

Santeri Vataja

VÄLIYHTEISÖN MUODOSTUMINEN UL- KOMAILLE

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Santeri Vataja: Väliyhteisön muodostuminen ulkomaille
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2023

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on tutkia ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annettua lakia (16.12.1994/1217) eli väliyhteisölakia (lyhennettynä VYL). Tutkielman tarkoituksena on kartoittaa sitä, missä tapauksissa suomalaiselle verovelvolliselle voi muodostua väliyhteisö ulkomaille väliyhteisölain säännösten perusteella.

Tutkielmassa käytetään pääasiallisesti oikeusdogmatiikkaa eli lainoppia, sillä tutkielma perustuu erityisesti väliyhteisölain 1–3 §:ien sanamuotojen tarkasteluun. Lainopin apuna käytetään oikeushistoriallista ja -vertailevaa näkökulmaa.

Tutkimuksessa selvisi, että väliyhteisölailla on monia erilaisia tarkoituksia. Tärkeimpänä tavoitteena on se, että lain tulee ehkäistä verotettavan tulon siirtämistä Suomesta sellaiselle lainkäyttöalueelle, jossa verotuksen tosiasiallinen taso on matala. Lisäksi väliyhteisölain tarkoituksena on turvata Suomen yhteisöveropohjaa. Näiden ohella väliyhteisölaki pyrkii estämään harmaata taloutta ja veronkiertoa, jota toteutetaan erityisesti veroparatiisien avulla. Väliyhteisölaki on täyttänyt tarkoituksensa varsin hyvin. Toisaalta laki ei toimi tarpeeksi riittävänä pelotteena, sillä jotkut luonnolliset henkilöt eivät ilmoita veroilmoituksellaan omistamistaan väliyhteisöistä. Lain tarkoitus ei ole muuttunut ajan saatossa suuresti edes veronkiertodirektiivistä huolimatta.

Kun arvioidaan sitä, voidaanko ulkomaille sijaitsevaa niin sanottua yksikköä pitää lain mukaisena väliyhteisönä, on yksikön täytettävä kaikki VYL 2 §:n mukaisen pääsäännöksen vaatimukset. Kyseisten vaatimusten mukaan Suomessa sijaitsevalla verovelvollisella tulee olla 25 prosentin määräysvalta yksikössä. Määräysvallan käsite on sinänsä ongelmallinen, että sille ei ole annettu minkäänlaista tarkkarajaista määritelmää. Tämän ohella VYL 2 §:n perusteella yksikön on sijaittava sellaisella lainkäyttöalueella, jonka verotuksen tosiasiallinen taso on vähemmän kuin 3/5 Suomen yhteisöverotuksen tasosta. Erityisesti ulkomaisen lainkäyttöalueen verotuksen tosiasiallisen tason laskenta on aiheuttanut tulkintaongelmia.

Väliyhteisölain 3 §:ssä on taloudellisen toiminnan poikkeussäännös, jonka mukaan ulkomaista yksikköä ei pidetä lain tarkoittamana väliyhteisönä siitäkään huolimatta, että VYL 2 §:n vaatimukset täyttyisivät. Poikkeussäännöksen mukaan yksikön on harjoitettava tosiasiallista taloudellista toimintaa lainkäyttöalueellaan ja sen tulee olla tosiasiallisesti asettautunut sinne. Euroopan talousalueen ulkopuolelle sijoittautuneisiin yksiköihin kohdistuu muitakin vaatimuksia, joihin liittyy omia tulkintaongelmia. Taloudellisen toiminnan arvioinnin ongelmana se, että tarkastelu on erittäin tapauskohtaista, eikä lakiin liittyviin kriteereihin voida asettaa yleispäteviä määrällisiä tai laadullisia raja-arvoja.

Väliyhteisölaissa korostuu ennen kaikkea se, että ulkomaista yksikköä arvioitaessa väliyhteisöksi siihen liittyy useiden vaatimusten kategorinen täyttyminen. Tämä on luonut väliyhteisölainsäädännön moniportaiseksi. Erityisesti yksikön lainkäyttöalueeseen, toimialapoikkeukseen ja taloudelliseen toimintaan liittyy joitakin kriittisiä ongelmia, jotka voivat vaarantaa verovelvollisen oikeudellista varmuutta. Ongelmat liittyvät erityisesti siihen, että väliyhteisölaki on varsin riippuvainen oikeustapauksista, joita on kuitenkin muodostunut varsin vähän.

Avainsanat: verotus, tuloverotus, väliyhteisö, väliyhteisölaki, EU-vero-oikeus, ATA-direktiivi, veronkiertodirektiivi, verotus, CFC, controlled foreign corporation

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

LÄHDELUETTELO	V
OIKEUSTAPAUKSET	XI
LYHENTEET	XII
1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimusaihe ja sen rajaus	1
1.2 Tutkimusongelma ja kysymyksenasettelu	4
1.3 Tutkimusmenetelmät ja lähdeaineisto	5
1.4 Tutkimuksen rakenne	9
2 VÄLIYHTEISÖLAIN TAUSTASTA JA MUUTOKSISTA	11
2.1 Väliyhteisölain tarkoituksesta	11
2.2 ATA-direktiivin tarkoituksesta	17
2.3 Väliyhteisöainsäädännön tarkoituksesta ulkomailla	20
3 VÄLIYHTEISÖLAIN SOVELTAMISALASTA	24
3.1 Väliyhteisötulon saajat	24
3.2 Väliyhteisön määritelmä	25
3.3 Väliyhteisön oikeudellinen muoto	27
4 PÄÄSÄÄNNÖS ULKOMAISEN VÄLIYHTEISÖN MUODOSTUMISELLE ...	31
4.1 Yleistä ulkomaisen väliyhteisön muodostumisesta ulkomaille	31
4.2 Määräysvalta	34
4.2.1 Etuyhteyden käsite	34
4.2.2 Määräysvallan käsite	38
4.2.3 Määräysvallan laskeminen	44
4.3 Verotuksen tosiasiallinen taso ulkomailla	46
4.3.1 Verotuksen tasosta yleisesti	46

4.3.2	Väliyhteisön verotuksellinen kotipaikka	47
4.3.3	Verotuksen tosiasiallisen tason laskeminen	50
5	TALOUDELLISEN TOIMINNAN POIKKEUS VÄLIYHTEISÖN MUODOSTUMISELLE.....	56
5.1	Taloudellisen toiminnan taustasta.....	56
5.2	ETA-alueella sijaitsevat ulkomaiset yksiköt.....	62
5.3	ETA-alueen ulkopuolella sijaitsevat ulkomaiset yksiköt.....	63
5.3.1	Yhteistyöhaluton lainkäyttöalue	63
5.3.2	Lainkäyttöalueen riittävä tietojenvaihto	65
5.3.3	Toimialapoikkeus	68
5.4	Taloudellisen toiminnan käsite	72
5.4.1	Taloudellisen toiminnan kokonaisarviointista ja yleisesti holdingyhtiöistä 72	
5.4.2	Tarpeelliset resurssit lainkäyttöalueella.....	75
6	YHTEENVETO	80

LÄHDELUETTELO

- Aarnio 1989 Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria: yleisen oikeustieteen op-pikirja. WSOY, 1989.
- Dourado 2016 Dourado, Ana Paula: The EU Anti-Tax Avoidance Package: Moving Ahead of BEPS? Intertax 2016, Volume 44, Issue 6 & 7, 440–446.
- Dueñas 2019 Dueñas, Sebastian: How Controlled Foreign Corporation Rules Look Around the World: Japan. Tax Foundation, 2019. <https://taxfoundation.org/japanese-cfc-rules-japan-tax/>. (Viitattu 8.11.2022)
- Dueñas 2020 Dueñas, Sebastian: How Controlled Foreign Corporation Rules Look Around the World: China. Tax Foundation, 2020. <https://taxfoundation.org/china-cfc-rules/>. (Viitattu 29.11.2022)
- Engblom (et al.) 2021 Engblom, Ari – Holla, Jyrki – Isokangas, Elina – Järvinen, Jussi – Kokko, Aki – Lepistö, Markku – Nieminen, Kati – Noras, Janette – Paronen, Vesa – Sandelin, Eric – Torkkel, Timo – Äimä, Kristiina: Elinkeinoverotus 2021. Edita Publishing Oy, 2021.
- Euroopan unionin neuvosto 2023a Euroopan unionin neuvosto: Veroasioissa yhteistyöhaluttomia lainkäyttöalueita koskeva EU:n luettelo. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/>. (Viitattu 22.2.2023)
- Euroopan unionin neuvosto 2023b Euroopan unionin neuvosto: Verotus: Brittiläiset Neitsytsaaret, Costa Rica, Marshallinsaaret ja Venäjä lisätty veroasioissa yhteistyöhaluttomia lainkäyttöalueita koskevaan EU:n luetteloon. <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2023/02/14/taxation-british-virgin-islands-costa-rica-marshall-islands-and-russia-added-to-eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions-for-tax-purposes/>. (Viitattu 22.2.2023)
- Finnwatch 2022 Finnwatch: Aggressiivinen verosuunnittelu aiheuttaa suuren loven verotuloihin. Finnwatch ry, 2022. <https://finnwatch.org/fi/teemat/493-aggressiivinen-verosuunnittelu->

[aiheuttaa-suuren-loven-verotuloihin%20etsi.](#) (Viitattu 22.11.2022)

- González 2021 González, Saturnina Moreno: CRITICAL REVIEW OF THE ATAD IMPLEMENTATION: Implementation of the EU ATAD in Spain: Outstanding Issues of a Partial Transposion. *Intertax* 2021, Volume 49, Issue 12, s. 995–1012.
- Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021 Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö: Väliyhteisölain ongelmakohdat - Oikeusvertaileva selvitys lain toimitavuudesta ja lakimuutosten vaikutuksista: *Selvitys 2/2021*. Verohallinto, 2021.
- Harsu 2015 Harsu, Petri: Väliyhteisölain soveltamisen uudet tuulet – väliyhteisölain soveltamisalue – teolliseen toimintaan verrattava muu tuotantotoiminta. *Verotus* 5/2015, s. 540–548.
- HE 129/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain, verotusmenettelystä annetun lain, rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 3 ja 13 §:n sekä ulkomaisten väliyhteisöjen osakkeiden verotuksesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta.
- HE 149/1998 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 2 (ja 4, VaVM 51/1998 vp) §:n muuttamisesta.
- HE 155/1994 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta.
- HE 218/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta.
- HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi.
- HE 74/2008 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta.

- Hietanen 2021 Hietanen, Saara: Veronkierron torjumisessa keskeistä on läpinäkyvyys, läpinäkyvyys ja läpinäkyvyys. Finnwatch, 2021. <https://finnwatch.org/fi/blogi/882-veronkierron-torjumisessa-keskeistae-on-laepinaekyvyyys,-laepinaekyvyyys-ja-laepinaekyvyyys>. (Viitattu 8.11.2022)
- Hintsanen 2002 Hintsanen, Lari: Verovelvollisen kotivaltion oikeudesta puuttua sijoittautumisvapauden nojalla saavutettuihin etuihin – oikeustapauskommenttaari KHO:n väliyhtiöpäätöksestä 2002:261. Defensor Legis 6/2002, s. 1075–1085.
- Hirvonen 2011 Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, 2011.
- Holkeri – Rajala 2015 Holkeri, Kai – Rajala, Katja: Eu-oikeuden vaikutuksesta veronkiertosäännösten tulkintaan. Verotus 1/2015, s. 46–59.
- Internal Revenue Service 2019 Internal Revenue Service: Controlled Foreign Corporations. https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-061-007. (Viitattu 8.11.2022)
- Karhu 2009 Karhu, Einari: Väliyhteisölaki muutosten edessä. Verotus 2/2009, s. 175–186.
- Kleist – Schmidt – Lindgren 2021 Kleist, David – Schmidt, Peter Koerver – Lindgren, Juha: Implementation of the ATAD Rules on Controlled Foreign Companies – A Nordic Member State Perspective. IBFD: European Taxation, 2021, Volume 61, Issue 10.
- Kofler – Lang – Owens 2020 Kofler, Georg – Land, Michael – Owens, Jeffrey: Controlled Foreign Company Legislation. ProQuest Ebook Central, 2020.
- Koivusalo 2020 Koivusalo, Matti: GILTI – globaalin vähimmäisveron anatomia. Verotus 2/2020, s. 176–186.
- Korving – Wisman 2021 Korving, Jasper – Wisman, C.: IMPLEMENTATION OF THE ATAD: ATAD Implementation in the Netherlands. Intertax 2021, Volume 49, Issue 11, s. 917–937.

- Koutsouva 2020 Koutsouva, Alexandra: The European Union’s List of Non-Cooperative Jurisdictions for Tax Purposes. *EC Tax Review* 2020, Volume 29, Issue 4, s. 178–196.
- Kuortti 2012 Kuortti, Hannu: Veroparatiisit – veromuseoon kuuluvia luomuksia vai hyvinvointivaltioiden parasiitteja? *Verotus* 4/2012, s. 414–428.
- Lindgren 2020 Lindgren, Juha: Syventävät vero-ohjeet. *Verotus* 3/2020, s. 268.
- Lönnblad 2019 Lönnblad, Siru: Veron kiertämisen estäminen muuttuvassa toimintaympäristössä. *Verotus* 1/2019, s. 62–74.
- Malmgrén – Myrsky 2017 Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti: Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. Alma Talent, 2017.
- Malmgrén 2020 Malmgrén, Marianne: Tosiasiallinen johtopaikka ulkomaisen yhteisön yleisen verovelvollisuuden kriteerinä Suomessa. *Verotus* 5/2020, s. 643–654.
- Mikkola 2019 Mikkola, Jaana: Väliyhteisölain uudistus. *Verotus* 1/2019, s. 54–61.
- Myrsky 2009 Myrsky, Matti: Väliyhteisölaista, sen muutoksista ja tulevaisuudennäkymistä. *Defensor Legis* 1/2009, s. 81–92.
- Myrsky 2013 Myrsky, Matti: Millainen on hyvä verojärjestelmä? *Verotus* 2/2013, s. 131–144.
- Nykänen – Nieminen 2022 Nykänen, Pekka – Nieminen, Martti: Tuloverolain kommentaari. Alma Talent, 2022.
- OECD 2015 Organisation for Economic Co-operation and Development: Designing Effective Controlled Foreign Company Rules, Action 3 - 2015 Final Report. OECD: Centre for Tax Policy and Administration, 2015.
- Paulus 2022 Paulus, Nora Alice: The anti-tax-avoidance directive: An initiative to successfully curb profit shifting? *Journal of Public Economy Theory*, Volume 24, Issue 3, s. 529–546.
- Penttilä 2007 Penttilä, Seppo: Veron kiertäminen – EU-oikeudellisia näkökohtia. Teoksessa Andersson, Edward: In memoriam Kari S.

- Tikka 1944–2006. Suomalainen lakimiesyhdistys, 2007, s. 325.
- Penttilä 2021 Penttilä, Seppo: Väliyhteisön tappiot yhteisön omistajanvaihdostilanteessa – KHO 2018:120. Edilex, 2019. www.edilex.fi/artikkelit/19402. (Viitattu 9.11.2022)
- Perrou 2022 Perrou, Katerina: CRITICAL REVIEW OF THE ATAD IMPLEMENTATION: The Implementation of the ATAD in Greece. Intertax 2022, Volume 50, Issue 8/9, s. 619–634.
- Siren 2022 Siren, Jenny: Hybridisäännökset rahastojen ja niiden osuudenomistajien verotuksessa. Verotus-lehden väitöskirja-artikkelit, 2022.
- Skatteverket 2022 Skatteverket: Beskattning av CFC-bolag och dess delägare. <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/339197.html>. (Viitattu 9.12.2022)
- Soom 2020 Soom, Annika: Double Taxation Resulting from the ATAD: Is There Relief? Intertax 2020, Volume 48, Issue 3, s. 273–285.
- Surakka 2021 Surakka, Jani: Harmaan talouden selvityksiä: Suomi kansainvälistä keskitasoa torjuttaessa voitonsiirtoa veroparatiiseihin. <https://www-edilex-fi.libproxy.tuni.fi/uutiset/73330>. Viitattu 4.10.2022.
- Tilastokeskus 2023 Tilastokeskus: Verot ja veronluonteiset maksut. https://www.stat.fi/meta/kas/verot_ja_veronl.html. (Viitattu 9.4.2023)
- Urpilainen 2021 Urpilainen, Matti: Kansainvälinen vero-oikeus murroksessa: sääntelyalan modernisoitumisen askelmerkkejä. Lakimies 7–8/2021, s. 1312–1332.
- Valderrama 2021 Valderrama, Irma Johanna Mosquera: CRITICAL REVIEW OF THE ATAD IMPLEMENTATION: FOREWORD - The Implementation of the ATAD in the EU: The Same but not the Same. Intertax 2021, Volume 49, Issue 11, s. 915–916.
- Van Horen (et al.) 2018 Van Horen, Antoine – Skoglund, Susanne Hamre – Maser, Nicole – Hultman, Erik – Ström, Rikard: Sweden Proposes Amendments to CFC Legislation. Journal of International Taxation, Volume 29, Issue 6, s. 13–14.

VaVM 24/2018 vp	Valtiovarainvaliokunta: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta.
Verohallinto 2019	Verohallinnon ohje 14.1.2019. Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta, valkoinen lista. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-haku-sivu/72753/laki-ulkomaisten-v%C3%A4liyhteis%C3%B6jen-osakkaiden-verotuksesta-valkoinen-lista/
Verohallinto 2021	Verohallinnon ohje 20.12.2021 Dnro VH/5275/00.01.00/2021. Väliyhteisötulon verotus Suomessa. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-haku-sivu/48479/v%C3%A4liyhteis%C3%B6tulon-verotus-suomessa4/
Verohallinto 2022	Verohallinnon ohje 3.6.2022 Dnro VH/1128/00.01.00/2022. Yleisradiovero. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48391/yleisradiovero4/
Verohallinto 2023	Verohallinnon ohje 5.4.2023 Dnro VH/990/00.01.00/2023. Yhteisön yleinen ja rajoitettu verovelvollisuus. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-haku-sivu/95551/yhteison-yleinen-ja-rajoitettu-verovelvollisuus3/
Viherkenttä 2014	Viherkenttä, Timo: Väliyhteisösäännöt meillä ja muualla – missä mennään? Edilex, 2014. www.edilex.fi/artikkelit/13439 . (Viitattu 13.12.2022)
Viitala 2016	Viitala, Tomi: EU:n veronkiertodirektiivi. Verotus 4/2016, s. 336–348.
Yhdistyneen kuningaskunnan hallinto 2023	Yhdistyneen kuningaskunnan hallinto: Trusts and taxes. https://www.gov.uk/trusts-taxes/types-of-trust . (Viitattu 27.3.2023)

OIKEUSTAPAUKSET

KHO 2003:49

KHO 2003 T 2667

KHO 2007:7

KHO 2012:118

KHO 2014:198

KHO 2016:100

KHO 2020:23

KHO 2021:115

KHO 2021:144

KVL 1996/37

KVL 2009/50

KVL 2016/29

KVL 2019/59

KVL 2021/19

C-196/04 (Cadbury Schweppes)

C-480/19

C-492/04 (Lasertec)

LYHENTEET

ATA	Anti-Tax Avoidance (Directive)
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
ETA	Euroopan talousalue
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta (24.6.1968/360)
GAAR	General Anti-Avoidance Rule
HE	hallituksen esitys
KHO	korkein hallinto-oikeus
KVL	keskusverolautakunta
MVL	maatilatalouden tuloverolaki (543/1967)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OYL	osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)
SAAR	Specific Anti-Avoidance Rule
SEUT	sopimus Euroopan unionin toiminnasta
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
TVL	tuloverolaki (30.12.1992/1535)
VaVM	valtiovarainvaliokunnan mietintö
VML	laki verotusmenettelystä (18.12.1995/1558)
VOVA	Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö
VYL	laki ulkomaisten väliyritysten osakkaiden verotuksesta (16.12.1994/1217)

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaihe ja sen rajaus

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan väliyhteisölainsäädäntöä varsinkin suomalaisen lainsäädännön kannalta. Tutkimus kohdistuu ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annettuun lakiin (16.12.1994/1217) (lyhennettynä väliyhteisölaki eli VYL). Tutkielmassa tarkastellaan väliyhteisön muodostumista ulkomaille. Väliyhteisölakia on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 1995 verotuksessa. Väliyhteisölakia on muutettu merkittävästi, sillä sitä on harmonisoitu EU:n ATA-direktiivillä¹. Lakia on muutettu siten, että ATA-direktiivin mukaisia muutoksia on noudatettu vuodesta 2019 lähtien, ja lakimuutoksia on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2019 verotuksessa². Direktiivin mukaiset väliyhteisölainsäädäntöön liittyvät muutokset on toimeenpantu hallituksen esityksellä (HE) 218/2018 vp.

Väliyhteisölain 1 §:n mukaan osuus ulkomaisen väliyhteisön tulosta on verovelvollisen veronalaista tuloa. Väliyhteisölain pyrkimyksenä on toisin sanoen antaa Suomelle oikeus verottaa Suomessa yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten tuloja, jotka on saatu ulkomaisista väliyhteisöistä. Lisäksi kyseisellä lailla pyritään ehkäisemään verovelvollisia käyttämästä veroparatiiseja, joiden avulla verovelvolliset voivat välttää Suomessa maksettavia veroja. Perinteisiä veroparatiiseja ovat muun muassa Gibraltar ja Kanaalisaaret sekä Karibian monet saarivaltiot, kuten Bahamaasaaret ja Caymansaaret.³ Edellä mainittujen seikkojen perusteella väliyhteisölailla pyritään estämään veropakoa⁴. Väliyhteisölailla ja -lainsäädännöllä pyritään siten turvaamaan eri valtioiden verotulojen kertyminen, olipa sitten kyse Suomesta tai jostakin muusta valtiosta. Väliyhteisölainsäädäntöä esiintyy EU-

---

¹ Anti-Tax Avoidance Directive eli neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta. Direktiivi tunnetaan Suomessa myös veron kiertämistä estävänä direktiivinä sekä veronkiertodirektiivinä.

² HE 218/2018 vp, s. 1.

³ HE 155/1994 vp, s. 3.

⁴ Verohallinto 2021, luku 1.

jäsenmaiden ohella useissa eri valtioissa ympäri maailmaa, kuten Yhdysvaltain Subpart F -tuloon liittyvässä lainsäädännössä⁵ ja Japanissa⁶.

Tutkimuksen aiheeksi valikoitui väliyhteisölaki ensinnäkin siitä syystä, että tämä perustuu nykyään ATA-direktiiviin. Täten se on vero-oikeudellisesti merkittävä tutkimuskohde. On myös huomattava, että ATA-direktiivi perustuu pitkälti vuonna 2015 julkaistuun OECD:n BEPS-hankkeeseen⁷ (Base Erosion and Profit Shifting), jonka tarkoituksena on estää veropohjan rapautumista ja torjua voitonsiirtoja⁸. Tutkielman aihe korostaa sitä tosiseikkaa, että suomalaisen vero-oikeuden tutkimus perustuu yhä enemmän EU-vero-oikeuden tulkintaan. Tällöin kotimaista vero-oikeudellista tutkimusta ei voida tehdä puhtaasti kotimaisista lähtökohdista.

Väliyhteisölaki on aiheena tärkeä lisäksi siitä syystä, että se on yhteiskunnallisesti merkittävä: suomalaisen verotulojen ja -pohjan turvaaminen on eittämättä merkityksellinen aihe. Väliyhteisölaki pyrkiikin estämään veroparatiisien käytön, mikä on ollut niin suomalaisen kuin ulkomaisenkin median, kansalaisjärjestöjen ja poliitikoiden tarkastelun alaisena etenkin Panaman ja Pandoran papereiden vuotamisen jälkeen⁹. Viimeaikaisten veroparatiisikohujen vuoksi tutkimusaihe on ajankohtainen.

Aihetta on tutkittu suomalaisesta perspektiivistä varsin vähän etenkin BEPS-aikakauden jälkeiseltä ajalta, minkä vuoksi tutkimusta voidaan pitää vero-oikeudellisen tutkimuksen kannalta tärkeänä. Edellisten seikkojen ohella väliyhteisölainsäädännön tutkiminen on merkityksellistä, koska veron kiertämistä estävä sääntely on lisääntynyt merkittävästi 2010-luvun alkupuolelta lähtien¹⁰.

Tutkimus rajataan VYL 1–3 §:ien tarkasteluun. Rajausta perustuu siihen, että muut lain säännökset eivät anna vastauksia tutkimusongelmaan eikä -kysymyksiin – muiden

---

⁵ Ks. tarkemmin Yhdysvaltain Subpart F -tulosta ja siihen liittyvästä väliyhteisölainsäädännöstä Internal Revenue Service 2019.

⁶ Ks. tarkemmin Japanin väliyhteisölainsäädännöstä Dueñas 2019.

⁷ Kyseinen hanke on nimeltään Action 3 Controlled Foreign Company. Ks. hankkeesta tarkemmin OECD 2015.

⁸ ATA-direktiivin perustelukohdat 1 ja 2.

⁹ Ks. Pandoran papereista ja Panaman papereista tarkemmin Hietanen 2021.

¹⁰ Ks. Surakka 2021.

lainkohtien tarkastelu ei ole siten tarkoituksenmukaista. VYL 1 §, 2 § ja 3 § tarkastelevat ensisijaisesti sitä, missä tilanteissa ulkomaille voi muodostua väliyhteisö, mikä puolestaan on tutkielman tutkimusongelma. Lisäksi VYL 1 §:ssä käsitellään väliyhteisölain systematiikkaa. Täten VYL 1–3 §:ien tarkastelu on tarkoituksenmukaista. Sen sijaan VYL 4 §:ssä tarkastellaan sitä, mitä voidaan pitää väliyhteisöstä kertyvänä tulona. VYL 5 § koskee tappion vähentämistä, kun taas VYL 6 §:ssä käsitellään ulkomaisen veron hyvittämistä. VYL 7 § koskee puolestaan ilmoittamisvelvollisuutta. VYL 4–7 §:t voidaan todeta edellä mainittujen seikkojen perusteella tutkimuksen kannalta epäolennaisiksi, joten rajuus VYL 1–3 §:ien tarkasteluun voidaan todeta tarkoituksenmukaiseksi.

Tutkimuksessa tarkastellaan nykyään kumottua VYL 2 a §:ää kursorisesti, sillä se antaa joitakin vastauksia tutkimuskysymyksiin ja -ongelmaan. VYL 2 a §:n sisältämät seikat on sisällytetty muihin nykyisiin lainkohtiin. VYL 3 §:ää tarkasteltaessa siihen liittyvässä toimialapoikkeuksessa itse toimialojen sisältöä ei tutkita kovin syvällisesti, koska toimialoihin liittyy niin paljon tutkittavaa oikeuskäytäntöä ja -kirjallisuutta, että niiden täsmällinen käsittely pidentäisi tutkielmaa liian paljon.

Tutkimusta ei ole rajattu vain väliyhteisölain tarkasteluun, sillä tarkastelun apuna käytetään ATA-direktiiviä. Direktiivin tutkimisen syynä on etenkin se, että nykyaikainen suomalaisen väliyhteisölaki perustuu kyseiseen direktiiviin. Direktiiviin perustuvien säännösten tulkinnassa tulee ottaa huomioon direktiivin sanamuoto ja tarkoitus, mikä perustuu unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen.

Tutkimuksessa kiinteistä toimipaikoista tutkitaan vain hyvin lyhyesti sitä, millainen merkitys kiinteillä toimipaikoilla on väliyhteisön lainkäyttöalueen verotuksen tosiasiallisen tason laskennassa. Kiinteitä toimipaikkoja ei kuitenkaan tutkita syvällisesti siitä syystä, että niiden tutkiminen saattaisi laajentaa tutkielmaa liian paljon: koska aiempaa tutkimusta ei juurikaan ole, tulisi kiinteitä toimipaikkoja käsitellä omana erillisenä tutkimuksenaan.

Kansainvälisenä vero-oikeuden osana väliyhteisöihin liittyvät olennaisesti verosopimukset. Suomen ja väliyhteisön lainkäyttöalueen välinen verosopimus voi vaikuttaa Suomen

verotusoikeuteen esimerkiksi siten, että Suomella ei ole oikeutta verottaa väliyhteisötu-
loa¹¹. Verosopimukset ja niiden vaikutukset väliyhteisöihin kuitenkin rajataan tutkimuk-
sen ulkopuolelle, jotta tutkimus ei pitkittyisi kohtuuttomasti.

1.2 Tutkimusongelma ja kysymyksenasettelu

Tutkielman tutkimusongelmana on se, missä tilanteissa ulkomaille voi muodostua väli-
yhteisö suomalaisen väliyhteisölain perusteella. Tutkimusongelma on tärkeä, sillä suo-
malaisessa vero-oikeudellisessa tutkimuksessa ei ole juurikaan tutkittu väliyhteisön muo-
dostumista ATA-direktiivin jälkeisenä aikana. Tutkimusongelma on yhteiskunnallisesti
merkittävä: väliyhteisölain soveltuminen¹² suomalaisen verovelvollisen omistamaan yk-
sikköön voi vaikuttaa verovelvollisen verosuunnitteluun.

Yhtenä kriittisenä osana väliyhteisön muodostumiseen liittyvässä tutkimusongelmassa
ovat väliyhteisölain käsitteet ja niiden tulkinnanvarainen luonne. Tulkinnanvaraiset kä-
sitteet liittyvät VYL 2–3 §:iin – kyseiset säännökset sisältävät monia käsitteitä, kuten ”ta-
loudellinen toiminta”, ”etuyhteys” ja ”ulkomainen väliyhteisö”, joille ei vaikuttaisi ole-
van yksiselitteisiä ja tarkkarajaisia määritelmiä. Epämääräisten käsitteiden tulkinta on tut-
kimuksen tulosten kannalta erittäin merkittävässä asemassa, sillä ne vaikuttavat siihen,
muodostuuko väliyhteisö ulkomaille lain perusteella. Käsitteet on koettu hankaliksi jo
nykyaikaiseen väliyhteisölakiin liittyvällä lausuntokierroksella¹³.

Tutkimusongelmaan pyritään löytämään vastaus kahden tutkimuskysymyksen avulla.
Tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset:

1. Missä tapauksissa väliyhteisö muodostuu ulkomaille?
2. Missä tapauksissa VYL 3 §:n mukaisen poikkeussäännöksen perusteella
väliyhteisö ei voi muodostua ulkomaille?

---

¹¹ Verohallinto 2021, luku 2.

¹² Kun väliyhteisölaki soveltuu väliyhteisölaissa mainittuun yksikköön, kyseistä yksikköä pidetään lain
mukaisena väliyhteisönä.

¹³ HE 218/2018 vp, s. 40.

Ensimmäinen tutkimuskysymys – eli missä tapauksissa väliyhteisö muodostuu ulkomaille – on koko tutkimuksen tärkein tutkimuskysymys, sillä tutkielma rakentuu pääasiassa tämän ympärille. Kysymys siitä, missä tapauksissa väliyhteisö muodostuu ulkomaille, on merkityksellinen, sillä sitä ei ole juurikaan käsitelty vero-oikeudellisessa tutkimuksessa. Tutkimuskysymys keskittyy erityisesti VYL 2 §:n tulkintaan. Kyseinen lainkohta määrittelee pääsäännön sille, missä tapauksissa väliyhteisö voi muodostua ulkomaille. Tutkimuskysymyksellä selvitetään myös VYL 1 §:n sisältöä, joka koskee sitä, mihin verovelvollisiin väliyhteisölakia sovelletaan. Lain soveltamisala on tarpeellinen tieto, sillä se vaikuttaa osittain kokonaiskuvan muodostamiseen esimerkiksi siitä, ketkä joutuvat ottamaan väliyhteisölainsäädännön huomioon omassa verosuunnittelussaan. Koska toinen tutkimuskysymys käsittelee kahta pykälää, joista VYL 2 § on verrattain varsin pitkä, muodostaa tämä tutkimuskysymys suuren osan tutkimuksesta.

Toinen tutkimuskysymys koskee VYL 3 §:n mukaista taloudellisen toiminnan poikkeussääntöä. VYL 3 §:n sisältö muodostaa poikkeuksen VYL 2 §:n mukaiseen pääsääntöön siitä, milloin ulkomaille voi muodostua väliyhteisö. VYL 3 §:ssä ovat säännökset siitä, milloin ulkomaista yksikköä ei voida pitää väliyhteisönä. VYL 3 §:ään liittyy olennaisesti taloudellisen toiminnan käsite: yksi poikkeussäännöksen soveltamiseen liittyvistä edellytyksistä on se, että kyseisen yksikön tulee harjoittaa taloudellista toimintaa. Erityisesti tätä käsitettä tarkastellaan tutkielmassa.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja lähdeaineisto

Tutkielman ensisijaisena tutkimusmenetelmänä käytetään oikeusdogmatiikkaa eli lainoppia. Lainopin tarkoituksena on tulkita oikeusnormeja eli niihin liittyvää ajatussisältöä¹⁴. Oikeusdogmatiikka valikoitui erityisesti siitä syystä, että sen avulla voidaan saada vastaukset tutkimuskysymyksiin. Lainopin tärkeys korostuu siinä, että tutkimus sisältää paljon erinäisten käsitteiden määrittelyä. Lainoppia sovelletaan tutkimuksessa siten, että siinä tulkitaan VYL 1–3 §:ien sanamuotoja, käsitteitä ja niiden tarkoitusta. Tulkinnan on tarkoitus olla ennen kaikkea oikeusdogmaattista, vaikka tutkimuksessa käytetään muitakin

---

¹⁴ Hirvonen 2011, s. 36.

tulkintatapoja, kuten historiallista ja vertailevaa tulkintaa¹⁵. Oikeusdogmatiikalla tarkastellaan väliyhteisölainsäädäntöön liittyviä lisäksi ATA-direktiivin säännöksiä, jotta suomalaisen väliyhteisölain tarkastelun kohteena olevia edellä mainittuja lainkohtia voitaisiin ymmärtää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tällä tavoin voidaan antaa kattavat vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Väliyhteisön muodostumista tulkitaan myös suomalaisen lainsäätäjän tarkoituksen kautta – tärkeinä tulkinnan lähteinä ovat sekä väliyhteisölain ensimmäinen esityö HE 155/1994 vp että lain voimassa olevan sanamuodon HE 218/2018 vp. Hallitusten esityksiä tutkimalla voidaan saada selville lainsäätäjän tarkoitus, jota voidaan puolestaan käyttää apuna molempiin tutkimuskysymyksiin vastaamisessa. Tutkimuksen tarkoituksena on systematisoida oikeusjärjestelmää sekä kansallisen lainsäädännön että EU-oikeuden kannalta, sillä BEPS-hanke on vaikuttanut merkittävästi kansainvälisen vero-oikeuden perustavaan laatuisiin kysymyksiin¹⁶. Systematisointi onnistuu parhaiten oikeusdogmatiikan avulla.

Oikeuslähteet voidaan jakaa vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin¹⁷. Tutkimuksen vahvasti velvoittavia lähteitä ovat väliyhteisölaki sekä ATA-direktiivi. Koko tutkielma rakentuukin väliyhteisölain sanamuotojen selvittämiseksi. Tutkielmassa tarkastellaan lisäksi sitä, miten ATA-direktiivin väliyhteisölainsäädännön minimivaatimukset ovat vaikuttaneet väliyhteisölain muodostumiseen. Tätä tutkitaan esimerkiksi tarkastelemalla sitä, kuinka hyvin väliyhteisölain ATA-direktiiviä edeltävät sanamuodot ovat noudattaneet direktiivin säännöksiä. Lisäksi direktiivin minimiluonteen vuoksi tutkitaan sitä, onko väliyhteisölain säännökset tiukemmat kuin mitä direktiivin vähimmäissäännöksissä on vaadittu. Näiden ohella tutkielmassa tarkastellaan muun muassa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (24.6.1968/360) (lyhennettynä EVL), tuloverolain (30.12.1992/1535) (lyhennettynä TVL) ja maatilatalouden tuloverolain (15.12.1967) (lyhennettynä MVL) sidonnaisuuksia väliyhteisölakiin.

Tutkimuksen kannalta kaikkein merkittävimmän tutkimusmenetelmän eli oikeusdogmatiikan ohella tutkielmassa käytetään apuna hieman oikeusvertailua. Oikeusvertailussa

---

¹⁵ Ks. tarkemmin erilaisista tulkintatavoista Hirvonen 2011, s. 38–40.

¹⁶ Urpilainen 2021, s. 1313–1314.

¹⁷ Aarnio 1989, s. 220–221.

yhdistyy niin lainopin, kielitieteen kuin kulttuuritutkimuksen menetelmät¹⁸, ja sen avulla tässä tutkimuksessa vertaillaan suomalaista väliyhteisölainsäädäntöä erityisesti muiden EU-jäsenmaiden lainsäädäntöön. Vertailua toteutetaan toisiin EU-maihin, sillä Suomen kuullessa EU:hun on tätä merkityksellistä tarkastella. Lisäksi vertailua toteutetaan eräisiin suuriin EU:n ulkopuolisiin valtioihin.

Tutkimuksen tarkoituksena ei ole sinänsä olla oikeusvertaileva, sillä siinä ei syvennyttä käyttämään oikeusvertailua sen monitieteelliseltä kannalta. Siitä huolimatta, että oikeusvertailu on oikeustieteen itsenäinen osa-alue, voidaan sitä käyttää myös lainopin tarjoamissa raameissa: oikeusvertailun avulla kotimaista oikeusjärjestystä voidaan vertailla muiden maiden oikeusjärjestyksiin¹⁹. Tutkimuksessa on perusteltua käyttää oikeusvertailua lainopin raameissa, sillä sen avulla voidaan saada varsin kattavat ja monipuoliset tutkimustulokset. Oikeusvertailua käytetään tutkittaessa väliyhteisölainsäädännön tarkoitusta, sillä se on saattanut olla ainakin jossain määrin erilainen ennen BEPS-hanketta. Sen sijaan oikeusvertailevaa näkökulmaa ei käytetä tulkittaessa sitä, milloin väliyhteisön voidaan katsoa muodostuvan ulkomaille. Tämä perustuu siihen, että ATA-direktiivi on minimisääntelyä, minkä vuoksi EU-valtioiden väliyhteisösääntelyssä ei voi olla eroja. Jäsenvaltio voi tosin halutessaan säätää väliyhteisölainsäädäntönsä minimisääntelyä tiukemmaksi.²⁰ Tällaisen minimisääntelyä kireämmän sääntelyn on kuitenkin noudatettava EU:n perusvapauksia.

Kolmantena tutkimusmetodina tutkielmassa käytetään oikeushistoriaa. Oikeushistoria on osa oikeuden monitieteitä, ja sen avulla oikeutta voidaan hahmottaa kontekstisidonnaisena ilmiönä aikaan ja paikkaan. Oikeushistorialla tutkitaan etenkin oikeudellisten ilmiöiden historiallista kehitystä.²¹ Tässä tutkimuksessa oikeushistorian tarkoitus on varsin samankaltainen kuin oikeusvertailevalla tutkimusmetodilla: tutkielman ei ole sinänsä tarkoitus olla oikeushistoriallinen, sillä historiantutkimuksen metodeja käyttämällä tuskin saataisiin tarkoituksenmukaisia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tavoitteena ei ole tutkia väliyhteisölainsäädäntöä ja sen muutoksia yhteiskunnan historiallisten muutosten

---

¹⁸ Hirvonen 2011, s. 54.

¹⁹ Hirvonen 2011, s. 26.

²⁰ Ks. HE 218/2018 vp, s. 3.

²¹ Ks. Hirvonen 2011, s. 28. Historiallisella tulkinnalla tarkoitetaan sellaista tulkintatapaa, jossa selvitetään lainsäätäjän tarkoitus.

perusteella. Sen sijaan laintulkintaa tehdään historiallisen tulkinnan²² avulla. Oikeushistoriaa käytetään oikeusdogmatiikan apuvälineenä käytännössä siten, että lain kumottuja sanamuotoja vertaillaan voimassa olevan lain sanamuotoihin. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan lainsäätäjän tarkoitusta lain historiallisten ja nykyisten esitöiden kautta. Tällaisella vertailulla voidaan saada selville eritoten vastaus siihen, ovatko kriteerit väliyhteisölain soveltamiselle muuttuneet vuosien varrella.

Väliyhteisölaista on suhteellisen vähän suomalaista oikeuskäytäntöä; erityisesti ATA-direktiiviin perustuvasta kotimaisesta väliyhteisöainsäädännöstä on niukasti tuomioistuinratkaisuja. Uusimmat tuomioistuinpäätökset liittyvät lähinnä väliyhteisöstä saadun luovutusvoiton verotukseen²³ sekä väliyhteisötulon tappion kohteluun verotuksessa²⁴. EU:n yleinen tuomioistuin (EUT) on käsitellyt ratkaisuisaan perusvapauksien toteutumista²⁵. Edellä mainittuja teemoja ei kuitenkaan käsitellä tutkielmassa. Lisäksi uusimmat ratkaisut koskevat ATA-direktiiviä edeltävää väliyhteisölain säännöksiä. Oikeuskäytännön niukkuus aiheutunee siitä, että väliyhteisölaki on pystynyt torjumaan veropakoa tehokkaasti. Väliyhteisölain sääntely on voinut olla myös selkeää tai veroriidat eivät ole edenneet KHO:n käsiteltäväksi. Tutkielmassa käytetään hyväksi sekä lain vanhaan sanamuotoon perustuvia tuomioistuinpäätöksiä että nykyiseen sanamuotoon perustuvia tuomioita juuri ratkaisujen vähäisyyden vuoksi. Kotimaisen oikeuskäytännön ohella tutkimuksessa käytetään EU-tuomioistuimen ratkaisuja, sillä väliyhteisölaki perustuu nykyään direktiiviin.

Tutkielmassa käytettävästä oikeuskirjallisuudesta tärkeänä lähteenä on Verohallinnon syventävä vero-ohje Väliyhteisötulon verotus Suomessa (diaarinumero VH/5275/00.01.00/2021). Kyseinen ohje on tutkimukselle merkittävä etenkin siinä mielessä, että Verohallinto esittää omia tulkintojaan väliyhteisölain sisällöstä. Vaikka Verohallinnon syventävät vero-ohjeet ovat vain sallittuja oikeuslähteitä, on hyvä ottaa huomioon se seikka, että niillä voi olla vaikutusta verovelvollisen luottamuksensuojaan²⁶. Tämän vuoksi edellä mainittua vero-ohjetta on syytä tarkastella huolellisesti.

---

²² Hirvonen 2011, s. 39.

²³ Ks. esim. KHO 2020:23.

²⁴ Ks. KHO 2021:144.

²⁵ Ks. esim. C-480/19.

²⁶ Lindgren 2020, s. 268.

Tutkielman aiheesta on melko niukasti sellaista kotimaista oikeuskirjallisuutta, jota on laadittu voimassa olevasta ATA-direktiivin mukaisesta väliyhteisölaista. Tämän vuositutkielma hyödyntää sekä vanhaan että nykyiseen lain sanamuotoon perustuvaa suomalaista oikeuskirjallisuutta. Tutkimuksessa käytettävästä suomalaisesta oikeuskirjallisuudesta mainittakoon Ari Engblomin (et al.) ”Elinkeinoverotus 2021” sekä Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön ”Väliyhteisölain ongelmakohdat - Oikeusvertaileva selvitys lain toimivuudesta ja lakimuutosten vaikutuksista”. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään erinäisiä Verotus-lehden ja Edilexin artikkeleita, kuten Jaana Mikkolan ”Väliyhteisölain uudistus”-artikkelia. Kotimaista oikeuskirjallisuutta käytetään kumpaankin tutkimuskysymykseen vastaamisessa.

Tutkielmassa käytetään suomalaisen oikeuskirjallisuuden ohella ulkomaista oikeuskirjallisuutta, jossa tutkitaan ATA-direktiiviä sekä ulkomailla käytettyä väliyhteisölainsäädäntöä. Ulkomaisen oikeuskirjallisuuden on siten tarkoitus antaa tietoa siitä, mitä ATA-direktiivillä on haluttu tavoitella ja miten kyseiset tavoitteet ovat välittyneet kunkin EU-jäsenmaan väliyhteisölainsäädäntöön. Tarkoituksena on myös vertailla suomalaista väliyhteisölainsäädäntöä ja etenkin sen tarkoitusta ulkomaiseen lainsäädäntöön. Ulkomalaisesta oikeuskirjallisuudesta tutkimuksen kannalta tärkeimpiä teoksia ovat Georg Koflerin ”Controlled Foreign Company Legislation” sekä Intertaxin ja IBFD:n erinäiset artikkelit.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkielman luvussa 2 tarkastellaan sitä, mitä tavoitteita suomalaisella väliyhteisölainsäädännöllä on. Kyseisessä luvussa tutkitaan lain tarkoitusta erityisesti lainsäätäjän tarkoituksen perusteella. Tämän ohella väliyhteisölain tarkoitusta vertaillaan muihin maihin – erityisesti muihin EU-jäsenvaltioihin. Lisäksi luvussa tarkastellaan väliyhteisölain tarkoituksen ajan mittaan tapahtuneita mahdollisia muutoksia sekä sitä, miten ATA-direktiivin tarkoitus soveltuu suomalaiseen väliyhteisölakiin.

Luvussa 3 tutkitaan sitä, ketkä voivat olla väliyhteisötulon saajia, mikä on väliyhteisön käsitteen määritelmä sekä sitä, mikä oikeudellinen muoto ulkomailla sijaitsevalla väliyhteisöllä tulisi olla. Luku keskittyy VYL 1 §:n ja 2.1 §:n tarkasteluun.

Tutkimuksen luvussa 4 tutustutaan väliyhteisölain pääsääntöön: VYL 2 § muodostaa säännön sille, missä tapauksissa ulkomailta sijaitsevaa verovelvollista eli yksikköä on pidettävä pääsääntöisesti lain tarkoittamana väliyhteisönä. Luvussa 4 tarkastellaankin yksityiskohtaisesti jokaista VYL 2 §:n säännöstä, joiden täytyessä yksikköä pidetään lähtökohtaisesti väliyhteisönä. Luvut 3 ja 4 keskittyvät tutkimuskysymyksen ”Missä tapauksissa väliyhteisö muodostuu ulkomaille?” ratkaisemiseen.

Luvussa 5 tutkitaan VYL 3 §:n taloudellisen toiminnan säännöstä, joka muodostaa poikkeuksen VYL 2 §:n säännöksille. Toisin sanoen VYL 3 §:n soveltuessa tarkastelun kohteena olevaan ulkomaiseen yksikköön ei tätä voida pitää lain mukaisena väliyhteisönä. Luku 5 vastaakin tutkimuskysymykseen ”Missä tapauksissa VYL 3 §:n mukaisen poikkeussäännöksen perusteella väliyhteisö ei voi muodostua ulkomaille?”. Luvussa 6 tehdään johtopäätökset tutkielman tuloksista.

2 VÄLIYHTEISÖLAIN TAUSTASTA JA MUUTOKSISTA

2.1 Väliyhteisölain tarkoituksesta

Suomalaisen väliyhteisölain tavoitteena ja siten tarkoituksena on ehkäistä verotettavan tulon siirtämistä Suomesta sellaiseen yksikköön, joka sijaitsee valtiossa, jossa on matala verotuksen taso²⁷. Kyse on siis käytännössä veropaon estämisestä; veropakoa voidaan luonnehtia (lailliseksi) verosuunnitteluksi, veron kiertämiseksi tai verovilpiksi²⁸. Veropaon monipuolisella luonnehtimisella edellä mainituilla termeillä on vaikutusta siihen, voidaanko veropakoa pitää laittomana tekona vai ei. Tämän ennalta-arvaamattoman luokittelun vuoksi väliyhteisölaki on strukturoitu siten, että verovelvollisen väliyhteisöstä saamia tuloja voidaan verottaa siitä huolimatta, onko verovelvollisen tarkoituksena ollut välttää Suomen verotusta. Väliyhteisölaissa onkin asetettu *objektiiviset* edellytykset, joiden täytyessä verovelvollisen ulkomaisesta yksiköstä saamia tuloja voidaan verottaa väliyhteisötulona. Verovelvollisen motiiveilla ei näin ollen ole mitään merkitystä²⁹.

Veropaon estämisen ohella väliyhteisölain pyrkimyksenä on turvata Suomen yhtiöveropohjaa. Kyseinen tavoite on yhteinen kaikissa EU-jäsenmaissa, sillä se sisältyy ATA-direktiiviin, joka puolestaan on implementoitu kaikkiin jäsenmaihiin. Lisäksi direktiivistä on tullut tavoite, jonka mukaan lailla pyritään varmistamaan se, että kaikki yleisen verovelvollisen saamat tulot voitaisiin ottaa huomioon ja siten verottaa oikeamääräisenä.³⁰ Edellä mainituilla tavoitteilla on haluttu, että verotus voisi olla mahdollisimman tasapuolista ja oikeudenmukaista kaikille verovelvollisille – tällä tavoin horisontaalinen ja vertikaalinen verotuksen oikeudenmukaisuus voi toteutua kattavasti.

Väliyhteisölain yhtenä tarkoituksena onkin evätä mahdollisuus verosuunnitteluun väliyhteisön avulla. Lain tavoitteena on olla ennaltaehkäisevänä esteenä³¹ erinäisille Suomen yhteisöveropohjaa rapauttaville järjestelyille, vaikkakaan väliyhteisörakenteet eivät ole

---

²⁷ Lönnblad 2019, s. 70.

²⁸ Penttilä 2007, s. 325.

²⁹ Engblom (et al.) 2021, s. 713.

³⁰ HE 218/2018 vp, s. 17.

³¹ Penttilä 2021, s. 1.

kaikkein yleisimpien verosuunnittelumahdollisuuksien joukossa³². Lakia voidaan kuitenkin pitää tärkeänä osana kansainvälisen vero-oikeuden systematiikkaa, sillä se voi ehkäistä siten suomalaisen yhteiskunnan verotulojen menetystä. Väliyhteisölaki toimii ennen kaikkea pelotteena.

Väliyhteisöjen suhteellisen pientä merkitystä kuvastaa se, että Verohallinnon ilmoitustietojen perusteella verovuosien 2013–2014 aikana suomalaisilla yhtiöillä oli ulkomaisia väliyhteisöjä noin 70 kappaletta. Kyseisten tietojen mukaan suurin osa väliyhteisöistä oli monikansallisten yritysten omistuksessa; luonnollisten henkilöiden omistamia väliyhteisöjä oli tuolloin³³ hyvin niukasti. Väliyhteisöjen käyttö luonnollisilla henkilöillä saattaa tulla harvoin esille, sillä jotkut heistä laiminlyövät ilmoitusvelvollisuutensa eivätkä ilmoita väliyhteisöistään veroilmoituksellaan.³⁴ Tässä mielessä väliyhteisölainsäädännöllä ei vaikuttaisi olevan tarpeeksi suurta pelotevaikutusta.

Väliyhteisöiden ilmoittamattomatta jättäminen veroilmoituksella kertoo siitä, että väliyhteisöiksi identifioitavia taloudellisia yksiköitä käytetään usein harmaan talouden apuvälineinä. Väliyhteisölain yhtenä tavoitteena onkin torjua tämänkaltaista harmaata taloutta: lakia sovelletaan silloin, kun verovelvollinen on jättänyt ilmoittamatta väliyhteisöksi luokiteltavasta yksiköstä saamia tulojaan. Lakia voidaan soveltaa myös sellaisissa tilanteissa, joissa verovelvollinen ilmoittaa oma-aloitteisesti väliyhteisöstä saamistaan tuloista.³⁵ Väliyhteisölakia voidaan siis käyttää toisaalta harmaan talouden kitkijänä ja toisaalta verovelvollisen ilmoitusvelvollisuutta varmistavana säädöksenä – tällä tavoin väliyhteisölain tarkoitus voidaan käsittää harmaata taloutta ennaltaehkäisevänä ja jälkikäteisenä tekijänä.

Harmaaseen talouteen liittyy olennaisena osana veroparatiisit. Veroparatiiseja eli verokeittäviä ovat tyypillisesti sellaiset valtiot, joissa on ulkomaisen sijoittajan tiivis anonymitteettisuoja sekä merkittäviä verohelpotuksia ulkomaisille sijoittajille. Näiden ohella veroparatiisivaltiossa tyypillisesti ei kanneta lainkaan veroja tai verokanta on erittäin

---

³² HE 218/2018 vp, s. 17.

³³ Vuonna 2019 Verohallinnolle kaikkien verovelvollisten ilmoittamia väliyhteisöjä oli yhteensä 47 kappaletta, ks. Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 50. Tämän perusteella väliyhteisöjen käyttö on kehityksessä yhä harvinaisemmaksi.

³⁴ HE 218/2018 s. 16.

³⁵ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 8.

alhainen.³⁶ Väliyhteisölain avulla toteutettu harmaan talouden torjunta kohdistuu ennen kaikkea veroparatiisien käytön ehkäisemiseen.

Vaikka väliyhteisölaissa ei mainita sanallakaan termejä ”veroparatiisi” tai ”verokeidas”, voidaan lain sanamuodoista päätellä, että säädös on kohdistettu etenkin veroparatiiseihin. Esimerkiksi VYL 2 §:n mukaan tarkastelun kohteena olevan yksikön lainkäyttöalueella on oltava tarpeeksi alhainen verotuksen tosiasiallinen taso, joka on olennainen veroparatiisin ominaisuus. Päätelmää vahvistaa se seikka, että säädöksen alkuperäiseen sanamuotoon liittyvässä HE 155/1994 vp:ssä mainitaan verokeitaat ja pyrkimykset niiden torjunnasta useaan otteeseen³⁷. Toisaalta on mielenkiintoista, että veroparatiiseista ei mainita sanallakaan HE 218/2018 vp:ssä. Väliyhteisölaainsäädännön tarkoituksena on tästä huolimatta veroparatiisien käytön torjunta nykymuodossaankin erityisesti siitä syystä, että VYL 2 §:n sisältö ei ole muuttunut kovinkaan paljon lain alkuperäisen ja nykyisen sanamuodon välillä. Lisäksi väliyhteisölaki veroparatiisien torjuna on tunnistettu niin väliyhteisölain vanhaa sanamuotoa³⁸ kuin nykyistä sanamuotoa tarkastelevassa oikeuskirjallisuudessa³⁹.

Koska väliyhteisölakia voidaan pitää tärkeänä työkaluna harmaan talouden kitkemisessä ja suomalaisen veropohjan turvaajana, on kyseisen lain suhdetta verotusmenettelystä annetun lain (18.12.1995/1558) (VML) 28 §:n sisältöön syytä tarkastella; viimeksi mainittu pykälä määrittelee sen, milloin jotakin oikeustoimea voidaan pitää veron kiertämisenä ja milloin verotusta toimitettaessa on meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. VML 28 § on toisin sanoen tuloverotuksen yleinen veron kiertämistä estävä säännös. Väliyhteisölakia voidaan pitää *erityisenä veronkiertosäännöksenä*, sillä sen tarkoituksena on veronvälttelyyn perustuvien verotuksellisten etujen poistaminen⁴⁰. On myös huomattava, että väliyhteisölain soveltaminen ei estä VML 28 §:n soveltamista väliyhteisölain soveltamisedellytysten täytyessä⁴¹. Väliyhteisölakia voidaan toisin sanoen pitää VML 28 §:n täydentäjänä, jonka avulla veronkiertoon voidaan puuttua niin

---

³⁶ Myrsky 2009, s. 81

³⁷ Ks. HE 155/1994 vp, s. 3, 6 ja 8.

³⁸ Kuortti 2021, s. 424.

³⁹ Ks. esim. Surakka 2021.

⁴⁰ Lönnblad 2019, s. 70.

⁴¹ Verohallinto 2021, luku 1.

kotimaisissa kuin ulkomaisissa tapauksissa. Erikoisena seikkana on kuitenkin se, että VML 28 §:n veronkiertosäännöstä ei mainita itse laissa eikä myöskään hallitusten esityksissä, jotka kuvastavat lainsäätäjän tarkoitusta; VML 28 §:n ja väliyhteisölain välisestä suhteesta on kuitenkin mainittu Verohallinnon erinäisissä ohjeissa⁴², oikeuskäytännössä⁴³ ja oikeuskirjallisuudessa⁴⁴. VML 28 §:n mainitsematta jättäminen väliyhteisölaissa on ongelmallinen, sillä se saattaa aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta.

Väliyhteisölain ja VML 28 §:n välisenä merkittävänä erona on verovelvollisen motiivit. Kuten edellä on mainittu, väliyhteisölakia sovelletaan verovelvollisen motiiveista riippumatta. Sen sijaan VML 28 §:ssä kiinnitetään huomiota nimenomaisesti verovelvollisen motiiveihin. Viimeksi mainittuun säännökseen liittyy verovelvollisen kannalta huomattava epävarmuutta, sillä verovelvollisen voi olla hankala arvioida sitä, milloin hänen toimiinsa voidaan soveltaa VML 28 §:ää.⁴⁵ Erilaiset lähestymistavat verovelvollisen motiiveihin saa molemmat lait *täydentämään toisiaan*. Väliyhteisölaki on täten osana veronkiertämisen estämisestä koostuvaa lainsäädäntökokonaisuutta. Tällöin edellä mainittu VML 28 §:n mainitsematta jättäminen ei aiheutakaan suurta oikeudellista epävarmuutta; VML 28 § ja väliyhteisölaki toimivat rinnakkaisina veronkiertosäännökinä, jolloin niihin soveltuvat erilaiset kriteerit ja niitä voidaan soveltaa samanaikaisesti samaan verovelvolliseen.

Väliyhteisölain tarkoituksena ei ole kerryttää verotuloja. Kyseinen sääntely ei olekaan tuottanut merkittäviä verotuottoja veronsaajille.⁴⁶ Tästä seikasta huolimatta väliyhteisölain voidaan periaatteessa katsoa kerryttävän yhteiskunnalle verotuottoja välillisesti – ennen kaikkea harmaan talouden, aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron torjumisella. Erään arvion mukaan Suomi menettää joka vuosi noin 430–1 400 miljoonaa euroa yhteisöverotuloja yhteisöjen aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi⁴⁷. Tämän perusteella

---

⁴² Ks. Verohallinto 2021, luku 1.

⁴³ Esimerkiksi tapauksessa KHO 2016:100 on mainittu väliyhteisölain ja veronkiertosäännöksen suhteesta ainakin välillisesti.

⁴⁴ Ks. esim. Holkeri – Rajala 2015 sekä Engblom (et al.) 2021, s. 713.

⁴⁵ Holkeri – Rajala 2015, s. 48–49.

⁴⁶ HE 218/2018 vp, s. 38.

⁴⁷ Finnwatch 2022.

voidaan arvella, että väliyhteisölakiin kohdistuu taloudellista intressiä: vaikka lain tarkoituksena ei ole kerryttää verotuloja, on sen silti *turvattava* verotulojen kertymistä.

Lähtökohtana väliyhteisölaissa ei ole se, että lain tarkoittamaa väliyhteisöä voitaisiin pitää läpivirtausyksikkönä, jolloin väliyhteisön tuloja verotettaisiin suoraan osakkaan tuloina⁴⁸. Sen sijaan väliyhteisöt voidaan rinnastaa tässä mielessä läpinäkyviin⁴⁹ rahastoihin. Väliyhteisölain tarkoituksena onkin kyetä verottamaan väliyhteisön omistajaa siitä huolimatta, onko väliyhteisöstä jaettu osakkaalle tuloa vai ei⁵⁰. Lain edellä mainittu systematiikka muodostaakin merkittävän poikkeuksen Suomen verolainsäädännön peruseriaatteeseen, jonka mukaan sekä kotimaiset että ulkomaiset yksiköt muodostavat itsenäisen osakkaistaan täysin erillisen verosubjektin. Tämän peruseriaatteen mukaan yksiköstä saatua tuloa verotetaan osakkailla vasta silloin, kun yksikkö on jakanut tuloa tai voittoa omistajilleen.⁵¹

Voidaan pohtia, pitäisikö verovelvollisen tarkoituksen automaattista sivuuttamista pitää ongelmallisena. Toisaalta on muistettava, että verovelvollisen tarkoituksen sivuuttaminen on olennainen osa väliyhteisölainsäädäntöä edellä mainittujen objektiivisten edellytysten täyttymissäännösten perusteella. Mikäli väliyhteisötuloa voitaisiin verottaa vain silloin, kun sitä jaettaisiin osakkaalle, menettäisi laki käytännössä merkityksensä. Tällaisesta systematiikasta havaitaan jälleen yksi väliyhteisölain tavoitteista. Verovelvollisen tarkoituksen sivuuttaminen on niin olennainen osa väliyhteisölakia, että se on säilynyt muuttumattomana aina lain säätämisestä lähtien⁵² nykypäivään saakka⁵³.

Väliyhteisölain soveltumista tarkastelun kohteena olevaan ulkomaiseen yksikköön tarkastellaan verovuosikohtaisesti, mikä tarkoittaa sitä, että kyseinen laki ei välttämättä sovellu jokaisena vuonna samaiseen yksikköön. Esimerkiksi sillä ei ole mitään merkitystä väliyhteisölain soveltumisen kannalta, onko lakia sovellettu yksikköön aikaisempaan

---

⁴⁸ Ks. KHO 2021:115: Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valituslupahakemus ja valitus.

⁴⁹ Ks. tarkemmin käsitteiden ”läpivirtaava” ja ”läpinäkyvä” eroista Siren 2022, s. 7–8.

⁵⁰ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 2.

⁵¹ Hintsanen 2002, s. 1076.

⁵² Ks. HE 155/1994 vp, s. 11.

⁵³ Ks. HE 218/2018 vp, s. 3.

vuonna.⁵⁴ Verovuosisikohtaisella tarkastelulla on haluttu selvästi estää keinottelua, joka liittyy väliyhteisön verovuosiin.

Lain alkuperäinen tarkoitus perustuu pitkälti vuoden 1994 hallituksen esitykseen, jonka mukaan lain ydintarkoituksena on ”ehkäistä ulkomaisten väliyhteisöjen avulla tapahtuvaa Suomen verotuksen välttämistä, joka voidaan toteuttaa ohjaamalla ja varastoimalla tuloa matalan verorasituksen valtion perustettuun yhteisöön”⁵⁵. Tätä seuraavan vuonna 1998 laaditun hallituksen esityksen mukaan lailla pyritään ehkäisemään ”matalan verorasituksen valtioihin perustettujen väliyhteisöjen avulla tapahtuvaa Suomen yhteisöverotuksen kiertämistä”⁵⁶. Nykyiseen lain sanamuotoon perustuvan HE 218/2018 vp:n mukaan lain tarkoituksena on ATA-direktiivin tavoitteiden mukaisesti turvata veropohjaa ja ennaltaehkäistä sellaisia järjestelyitä, joiden pyrkimyksenä on vältellä Suomessa ”verovelvolliselle yhteisölle kuuluvien tulojen verottaminen”⁵⁷. Edellä mainituista hallitusten esityksistä voidaan päätellä, että väliyhteisölain perimmäinen tarkoitus eli verotulojen varmistaminen on pysynyt vuosien saatossa samanlaisena. Lisäksi edellä mainituista lainauksista voidaan huomata, että väliyhteisölain tarkoituksena on myös estää veropakoa eli verotettavan tulon siirtämistä alhaisten verokantojen maihin. Väliyhteisölain tarkoituksena on ollut alun perin näiden lisäksi hillitä verosuunnittelumahdollisuuksiin liittyvää kansainvälistä verokilpailua⁵⁸.

Yksi vahvimista argumenteista sille, että väliyhteisölain tarkoitus on pysynyt samana, mainitaan HE 218/2018 vp:ssä: ATA-direktiivin ”toimeenpanon yhteydessä nykyisen kansallisen sääntelyn pääperiaatteita ei ole tarpeen muuttaa siltä osin kuin sääntelyn katsotaan täyttävän direktiivin minimiedellytyksen”⁵⁹. Oheisen lainauksen perusteella kytetään päättämään, että suomalaisen väliyhteisöainsäädännön peruseriaatteet eivät ole muuttuneet. Lain samankaltaiset tavoitteet ja peruseriaatteet niin vuonna 1995⁶⁰ kuin 2022 voidaan nähdä lisäksi itse laista, sillä lain säännökset eivät ole muuttuneet juurikaan

---

⁵⁴ Verohallinto 2021, luku 2.

⁵⁵ HE 155/1994 vp, s. 1.

⁵⁶ HE 149/1998 vp, s. 1.

⁵⁷ HE 218/2018 vp, s. 17.

⁵⁸ Karhu 2009, s. 175.

⁵⁹ HE 218/2018 vp, s. 18.

⁶⁰ Väliyhteisölakia sovellettiin verotuksessa ensimmäistä kertaa verovuonna 1995.

vuosien aikana. Laista on muutettu lähinnä joitakin pieniä yksityiskohtia⁶¹, jotta ne olisivat ATA-direktiivin mukaisia⁶².

Lain tarkoituksen muuttumattomuutta voidaan arvioida myös oikeuskirjallisuuden perusteella. Muun muassa vuonna 2002⁶³ lain tarkoitukseksi on tulkittu matalan verorasituksen maihin perustettujen väliyhteisöjen avulla tapahtuvaa suomalaisen verotuksen kiertämisen tai välttämisen ehkäisemistä⁶⁴. Vuonna 2021 väliyhteisölainsäädännön pääasiallisena tarkoituksena on vuoden 2002 mukaisesti todettu olevan Suomen tuloverotuksen välttämistä ehkäisevänä säädöksenä⁶⁵. Koska suomalaisen väliyhteisölain tarkoitus on pysynyt samankaltaisena kuin mitä se oli voimaantulovuotenaan, voidaan tässä tutkimuksessa käyttää niin uusia kuin vanhojakin oikeuslähteitä. Lain suhteellisen vähäiset muutokset kertovat siitä, että väliyhteisölaki on toiminut tarkoituksensa mukaisesti.

2.2 ATA-direktiivin tarkoituksesta

ATA-direktiivin taustalla on ennen kaikkea suurten monikansallisten yhtiöiden – kuten Starbucksin, Googlen ja Amazonin – harjoittamien haitallisten veronkiertokäytänteiden estäminen⁶⁶. Tällaisiin käsittelytapoihin on pyritty vastaamaan OECD:n laatimalla BEPS-hankkeella, jolla lisäksi pyritään varmistamaan se, että verot maksetaan siellä, missä voitto ja arvonnousut toteutuvat. Hankkeen tahtotilana on nimensä mukaisesti estää veropohjan rapautumista ja torjua voitonsiirtoja. Hankkeen tarkoituksena on lisäksi varmistaa luottamus verojärjestelmän oikeudenmukaisuuteen ja tehokkuuteen.⁶⁷

Direktiivi on omaksunut BEPS-hankkeen tavoitteet. Lisäksi direktiivillä on haluttu varmistaa EU:n sisämarkkinoiden tehokas toiminta⁶⁸. Tämä on eittämättä tärkeä tavoite EU:lle, sillä sisämarkkinoita pidetään usein yhtenä olennaisimmista EU:n saavutuksista.

---

⁶¹ Väliyhteisölakiin on tosin tehty joitakin suurehkoja muutoksia, kuten VYL 6 §:ssä, joka liittyy ulkomaisen veron hyvittämiseen. Niillä ei ole kuitenkaan merkitystä lain tavoitteiden muuttumiselle.

⁶² Ks. tarkemmin nykyään voimassa olevan lain ja sitä edeltäneen lain sanamuotojen eroista HE 218/2018 vp, s. 55–61.

⁶³ Kyseisenä vuonna lain sisältö ei ollut muuttunut juurikaan vuonna 1995 säädetyistä laista.

⁶⁴ Hintsanen 2002, s. 1075.

⁶⁵ Engblom (et al.) 2021, s. 713.

⁶⁶ Paulus 2022, luku 1.

⁶⁷ ATA-direktiivin perustelukohta 1.

⁶⁸ ATA-direktiivin perustelukohta 2.

Direktiivin tavoitteena on suojata sisämarkkinoita aggressiivista verosuunnittelua vastaan⁶⁹. BEPS-hanke on toteutettu EU:ssa kaikkia jäsenmaita velvoittavana direktiivinä. Tämä kuvastaa sitä, että kaikki EU-jäsenmaat ovat todennäköisesti kokeneet sisämarkkinoidensa suojelun tärkeäksi asiaksi.

Direktiivin yleisenä tavoitteena onkin estää sellaisia tilanteita, joiden avulla verovelvolliset yrittävät minimoida verojaan lain tarkoituksen vastaisesti. ATA-direktiiviin sisältyy viisi toimenpidettä, joilla pyritään toteuttamaan edellä mainitut tavoitteet:

1. Korkojen vähennysrajoitusten käyttöönotto,
2. maastapoistumisverotussäännökset,
3. GAAR-sääntö eli yleisiä väärinkäytöksiä koskeva säännös,
4. hybridisäännöt sekä
5. ulkomaisia väliyhteisöjä koskevat säännöt.⁷⁰

Väliyhteisösäännökset ovat täten osana ATA-direktiiviä. Väliyhteisösäännöksiä voidaan luonnehtia erityisesti veron kiertämisen vastaisiksi säännöksiksi⁷¹. Tällöin direktiivin yleiset tavoitteet pystytään katsomaan suurimmilta osin myös osaksi väliyhteisölainsäädännön tarkoitusta kaikissa EU:n jäsenmaissa. Toisin sanoen väliyhteisölainsäädännön tarkoituksena on muiden muassa torjua voitonsiirtoja, estää aggressiivista verosuunnittelua sekä turvata EU:n sisämarkkinoita.

Väliyhteisösäännöksiä on käsitelty direktiivin perustelukohdassa 12. Ensimmäisenä ja tärkeimpänä tavoitteena huomataan se, että kevyen verotuksen kohteena olevan väliyhteisön tulo kohdennetaan uudelleen väliyhteisön omistajalle, joka on verovelvollinen josakin EU-jäsenvaltiossa⁷². Toisin sanoen tällä pyritään ehkäisemään veropakoa EU:sta ja siten turvaamaan jäsenmaiden veropohjaa – aivan kuten suomalaisessa väliyhteisölaissa ennen ATA-direktiivin täytäntöönpanoa. Toisena tavoitteena direktiivin

---

⁶⁹ ATA-direktiivin perustelukohta 3.

⁷⁰ Viitala 2016, s. 336–337.

⁷¹ Ks. Kleist – Schmidt – Lindgren 2021, luku 1. Tämän mukaan edellä mainituista viidestä tavoitteesta kaikkia muita paitsi GAAR-sääntöä voidaan pitää erityisinä veron kiertämisen vastaisina säännöksinä ("specific anti-avoidance rule" eli SAAR).

⁷² ATA-direktiivin perustelukohta 12.

väliyhteisösäännöksillä on estää tulojen ”keinotekoista ohjailua”⁷³, millä torjutaan harmaata taloutta ja aggressiivista verosuunnittelua – erilaisten liiketoimien keinotekoisuus nimittäin liittyy usein juuri edellä mainittuihin ilmiöihin. Direktiivin väliyhteisösäännösten tarkoituksena ei ole kuitenkaan kerryttää verotuloja⁷⁴.

Edellä mainitut päätelmät ATA-direktiivin väliyhteisösäännösten tarkoituksesta on hyväksytty oikeuskirjallisuudessa: kyseisten säännösten pyrkimyksenä on turvata EU:n sisämarkkinoita⁷⁵ ja yhtiöveropohjaa EU-jäsenmaissa sekä ennaltaehkäistä verovelvollisia hyödyntämästä sellaisia järjestelyitä, joilla yritetään välttää EU:ssa maksettavia veroja⁷⁶. Lisäksi tarkoituksena on lisätä verotuksen oikeudenmukaisuutta sekä harmonisoida kansainvälistä vero-oikeutta⁷⁷.

Väliyhteisösäännösten harmonisoinnilla voidaan välttää monia EU-oikeudellisia ongelmia: esimerkiksi EU-tuomioistuimen asia C-196/04 (Cadbury Schweppes)⁷⁸ sai Ison-Britannian ja monien muiden EU-maiden, kuten Suomen, muuttamaan omaa väliyhteisölainsäädäntöään EU-oikeuden mukaiseksi⁷⁹.

Suomen väliyhteisölain tavoitteet ovat direktiivin tavoitteisiin verrattuna varsin samankaltaiset. Tämän tutkielman luvussa 2.1 on tarkasteltu sitä, miten väliyhteisölain tavoitteet ovat muuttuneet ajan saatossa. Kyseisessä luvussa kävi ilmi, että kotimaisen väliyhteisölainsäädännön tavoitteet eivät ole muuttuneet 1990-luvun tavoitteista 2020-luvulle juuri mitenkään. Tästä voidaankin päätellä, että ATA-direktiivi ei ole vaikuttanut oikeastaan mitenkään suomalaisen väliyhteisölain tavoitteisiin. Direktiivissä säännellyn väliyhteisölainsäädännön tarkoitusta voidaankin pitää samanlaisena⁸⁰, kun sitä verrataan 1990-luvun väliyhteisölain tavoitteisiin⁸¹. Lainsäätäjät katsoo vanhan väliyhteisölain

---

⁷³ ATA-direktiivin perustelukohta 12.

⁷⁴ ATA-direktiivin perustelukohta 12.

⁷⁵ Soom 2020, s. 275–276.

⁷⁶ HE 218/2018 vp, s. 17.

⁷⁷ Dourado 2016, s. 441.

⁷⁸ Kyseinen tapaus loi suomalaiseen väliyhteisölainsäädäntöön nykyään kumotun VYL 2 a §:n, jonka säännökset vaikuttavat nykyisessä VYL 3 §:ssä. Tätä käsitellään tutkielman luvussa 5.

⁷⁹ Myrsky 2013, s. 139.

⁸⁰ Mikkola 2019, s. 55.

⁸¹ Viitala 2016, ss. 345.

sanamuodon mukaisten tavoitteiden ja ATA-direktiivin tavoitteiden olleen yhteneväiset⁸². Huomionarvoista on se, että EU:n ja Suomen väliyhteisölainsäädäntöjen tavoitteet ovat olleet jo ennen direktiivin täytäntöönpanoa samanlaiset: 1990-luvulta lähtöisin oleva suomalainen lainsäädäntö on sattunut säilyttämään merkityksensä vielä nykyaikaan saakka. Tämä ei ole sattumaa: väliyhteisölainsäädäntöä käytetään ympäri maailman, ja Suomi on ottanut omaan väliyhteisölainsäädäntönsä vaikutteita ulkomaisesta lainsäädännöstä⁸³.

2.3 Väliyhteisölainsäädännön tarkoituksesta ulkomailta

Kuten yllä on todettu, väliyhteisölainsäädäntö on maailmanlaajuinen juridinen ilmiö⁸⁴. Väliyhteisösääntelyä onkin niin EU:ssa kuin EU:n ulkopuolisissa maissa. Kyseisen lainsäädännön tavoitteiden ja aseman voidaan katsoa vaihtelevan eri maiden välillä, mikä aiheutuu erityisesti erilaisista verojärjestelmistä⁸⁵. Tämän vuoksi onkin syytä tarkastella sitä, kuinka väliyhteisösäädökset vaihtelevat eri maissa.

ATA-direktiiviin perustuva harmonisoitu väliyhteisölainsäädäntö ottaa huomioon jokaisen EU-jäsenmaan verolainsäädännön erityiskäytänteet sekä jäsenmaiden mahdollisen halukkuuden säätää direktiivin säännöksiä tiukempaa lainsäädäntöä⁸⁶. Toisin sanoen ATA-direktiivin sisältämä väliyhteisölainsäädäntö on minimisääntelyä. Tähän minimisääntelyyn sisältyy tiettyjä optioita, jotka jäsenvaltio voi halutessaan sisällyttää omaan kansalliseen sääntelyynsä⁸⁷. Optiot liittyvät muun muassa niin sanotun määräysvaltakäytännön tai tosiasiallisen veroasteen tiukentamiseen⁸⁸. On mielenkiintoista, että EU on halunnut suoda jäsenmailleen melko laajat vaihtoehdot väliyhteisösäädöstensä toteuttamiselle. Tämä saattaa olla kuitenkin hieman ongelmallista, sillä liian suuri väliyhteisölainsäädännön vaihtelu eri EU-valtioiden välillä saattaa kumota EU:n väliyhteisöihin liittyvän harmonisointityön. Kyseiset optiot ovatkin ilmeisesti merkittävimpana syynä sille,

---

⁸² Ks. HE 218/2018 s. 17.

⁸³ Ks. HE 155/1994 vp, s. 7.

⁸⁴ Ks. tarkemmin väliyhteisölain kansainvälisestä luonteesta Viherkenttä 2014.

⁸⁵ Harmaan talouden yksikkö 2021, s. 4.

⁸⁶ Valderrama 2021, s. 915.

⁸⁷ HE 218/2018, s. 8.

⁸⁸ ATA-direktiivin perustelukohta 12.

miksi EU-jäsenmaiden välillä on vieläkin – harmonisoinnista huolimatta – eroavaisuuksia.

Toisaalta ATA-direktiivin tarjoamat optiot liittyvät lähinnä erinäisten prosentuaalisten rajojen tiukkuuteen, minkä vuoksi ne eivät aiheuta niinkään suurta uhkaa harmonisoinnille vaan enemmänkin mahdollisuuksia. Joustavuudella on haluttu mahdollistaa EU:n sisämarkkinoiden toimivuus, joka puolestaan voidaan katsoa yhtenä direktiivin tavoitteena⁸⁹. Tästä voidaan puolestaan päätellä se, että väliyhteisölainsäädännön tavoitteet on haluttu ainakin suurimmilta osin harmonisoida EU:ssa – onhan samanlaiset tavoitteet ATA-direktiivin ja siten EU:n etujen mukaisia. EU:n harmonisointityö on varsin onnistunutta väliyhteisölainsäädännössä, sillä jäsenmaille on suotu tarpeeksi paljon liikkumavaraa, joka ei kuitenkaan vaaranna harmonisointia.

Suomalaisen väliyhteisölain tavoitteita voidaan verrata muiden maiden väliyhteisölainsäädäntöjen tavoitteisiin. Esimerkiksi Ruotsissa ATA-direktiiviä edeltävässä väliyhteisölainsäädännössä tavoitteena oli ehkäistä sellaista verosuunnittelua, jota toteutettiin matkailan verotuksen valtioihin asettautuneiden yhtiöiden kautta⁹⁰. Ruotsin väliyhteisölainsäädännön⁹¹ pääasiallinen tarkoitus ei ole muuttunut tästä yhtään: lainsäädännön tavoitteena on estää väliyhteisöiden avulla toteutettavaa aggressiivista verosuunnittelua, joka rapauttaa Ruotsin veropohjaa⁹². Suomen ja Ruotsin väliyhteisölainsäädännön tavoitteet ovat hyvin samankaltaiset – tämä aiheutuu siitä syystä, että suomalaista väliyhteisölainsäädäntöä luotaessa Suomessa tarkasteltiin ruotsalaista lainsäädäntöä varsin kattavasti⁹³, mikä puolestaan on vaikuttanut Suomen ja Ruotsin väliyhteisösäännösten samankaltaisiin tavoitteisiin.

Ruotsiin verrattuna myös Tanskan väliyhteisölainsäädännöllä on varsin samankaltainen tarkoitus: jo ennen ATA-direktiiviä tanskalaisen lainsäädännön oli tarkoitus estää sellaista verosuunnittelua, jossa tuloja siirrettiin Tanskan ulkopuolelle veroetujen

---

⁸⁹ ATA-direktiivin tavoitteita on käsitelty tämän tutkielman edeltävässä luvussa 2.1.3.

⁹⁰ HE 218/2018 vp, s. 14.

⁹¹ Ruotsin väliyhteisölainsäädäntö on nimeltään ”CFC-reglerna”. Ks. myös Skatteverket 2022.

⁹² Van Horen (et al.) 2018, s. 13.

⁹³ Ks. HE 155/1994 vp, s. 5.

saavuttamiseksi⁹⁴. Koska ATA-direktiivi ei ole vaikuttanut juuri lainkaan tanskalaiseen väliyhteisölakiin⁹⁵, ei tanskalaisen väliyhteisölain tavoitteetkaan ole ilmeisesti muuttuneet. Suomen ja Tanskan väliyhteisölainsäädäntöä vertailemalla voidaankin havaita, että niiden tavoitteet ovat lähestulkoon samanlaiset sekä ennen ATA-direktiiviä että sen jälkeenkin.

Pohjoismaiden ohella väliyhteisölainsäädäntö on ollut käytössä ennen ATA-direktiiviä monissa muissakin EU-jäsenvaltioissa. Esimerkiksi Kreikassa haluttiin jo ennen kyseistä direktiiviä ehkäistä sitä, että kreikkalaiset yhtiöt välttelisivät Kreikkaan maksettavia veroja väliyhteisöjen avulla. Aivan kuten edellä tarkastelluissa valtioissa, Kreikan väliyhteisölainsäädäntöä muutettiin vain hieman ATA-direktiivin vuoksi.⁹⁶ Kreikan väliyhteisölainsäädännön tarkoitus veronkiertoa ja -pakoa estävänä elementtinä on siten pysynyt samankaltaisena.

Espanjassa väliyhteisölainsäädännön (”transparencia fiscal internacional”) pyrkimyksenä on muiden EU-jäsenvaltioiden tavoin estää verotulojen siirtämistä verotettavaksi matalan verokannan valtioihin. Vaikka ATA-direktiivi muokkasi merkittävästi espanjalaista verolainsäädäntöä vuonna 2014, voidaan lain tarkoituksen katsoa pysyneen samana.⁹⁷ Täten Suomen ja Espanjan väliyhteisölainsäädännön tavoitteet ovat varsin samanlaiset.

Väliyhteisölainsäädäntöön liittyy kuitenkin veron kiertämisen estämisen ohella poliittisiakin tavoitteita – tästä mainittakoon Alankomaiden tavoite. Vaikka Alankomaiden väliyhteisölainsäädännön ensisijainen tavoite on muiden EU-jäsenmaiden kanssa samanlainen, on se halunnut kiristää lainsäädäntöään puhdistukseksi itsensä veroparatiisivaltioksi mieltämisen taakasta⁹⁸. Valtioiden erilaiset verojärjestelmät voivat täten vaikuttaa EU-tasolla säädettävien direktiivien maakohtaisiin tavoitteisiin.

Edellä mainitusta eri EU-maiden ja Suomen välisestä lainsäädännöllisestä vertailusta huomataan, että väliyhteisölainsäädännön tarkoitus on ollut hyvin samanlainen kaikissa

---

⁹⁴ HE 218/2018 s. 15.

⁹⁵ Kofler – Lang – Owens 2020, s. 236.

⁹⁶ Perrou 2022, s. 631-632

⁹⁷ González 2021, s. 1004.

⁹⁸ Korving – Wisman 2021, s. 923-924.

jäsenvaltioissa jo ennen ATA-direktiiviä: tarkoituksena on ennen kaikkea estää veropakoa. Lisäksi voidaan huomata, että väliyhteisölain tarkoitus ei ole muuttunut ainakaan kovin paljon ajan saatossa: ATA-direktiivillä ei ole ollut huomattavia vaikutuksia väliyhteisöainsäädäntöön useimmissa EU-maissa⁹⁹. Suomalainen väliyhteisölaki on tässä mielessä varsin identtinen muiden EU-jäsenmaiden kanssa.

EU-maiden ohella suomalaista väliyhteisölakia voidaan vertailla EU:n ulkopuolisiin maihin. Kaikkein merkittävimpänä EU:n ulkopuolisena väliyhteisöainsäädäntönä voidaan pitää Yhdysvaltain lainsäädäntöä eli subpart F -tulon sääntelyä. Kyseinen sääntely voidaan katsoa erityisen tärkeäksi, koska Yhdysvallat oli ensimmäinen valtio, joka siirtyi käyttämään väliyhteisöainsäädäntöä. Yhdysvaltain väliyhteisöainsäädäntöä alettiin soveltaa vuonna 1962.¹⁰⁰ Subpart F -tulosäännösten ohella Yhdysvallat on ottanut käyttöön GILTI:n (Global Income Low-Taxed Income), jonka tarkoituksena on täydentää ensin mainittuja säännöksiä¹⁰¹. Amerikkalaisen väliyhteisöainsäädännön tarkoituksena on ensisijaisesti välttää veropakoa, jota toteutetaan väliyhteisöjen avulla tapahtuvan verosuunnittelun avulla¹⁰².

Kuriositeettina mainittakoon Kiinan väliyhteisöainsäädäntö, joka on tullut voimaan vasta vuonna 2008. Kiinalaista väliyhteisöainsäädäntöä sovelletaan varsin harvoin, sillä siellä veronkiertoa pyritään estämään ennen kaikkea siirtohinnoittelusäännöksillä. Kiinalaisen väliyhteisöainsäädännön tavoitteena on estää kiinalaisten yritysten siirtymistä matalan verotuksen valtioihin.¹⁰³

Edellä mainitun perusteella voidaan päätellä, että väliyhteisöainsäädännön tarkoitus on varsin samanlainen ympäri maailman. Tämä ei ole yllättävää, sillä väliyhteisöainsäädäntö on aiemmin mainitun mukaisesti kansainvälinen ilmiö; kansainvälisyytensä vuoksi kyseinen lainsäädäntö on muovautunut varsin samanlaiseksi eri valtioiksi.

---

⁹⁹ On kuitenkin huomattava, että väliyhteisöainsäädäntö on saattanut muuttua huomattavastikin joissakin EU-jäsenmaissa ATA-direktiivin vuoksi. Edellä mainitusta otannasta ei kuitenkaan ilmene viitteitä sille, että väliyhteisölain tarkoitus olisi muovaantunut erilaiseksi.

¹⁰⁰ HE 155/1994 vp, s. 4.

¹⁰¹ Ks. esim. Koivusalo 2020.

¹⁰² Kofler – Lang – Owens 2020, s. 833.

¹⁰³ Ks. Dueñas 2020.

3 VÄLIYHTEISÖLAIN SOVELTAMISALASTA

3.1 Väliyhteisötulon saajat

Väliyhteisölain 1 §:ssä väliyhteisötulon saajiin viitataan käsitteellä ”verovelvollinen”. Laissa ei määritellä sitä, mitä verovelvollisen käsitteellä tarkoitetaan. Tuloverotuksessa verovelvollisella viitataan TVL 9.1 §:n mukaiseen määritelmään. Kyseisen lainkohdan mukaan yleisesti verovelvollisia ovat kuluvana verovuonna Suomessa asunut henkilö, kotimainen yhteisö sekä ulkomailla perustettu tai rekisteröity yhteisö, jonka tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee Suomessa. Lisäksi yleisesti verovelvollisia ovat yhteisetuudet sekä kuolinpesät. Rajoitetusti verovelvollisia ovat puolestaan henkilöt, jotka eivät ole verovuoden aikana asuneet Suomessa ja yhteisöt, joita ei pidetä yleisesti verovelvollisina.

Ennen nykyistä lain sanamuotoa¹⁰⁴ VYL 1 §:ssä on käytetty yleisen verovelvollisen käsitettä. Nykyään voimassa olevan VYL 1 §:n ensimmäisen virkkeen¹⁰⁵ ”verovelvollisella” tarkoitetaan myös yleisesti verovelvollista, sillä kyseisen lainkohdan toisessa virkkeessä käytetään rajoitetusti verovelvollisen käsitettä. Rajoitetusti verovelvollisiin viitataan myös VYL 4 §:ssä. Lain esitöissä viitataan yleisen ja rajoitetusti verovelvollisen käsitteisiin, mutta siinäkin niitä ei ole määritelty; esitöissä mainitaan pelkästään väliyhteisötulon olevan veronalaista tuloa Suomessa yleisesti verovelvollisille luonnollisille henkilöille sekä oikeushenkilöille¹⁰⁶. Lisäksi väliyhteisötulo on rajoitetusti verovelvollisen veronalaista tuloa, kun osuus ulkomaisessa väliyhteisössä liittyy Suomessa sijaitsevaan kiinteään toimipaikkaan¹⁰⁷. Koska yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten käsitteitä ei ole määritelty väliyhteisölaissa eikä siihen liittyvissä lain esitöissä, käsitteet perustuvat yllä mainittuihin TVL 9.1 §:n mukaisiin määritelmiin. Koska kyseistä käsitteparia on pidettävä vero-oikeudessa varsin tunnettuna, ei näitä käsitteitä ole tarvinnut tarkemmin selvittää¹⁰⁸.

---

¹⁰⁴ Ks. HE 218/2018 vp, s. 55.

¹⁰⁵ ”Verovelvollisen veronalaista tuloa on osuus ulkomaisen väliyhteisön tuloon siten kuin tässä laissa säädetään.”

¹⁰⁶ HE 218/2018 vp, s. 3.

¹⁰⁷ HE 218/2018 vp, s. 42.

¹⁰⁸ Ks. yleisestä ja rajoitetusta verovelvollisuudesta esim. Nykänen – Nieminen 2022, II OSA Verovelvolliset – 1 luku Verovelvollisuuden alueellinen ulottuvuus – TVL 9 § Yleinen ja rajoitettu verovelvollisuus.

Suomalaisen väliyhteisölainsäädännön erityisenä seikkana on se, että sen soveltamisalaan kuuluvat sekä yhteisöverovelvolliset että luonnolliset henkilöt; sen sijaan ATA-direktiivin soveltamisalaan kuuluvat pelkästään yhteisöverovelvolliset. Suomi olisi voinut halutessaan rajata luonnolliset henkilöt soveltamisalan ulkopuolelle, mutta lainsäätäjät halusivat turvata kotimaista veropohjaa.¹⁰⁹ Tämän vuoksi väliyhteisölain soveltamisalaan kuuluvat vieläkin sekä luonnolliset henkilöt että yhteisöverovelvolliset oikeushenkilöt. Täten lain sanamuodon perusteella kaikki Suomessa olevat yleisesti ja rajoitetusti verovelvolliset voivat saada väliyhteisölain mukaan verotettavaa tuloa. Soveltamisala onkin hyvin laaja, mikä tukee väliyhteisölain tarkoitusta veron kiertämisen estäjänä.

Suomalaisen väliyhteisölain kattaessa yhteisöverovelvollisten juridisten henkilöiden ohella luonnolliset henkilöt kyseinen laki voi koskea esimerkiksi suomalaisen luonnollisen henkilön kuolinpesää. KHO 2007:7:ssä oli kyse luonnollisen henkilön A kuolinpesästä. Ennen menehtymistään A oli saanut ulkomaisesta väliyhteisöstä tuloja, jotka olivat kertyneet kyseisen väliyhteisön omistamien osakkeiden myynnistä. Kyseistä luovutusvoittoa verotettiin A:n kuoltua hänen kuolinpesänsä tulona väliyhteisölain perusteella. Koska kyse oli väliyhteisölain mukaisesti verotettavasta luovutusvoitosta, oli tulo kokonaan pääomatuloa. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä todettiin, että arvopapereiden myynnistä saatua tuloa ei veroteta osinkona eikä elinkeinotulona. KHO totesi näiden ohella, että verotuksessa tulee soveltaa säännöksiä, ”joita olisi sovellettu Suomen sisäisen lainsäädännön mukaisesti, jos tulo olisi tullut osakkaalle suoraan eikä väliyhteisön kautta”.¹¹⁰

3.2 Väliyhteisön määritelmä

Ulkomaisen väliyhteisön käsitettä on määritelty tarkemmin VYL 2.1 §:ssä. Väliyhteisölaissa väliyhteisöllä on haluttu tarkoittaa sellaista ulkomailla sijaitsevaa yksikköä, joka täyttää edellä mainitun lainkohdan mukaiset vaatimukset määräysvallasta ja verotuksen tasosta¹¹¹. Kyseistä tulkintaa tukee lain esityöt¹¹². Toisin sanoen väliyhteisölain

---

¹⁰⁹ Ks. HE 218/2018 vp, s. 17 ja 20.

¹¹⁰ Ks. tapauksen Käsitteily korkeimmassa hallinto-oikeudessa -luku.

¹¹¹ Kyseisiä vaatimuksia käsitellään tutkielman luvussa 4.

¹¹² Ks. HE 218/2018 vp, s. 3.

tarkoittama väliyhteisö määritellään kyseisen lain sisäisin mittapuun, jolloin väliyhteisölaki ei näyttäisi tukeutuvan minkään muun säädöksen määritelmiin. Toisaalta väliyhteisön määrittelemisen itse väliyhteisölaissa on luontevaa, jotta voitaisiin välttyä mahdollisilta sekaannuksilta. Lisäksi on muistettava, että väliyhteisöihin ei viitata juuri lainkaan missään muissa säädöksissä¹¹³. On myös huomattava, että väliyhteisönä ei pidetä sellaista yksikköä, johon soveltuu VYL 3 §:n mukainen taloudellisen poikkeuksen erityissäännös.

Nykyuotoinen väliyhteisölaki perustuu ATA-direktiiviin, kuten tämän tutkielman aiemmissa luvuissa on huomattu. Direktiivissä ei ole kuitenkaan annettu minkäänlaista täsmällistä määritelmää väliyhteisölle. Sen sijaan siinä on määritelty väliyhteisö suomalaisen väliyhteisölain tavoin: ATA-direktiivin 7(1) artiklan mukaan väliyhteisö¹¹⁴ on sellainen yksikkö tai kiinteä toimipaikka, joka täyttää direktiivin edellytykset määräysvallasta ja tosiasiallisesta verotuksen tasosta. ATA-direktiivin 2(4) artiklassa määritellään ”etuhyteydessä oleva yritys”, joka tarkoittaa käytännössä määräysvallan määritelmää. Kyseisessä määritelmäartiklassa ei kuitenkaan ole käsitelty itse väliyhteisöä. Direktiivin perusteluissa kerrotaan, missä määrin EU-jäsenvaltiot voivat joustaa kyseisistä edellytyksistä, mutta niissäkään ei ole annettu väliyhteisön määritelmää¹¹⁵.

Onkin mielenkiintoista, että direktiivissä ei ole annettu tarkkarajaista väliyhteisön käsitettä – tällainen käsitteen määrittelemättömyys lisää EU-jäsenvaltioiden tuomioistuinten ja EU-tuomioistuimen prejudikaattien vaikutusvaltaa. Tämä puolestaan saattaa luoda juridisia ongelmia, sillä se saattaa aiheuttaa eri jäsenmaissa toisistaan poikkeavaa oikeuskäytäntöä. Täten on perusteltua todeta, että direktiivissä olisi voitu määritellä väliyhteisö nykyistä sanamuotoa tarkemmin. Toisaalta tätä tarkemmalle määritelmälle ei välttämättä ole tarvetta, sillä kyse on ensinnäkin direktiivillä – eikä asetuksella – toimeenpannusta säädöksestä. Toisekseen on mainittava, että tarkkaa määritelmää ei ole tarvittu siitä syystä, että määräysvallan ja verotuksen tason kriteerien täyttymisen on ilmeisesti katsottu antavan tyydyttävän väliyhteisön määritelmän. Lisäksi väliyhteisön tarkan

---

¹¹³ Väliyhteisöihin viitataan lähinnä Verohallinnon päätöksessä veroilmoituksessa annettavista tiedoista (1202/2021), jossa väliyhteisön käsite ei ole kovin merkityksellinen.

¹¹⁴ ATA-direktiivissä käytetään termiä ”välyhtiö”, mutta sillä tarkoitetaan väliyhteisölain väliyhteisöä.

¹¹⁵ Ks. ATA-direktiivin perustelukohta 12.

määritelmän puute ei ole sinänsä ongelmallista siitä syystä, että ATA-direktiivi ei suo EU-jäsenmaiden väliyhteisölainsäädäntöön kovinkaan paljon liikkumavaraa.

Vaikka ATA-direktiivissä ei ole tarkkarajaista määritelmää väliyhteisölle, on se kuitenkin vaikuttanut hieman suomalaisen väliyhteisölain mukaiseen väliyhteisön määritelmään. Väliyhteisölain nykyistä ja kumottuja sanamuotoja verratessa havaitaan, että lain nykyisessä sanamuodossa käytetään termiä ”yksikkö”, kun taas vanhoissa sanamuodoissa käytettiin ”yhteisöä”. Eroavaisuus huomataan erityisesti vertailtaessa VYL 1–2 §:ien vanhoja sanamuotoja nykyään voimassa oleviin sanamuotoihin¹¹⁶. Vertailussa huomataan, että mitkään muut väliyhteisön käsitteen määrittelyyn liittyvät lainkohdat eivät ole muuttaneet ajan saatossa. Yhteisö-käsitteen korvaaminen yksiköllä onkin tullut suoraan direktiivistä: direktiivissä käytetään englanninkielistä entity-termiä¹¹⁷, joka ei ole aivan yhteneväinen yhteisö-käsitteen kanssa. Käsitteen korvaaminen toisella ei ole kuitenkaan muuttanut lain soveltamisalaa, ja sen tarkoituksena on ollut lähinnä yhtenäistää väliyhteisölainsäädännön käsitteistöä verrattuna ATA-direktiivin entity-termiin sekä tietojenvaihtosopimusten termeihin.¹¹⁸ Voidaan miettiä, onko yhden käsitteen muuttaminen ATA-direktiivin vuoksi taloudellisesti perusteltua; jo yhdenkin termin muuttaminen saattaa tuoda lainsäätäjälle merkittäviä kustannuksia. Toisaalta direktiivien tarkoituksena on harmonisoida lainsäädäntöä EU-jäsenmaissa, minkä vuoksi yksittäisen käsitteen vaihtaminen on sinänsä rationaalista. Lisäksi kyseisen käsitteen muuttaminen on yhdenmukaistanut lainsäädäntöä ja se saattaa tuoda Suomelle pieniä taloudellisia säästöjä.

3.3 Väliyhteisön oikeudellinen muoto

Väliyhteisön oikeudellista muotoa ei ole määritelty suoraan nykymuotoisen väliyhteisölain missään kohdassa. Toisaalta lain vanhassa sanamuodossa – eli ennen ATA-direktiivin tuomaa edellä mainittua yksikkö-käsitettä – VYL 1–2 §:issä väliyhteisön mainittiin olevan yhteisö. Yhteisöllä puolestaan tarkoitetaan nykymuotoisen lain esitöiden mukaan¹¹⁹ TVL 3 §:n mukaisia yhteisöjä vastaavia ulkomaisia yhteisöjä.

---

¹¹⁶ Ks. esim. HE 218/2018 vp, s. 55–56.

¹¹⁷ Direktiivin suomenkielisessä versiossa entity-käsite on suomennettu yksikkö-käsitteellä.

¹¹⁸ HE 218/2018 vp, s. 20.

¹¹⁹ HE 218/2018 vp, s. 20.

TVL 3.1 §:ssä on säännelty seuraavalla tavalla:

Yhteisöllä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) valtiota ja sen laitosta;*
- 2) hyvinvointialuetta ja hyvinvointiyhtymää¹²⁰;*
- 3) kuntaa ja kuntayhtymää;*
- 4) seurakuntaa ja muuta uskonnollista yhdyskuntaa;*
- 5) osakeyhtiötä, osuuskuntaa, säästöpankkia, sijoitusrahastoa, erikoissijoitusrahastoa, yliopistoa, keskinäistä vakuutusyhtiötä, lainajyvästöä, aatteellista tai taloudellista yhdistystä, säätiötä ja laitosta;*
- 6) ulkomaista kuolinpesää;*
- 7) 1–6 kohdassa tarkoitettuihin yhteisöihin verrattavaa muuta oikeushenkilöä tai erityiseen tarkoitukseen varattua varallisuuskokonaisuutta.*

Edellä mainitusta yhteisön määritelmästä voidaan päätellä, että väliyhteisölain tarkoittama yhteisö voi tarkoittaa lähinnä TVL 3.1 §:n 5–7 kohtia. On käytännössä mahdotonta, että ulkomailta sijaitseva väliyhteisö voisi olla esimerkiksi valtio tai Suomessa sijaitseva kunta. Ulkomainen yhteisö ei voi olla hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä, kunta tai kuntayhtymä, sillä näistä kaikkien on sijaittava luonteensa vuoksi Suomessa. Väliyhteisölaissa korostuukin se, että ulkomaisen yksikön on tosiasiallisesti sijaittava ulkomailta.

Lain esitöissä on esitetty, että väliyhteisö voi olla ulkomaisen yhteisön ohella rahasto, säätiö, laitos tai trusti¹²¹. Väliyhteisön oikeudellinen muoto on pysynyt pitkälti muuttomattomana, sillä vuonna 1995 voimaan tulleen lain esitöissä on mainittu tismalleen samat oikeudelliset muodot. Lisäksi TVL 3 §:n mukaiseen luetteloon on viitattu jo tuolloin.¹²² Kuten edellä on todettu, lain soveltamisala ei ole muuttunut edes ATA-direktiivin tuoman yksikkö-käsitteen vaikutuksesta¹²³. Yksiköllä tarkoitetaankin ”laajasti erilaisia kotimaisia

---

¹²⁰ TVL 3 § on muuttunut väliyhteisölain nykymuodon kannalta vähäisesti. Suurimpana viimeaikaisena muutoksena lainkohtaan on lisätty maininta hyvinvointialueista. Kyseinen muutos on tullut voimaan vuonna 2021. Ks. tarkemmin HE 241/2020 vp, s. 217.

¹²¹ HE 218/2018 vp, s. 3.

¹²² Ks. HE 155/1994 vp, s. 1 ja 8.

¹²³ HE 218/2018 vp, s. 20.

ja kansainvälisiä yritysmuotoja sekä sopimusjärjestelyjä”¹²⁴. Väliyhteisön oikeudellista muotoa voidaan siten pitää varsin vakiintuneena seikkana.

ATA-direktiivin mukainen yksikkö-käsitteen käyttöönotto ottaa kantaa väliyhteisön oikeudelliseen muotoon. Yhteisö korvattiin yksiköllä, jotta lain sanamuodosta kävisi ilmi, että *ulkomaisen yksikön oikeudellinen muoto ei ole ratkaiseva tekijä, kun tulkitaan sitä, voidaanko ulkomaista yksikköä pitää väliyhteisönä vai ei*¹²⁵. Yksikön sanamuoto on yhteisöä järkevempi, sillä viimeksi mainitun käsitteen käyttö saattoi aiheuttaa sekaannusta – kuuluihan vanhan väliyhteisölainsäädännön ”yhteisön” alaisuuteen muitakin oikeudellisia muotoja kuin TVL 3.1 §:n mukaisia yhteisöjä. Väliyhteisön määrittelyssä tärkeimpänä seikkana on se, että vain VYL 2 §:n mukaisten vaatimusten tulee täytyä, jotta ulkomaista yksikköä voitaisiin pitää väliyhteisölain tarkoittamana väliyhteisönä. Toisaalta TVL 3.1 §:ää voitaneen pitää suuntaa antavana luettelona siitä, minkälaiset oikeudelliset muodot ainakin voivat olla väliyhteisölain mukaisia väliyhteisöjä.

Yllä mainittujen seikkojen perusteella väliyhteisölain yksikkö on laajempi käsite kuin TVL 3.1 §:n mukainen yhteisön käsite siitäkin huolimatta, että TVL 3.1 §:n 7 kohta laajentaa yhteisön käsitettä varsin merkittävästi¹²⁶. Koska yksikön oikeudellisella muodolla ei ole merkitystä, yksikköjä voivat olla periaatteessa melkein kaikenlaiset sopimusjärjestelyt ja yritysmuodot. Yksiköitä ovat täten TVL 3.1 §:n mukaisten yhteisömuotoisten yksiköiden ohella sellaiset yksiköt, joita Suomessa kohdellaan *erillisinä verovelvollisina*¹²⁷. Tällöin lain tarkoittamia yksiköitä ovat esimerkiksi sellaiset ulkomaiset varallisuusmassat ja holding-sopimusjärjestelyt, joille ei ole Suomessa mitään vastaavaa oikeudellista muotoa. Lisäksi yksiköitä ovat muun muassa erilaisten oikeudellisten muotojen sekoitukset, kuten yhtiön ja rahaston välimuodot¹²⁸. Suomen oikeusjärjestelmälle epätyypilliset oikeudelliset muodot ovat jokseenkin ongelmallisia, sillä niitä ei välttämättä voida rinnastaa mihinkään suomalaiseseen oikeudelliseen muotoon. Tällöin kyseenalaiselle oikeudelliselle muodolle voi olla hankala löytää mitään tietynlaista verokohtelua. Tuntemattomien

---

¹²⁴ HE 218/2018 vp, s. 42.

¹²⁵ HE 218/2018 vp, s. 20.

¹²⁶ Ks. TVL 3.1 §:n 7 kohdan mukaisista yhteisöistä tarkemmin esim. Nykänen – Nieminen 2022, I OSA – 2 luku Yleiset määritelmät – TVL 3 § Yhteisö – 7 kohta.

¹²⁷ HE 218/2018 vp, s. 20.

¹²⁸ HE 218/2018 vp, s. 20.

oikeudellisten muotojen ongelmallisuus suomalaisessa verotuskäytännössä korostaa yksikkö-käsitteen tehokkuutta; vanha väliyhteisölain yhteisön käsite ei kyennyt ottamaan tehokkaasti kantaa siihen, miten tällaisia oikeusmuotoja tulisi käsitellä. Sen sijaan yksikkö sisällyttää tämänkaltaisetkin oikeudelliset järjestelyt osaksi väliyhteisölain soveltamisalaa.

Koska yksikön määritelmää käsiteltäessä verovelvollisuuden erillisyydellä on merkitystä, on tarkasteltava tuloverolain säännöksiä. Esimerkiksi TVL 15 §:n mukaan verotusyhtymää ei pidetä erillisenä verovelvollisena. Samalla tavalla elinkeinoyhtymä ei ole erillinen verovelvollinen TVL 16 §:n perusteella. Konkurssipesäkään ei ole TVL 19 §:n mukaisesti erillinen verovelvollinen. Elinkeinotoimintaa harjoittavaa kotimaista kuolinpesää verotetaan TVL 17.2 §:n mukaisesti yhtymänä tietyn ajanjakson jälkeen¹²⁹. Koska kyseiset oikeushenkilöt eivät ole erillisiä verovelvollisia, ne eivät ole myöskään edellä mainitun verovelvollisuuden erillisyyksivaatimuksen vuoksi väliyhteisölain tarkoittamia yksiköitä. Toisin sanoen yksikkö on sellainen yritysmuoto tai sopimusjärjestely, jota kohdellaan Suomessa erillisenä verovelvollisena.

Ulkomaisia yhtymiä ei voida pitää yksiköinä eikä siten väliyhteisöinä, sillä näitä verotetaan TVL 16 a §:n mukaisesti¹³⁰. Toisaalta tästä on esitetty toisistaan hieman poikkeavia kantoja: esimerkiksi ulkomaisia yhtymiä voitaisiin pitää tietyissä tapauksissa väliyhteisöinä, mikäli ulkomaisen yhtymän tuloa ei voitaisi jostain syystä kohdistaa suomalaiselle osakkaalle TVL 16 a §:n mukaisesti¹³¹. Tällainen tilanne voi tulla esille esimerkiksi silloin, kun ulkomailla sijaitsevaa yhtymää ei pidetäkään suomalaisten verolakien mukaisena yhtymänä vaan yhteisönä. Lisäksi on otettava huomioon lain tarkoitus veron kiertämistä estävänä elementtinä: ulkomaisia yhtymiä käytetään usein osana laajoja veronkiertojärjestelyitä. Lain tarkoitus huomioon ottaen voidaan todeta, että ulkomaisia yhtymiä voitaisiin pitää muulloinkin väliyhteisöinä siitakin huolimatta, että ne eivät ole erillisiä verovelvollisia. Esimerkiksi ne voivat olla ulkomaisia yhtymiä silloin, kun verovelvollinen käyttää ulkomaista yhtymää veronkiertämistarkoituksessa.

---

¹²⁹ TVL 17.2 §:n mukaan ”kuolinpesää verotetaan erillisenä verovelvollisena. Elinkeinotoimintaa harjoittavaa kuolinpesää verotetaan kuitenkin erillisenä verovelvollisena kolmelta perittävän kuolinvuotta seuraavalta vuodelta ja sen jälkeen yhtymänä.”

¹³⁰ Ks. Verohallinto 2021, luku 2.

¹³¹ Engblom (et al.) 2021, s. 715.

4 PÄÄSÄÄNNÖS ULKOMAISEN VÄLIYHTEISÖN MUODOSTUMISELLE

4.1 Yleistä ulkomaisen väliyhteisön muodostumisesta ulkomaille

Väliyhteisölain 2.1 §:ssä on pääsäännös¹³² väliyhteisön muodostumiselle. Poikkeuksen edellä mainittuun säännökseen muodostaa VYL 3 §, jonka edellytysten täytyessä ulkomaista yksikköä ei pidetä väliyhteisönä, vaikka VYL 2.1 §:n vaatimukset täyttyisivätkin. VYL 3 §:ää käsitellään tutkielman luvussa 5.

Väliyhteisölain 2.1 §:ään sisältyy kaksi vaatimusta. Lainkohta on seuraavanlainen:

Ulkomaista yksikköä pidetään tässä laissa tarkoitettuna ulkomaisena väliyhteisönä, jos:

- 1) verovelvollisella on yksin tai yhdessä verovelvolliseen etuyhteydessä olevien yksiköiden ja luonnollisten henkilöiden kanssa suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia äänioikeuksista yksikössä, omistuksessaan suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia yksikön pääomasta tai oikeus saada vähintään 25 prosenttia yksikön voitosta tai varallisuuden tuotosta; ja*
- 2) yksikön verotuksen tosiasiallinen taso yksikön verotuksellisen kotipaikan mukaisella lainkäyttöalueella on alhaisempi kuin 3/5 Suomessa asuvan yhteisön verotuksen tasosta täällä.*

Kyseisestä lainkohdasta huomataan, että molempien kohtien vaatimusten on täytyttävä; tämä ilmenee VYL 2.1 §:n 1 kohdan lopussa olevasta ja-sanasta. Mikäli vain yksi vaatimuksista täyttyy, ei ulkomaista yksikköä pidetä lain tarkoittamana ulkomaisena väliyhteisönä.

---

¹³² Ks. HE 218/2018 vp, s. 42. Kyseisessä hallituksen esityksessä käytetään VYL 2.1 §:stä nimitystä ”pääsäännös”, mikä kuvastaa hyvin sitä, että lainsäätäjällä on halunnut väliyhteisön muodostumisen kriteereiden keskittyvän nimenomaisesti tähän lainkohtaan.

Väliyhteisölain 2.1 §:n 1 kohdan sisältö on teknisluonteinen, sillä siinä on kaksi prosentuaalista rajaa (25 prosenttia ja 3/5 eli 60 prosenttia) sekä monia käsitteitä, joita ei ole määritelty väliyhteisölaissa kovinkaan kattavasti. Kyseisiä seikkoja käsitellään tutkielman seuraavissa alaluvuissa. Määräysvalta on tullut osaksi pääsäännöstä siitä syystä, että tarpeeksi suuren määräysvallan haltijoilla on mahdollisuuksia vaikuttaa ulkomaisen yksikön päätöksentekoon ja täten heillä on suuremmat mahdollisuudet saada siitä tietoja¹³³. Verotuksen tarpeeksi matalan tason vaatimus yhdistyy lain tarkoitukseen: koska laki pyrkii kohdentumaan pelkästään matalan verotuksen lainkäyttöalueilla sijaitseviin yksiköihin, on laissa tarkoituksenmukaista säännellä kyseisiin lainkäyttöalueisiin kohdistuvasta tarpeeksi matalasta verotuksen tasosta¹³⁴.

Väliyhteisölain pääsäännös ei ole muuttunut ajan saatossa lähestulkoon yhtään, vaikkakin joitakin teknisluonteisia seikkoja on muutettu. Vuonna 1995 voimaan tullut väliyhteisölain alkuperäinen sanamuoto sisälsi vaatimukset tarpeeksi suuresta määräysvallasta ja alhaisesta verotuksen tosiasiallisesta tasosta¹³⁵. Nykyisen VYL 2.1 §:n sisältämät vaatimukset verotuksen matalasta tasosta sekä määräysvallasta ovat säilyneet vielä kirjoittamishetkeen saakka. Tällainen muuttumattomuus aiheutuu siitä, että suomalainen väliyhteisölaki säädettiin alun perin varsin samankaltaiseksi ulkomaalaisiin väliyhteisösäädöksiin verrattuna¹³⁶. Lisäksi pääsäännöksen muuttumattomuus kertoo siitä, että väliyhteisölaki on toiminut tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti – täten pääsäännöksen suurille muutoksille ei ole ollut tarvetta.

Pääsäännöksen sisältämät vaatimukset eivät ole muuttuneet ATA-direktiivistä huolimatta. Direktiivin sisältö on hyvin samankaltainen verrattuna väliyhteisölain nykyisiin ja kumottuihin sanamuotoihin, jotka ovat sisältäneen pääsäännöksen lain soveltamiselle. ATA-direktiivin 7(1) artiklan mukaan väliyhteisö on yksikkö, jossa verovelvollisella on yksin tai yhdessä etuyhteisyrittäjänsä kanssa 50 prosenttia ulkomaisen yksikön äänioikeuksista, pääomasta tai oikeudesta saada yli 50 prosenttia yksikön voitosta. Lisäksi

---

¹³³ Ks. HE 155/1994 vp, s. 8. Tämän mukaan ”vähäisen omistussuuden haltijoilla [ei] ole mahdollisuutta vaikuttaa yhteisön päätöksentekoon eikä ehkä myöskään saada verotuksen toteuttamiseksi tarpeellisia tietoja ulkomaisesta yhteisöstä”, mistä voidaan tehdä yllä mainittu *e contrario* -päätelmä.

¹³⁴ Mikkola 2019, s. 57.

¹³⁵ Ks. väliyhteisölain alkuperäisen sanamuodon 2.1 §.

¹³⁶ Ks. HE 155/1994 vp, s. 4–5.

kyseisessä artiklassa on määräys siitä, että yksikön – tai kiinteän toimipaikan – voitostaan maksaman tosiasiallisen yhteisöveron tulee olla alhaisempi kuin EU-jäsenvaltiossa.

Edellä mainitusta ATA-direktiivin lainkohdasta huomataan, että suomalainen väliyhteisölaki on rakenteeltaan varsin samankaltainen direktiiviin verrattuna. Suurimpana erona ATA-direktiiviin on suomalaisen lainsäädännön 25 prosentin etuyhteysvaatimus, joka on selkeästi kireämpi kuin direktiivin 50 prosenttia. Toisena erona on määräys verotuksen matalasta tasosta: suomalaisen väliyhteisölain mukaan matalana verotuksen tasona on 3/5 eli 60 prosenttia, mutta direktiivin mukainen raja on lievempi 50 prosenttia¹³⁷. Suomalaisen väliyhteisölain nykyisen ja nykyistä edeltävän sanamuodon yhteneväisyys direktiiviin on tunnistettu niin oikeuskirjallisuudessa¹³⁸ kuin lain esitöissä¹³⁹.

ATA-direktiivissä perustellaan epäsuoralla muotoilulla määräysvallan ja verotuksen tason valinta osaksi pääsäännöstä oheisella tavalla: ”Ulkomaisia väliyhtiöitä koskevista säännöistä seuraa, että *kevyesti verotetun määräysvallassa* olevan tytäryhtiön tulo uudelleenkohdennetaan sen emoyhtiölle”¹⁴⁰. Toisin sanoen kyseessä on kahdesta vaatimuksesta, joiden avulla väliyhteisön varat voidaan ohjata tehokkaasti verotettavaksi emoyhtiölle.

Kuten edellä tutkielman luvussa 3.3 todettiin, ei ulkomaisen yksikön oikeudellisella muodolla ole merkitystä tulkittaessa sitä, voidaanko kyseistä yksikköä pitää väliyhteisölain tarkoittamana ulkomaisena väliyhteisönä vai ei. Tästä seikasta ja lain luettelomaisesta sanamuodosta havaitaan, että nimenomaisesti VYL 2.1 §:n mukaisille vaatimuksille tulee antaa merkitystä väliyhteisölain soveltumisessa yksikköön. Tämän vuoksi onkin tärkeätä tarkastella VYL 2 §:n määräyksiä, joita tutkitaan seuraavissa luvuissa. Väliyhteisölain soveltumisessa yksikköön on kuitenkin otettava huomioon VYL 1 §:n ja 3 §:n täyttyminen – mikäli yksikkö täyttää VYL 3 §:n vaatimukset, ei yksikköä voida pitää ulkomaisena väliyhteisönä. Mikäli yksikkö ei ole muodoltaan VYL 1 §:n mukainen väliyhteisö, ei yksikköä voida pitää väliyhteisönä.

---

¹³⁷ HE 218/2018 vp, s. 10.

¹³⁸ Ks. esim. Viitala 2016, s. 345.

¹³⁹ Ks. HE 218/2018 vp, s. 17–18.

¹⁴⁰ ATA-direktiivin perustelukohta 12.

4.2 Määräysvalta

4.2.1 Etuyhteyden käsite

Kuten edeltävässä luvussa on todettu, riittävä määräysvalta on ensimmäinen vaatimus sille, että ulkomaista yksikköä pidettäisiin väliyhteisölain tarkoittamana väliyhteisönä. Määräysvalta muodostuu siis VYL 2.1 §:n 1 kohdan mukaan silloin, kun ”verovelvollisella on yksin tai yhdessä verovelvolliseen etuyhteydessä olevien yksiköiden ja luonnolisten henkilöiden kanssa” 25 prosenttia yksikön äänioikeuksista, pääomasta, varallisuuden tuotosta tai yksikön tuottamasta voitosta. Määräysvaltaa tarkasteltaessa on käsiteltävä etuyhteyden käsite, jota korostaa edellä kursivoitu teksti. Etuyhteys on olennainen käsite, sillä ilman sen havainnollistamista edellä mainittua 25 prosentin määräysvallan muodostumista ei voida laskea.

Etuyhteys ja määräysvalta ovat toisistaan erillisiä käsitteitä, jotka tarkastelevat verovelvollisen ja sen omistaman väliyhteisön keskinäistä suhdetta. Määräysvalta kuvastaa sanamuotonsa perusteella sitä, että ulkomaisesta yksiköstä omistetaan tiettyä lain tarkoittamaa osatekijää – äänioikeutta, pääomaa, varallisuuden tuottoa tai yksikön tuottamaa voittoa – niin paljon, että osatekijän haltijalla on tarpeeksi valtaa vaikuttaa ulkomaisen yksikön toimiin. Määräysvallan käsitettä tarkastellaan enemmän tutkielman seuraavassa luvussa. Sen sijaan etuyhteys tarkastelee sitä, *kuka tai ketkä* voivat yhdessä tai erikseen hallita määräysvallan osatekijöitä.

Määräysvalta voi muodostua VYL 2.1 §:n 1 kohdan sanamuodon perusteella yksin tai yhdessä. Määräysvallan muodostuminen yksin on varsin selvä ilmiö, eikä tässä yhteydessä tarvitse ottaa huomioon etuyhteyttä: kun VYL 1 §:n mukaisella verovelvollisella¹⁴¹ on yksinään vähintään 25 prosenttia yksikön määräysvallasta, täyttää kyseinen yksikkö väliyhteisölain pääsäännöksen ensimmäisen vaatimuksen¹⁴². Sen sijaan mahdollista etuyhteyttä on tarkasteltava siinä tapauksessa, kun verovelvollisella on vallintaoikeus väliyhteisön määräysvallasta jonkin sille läheisen tahon kanssa. Etuyhteyden

---

¹⁴¹ VYL 1 §:n mukainen verovelvollinen voi olla Suomessa yleisesti tai rajoitetusti verovelvollinen, joka saa väliyhteisöstä tuloa. Ks. tutkielman luku 3.1.

¹⁴² VYL 4 §:n mukaan määräysvalta voi muodostua yksin myös osakaskohtaisesti. Ks. tästä luvussa 4.2.2.

muodostumista tarkastellaan VYL 2.4 §:ssä, mitä tarkastellaan jäljempänä. Mikäli kyseiset tahot ovat keskenään etuyhteydessä toisiinsa ja mikäli ne omistavat yhdessä väliyhteisöstä vähintään 25 prosenttia, täyttyy väliyhteisölain pääsäännön ensimmäinen vaatimus.

Etuyhteyssuhde muodostuu tyypillisesti suhteesta omistajiinsa tai omistamiinsa yksiköihin¹⁴³. Etuyhteydelle on monissa eri laeissa erilaisia määritelmiä: esimerkiksi siirtohinnoittelua koskevassa lainsäädännön esitöissä on omat määritelmät etuyhteydelle¹⁴⁴. Väliyhteisölaissa etuyhteydellä tarkoitetaan sellaista kahden tai useamman tahon välistä läheistä yhteyttä, jossa etuyhteydessä toisiinsa voivat olla:

1. useammat yksiköt keskenään;
2. yksi tai useampi yksikkö ja luonnollinen henkilö keskenään; tai
3. luonnolliset henkilöt keskenään.

Lain sanamuotona on käytetty ”yksikköä” viitattaessa etuyhteyden muodostumiseen. Yksiköllä tarkoitetaan tässä yhteydessä samaa oikeussubjektia kuin VYL 1 §:ssä¹⁴⁵. Nykyistä lain sanamuotoa edeltävässä sanamuodossa yksikön tilalla käytettiin yleisen verovelvollisen käsitettä¹⁴⁶. Nykyinen väliyhteisölain sanamuoto on samankaltainen ATA-direktiivin yksikkö-käsitteen kanssa, sillä direktiivin 7(1) artiklassa¹⁴⁷ käytetään samaa termiä.

Väliyhteisölain tarkoittama etuyhteyden käsite on samankaltainen verrattuna ATA-direktiivin 2(1)(4) artiklan tarkoittamaan ”etuyhteydessä olevaan yritykseen”. Kyseisen lainkohdan mukaan etuyhteys toiseen yksikköön muodostuu silloin, kun verovelvollinen omistaa suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia yksikön äänioikeuksista tai pääomasta tai verovelvollisella on oikeus saada vähintään 25 prosenttia yksikön voitoista. Etuyhteys voi muodostua direktiivin mukaan myös päinvastaisesti silloin, kun yksikkö

---

¹⁴³ Verohallinto 2021, luku 3.2.

¹⁴⁴ Ks. Mikkola 2019 s. 57.

¹⁴⁵ Ks. yksikön käsitteestä tarkemmin tutkielman luvut 3.2 ja 3.3.

¹⁴⁶ Vertaa väliyhteisölain vanhan sanamuodon (680/2008) 3 §:ää ja nykyisen väliyhteisölain 2.1 §:n 1 kohtaa keskenään.

¹⁴⁷ ATA-direktiivin 7(1) artikla koskee sitä, milloin väliyhteisö pääsääntöisesti muodostuu ulkomaille.

tai luonnollinen henkilö omistaa 25 prosenttia verovelvollisen äänioikeuksista, pääomasta tai oikeudesta saada verovelvolliselta voittoa.

Etuyhteydessä verovelvolliseen voi olla VYL 2.4 §:n mukaisesti:

- 1) yksikkö tai luonnollinen henkilö, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosentin osuus verovelvollisen äänioikeuksista tai pääomasta tai oikeus saada vähintään 25 prosenttia sen voitoista;*
- 2) yksikkö, jonka äänioikeuksista ja pääomasta verovelvollisella on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosentin osuus tai jonka voitoista sillä on oikeus saada vähintään 25 prosenttia;*
- 3) yksikkö, jolla on yhteys verovelvolliseen sen perusteella, että luonnollisella henkilöllä tai jollain yksiköllä suoraan tai välillisesti on sekä siitä että verovelvollisesta vähintään 25 prosentin osuus; ja*
- 4) verovelvollisen ollessa luonnollinen henkilö tämän lähipiiriin kuuluva toinen luonnollinen henkilö.*

Edellä mainitun lainkohdan mukaan kahden verovelvollisen välinen etuyhteys voi muodostua silloin, kun verovelvollinen omistaa toisen verovelvollisen äänioikeuksista tai pääomasta 25 prosenttia. Näiden ohella etuyhteys syntyy, jos verovelvollisella on oikeus saada 25 prosenttia toisen verovelvollisen voitoista. Lisäksi etuyhteys muodostuu luonnollisten henkilöiden sukulaisuus- tai aviosuhteista. VYL 2.4 §:ssä käytetään äänioikeuksien, pääoman ja voiton käsitteitä. Samoja käsitteitä on käytetty VYL 2.1 §:n 1 kohdassa. Koska käsitteet ovat identtiset, on oikeutettua olettaa, että kyseisten käsitteiden määritelmätkin ovat identtiset. Lain tarkoituksen perusteella erilaiset määritelmät identtisille termeille olisivat hyvin epäjohdonmukaisia. Näitä termejä käsitellään tutkielman seuraavassa luvussa 4.2.2.

Väliyhteisölain 2.4 §:stä havaitaan, että se on hyvin samankaltainen edellä mainitun ATA-direktiivin 2(1)(4) artiklaan verrattuna. VYL 2.4 §:n sanamuodoista nähdään etuyhteyden muodostuvan toiseen oikeussubjektiin eli ”yksikköön” tai ”luonnolliseen

henkilöön” samalla logiikalla kuin ATA-direktiivissä. Etuyhteys voi muodostua myös ulkomailla sijaitseviin yksiköihin¹⁴⁸.

Merkittävänä erona on kuitenkin VYL 2.4 §:n 4 kohdan mukaiset luonnolliset henkilöt, joiden välisiä omistussuhteita ei ole mainittu direktiivissä. Syy tälle on yksinkertainen: suomalainen väliyhteisölainsäädäntö käsittää luonnolliset henkilöt väliyhteisötulon saajiksi, toisin kuin direktiivi. Luonnollisten henkilöiden lisääminen osaksi lähipiiriä onkin puhtaasti kansallinen lisäys, joka ei perustu direktiiviin¹⁴⁹. Direktiivissä ei ole luonnollisten henkilöiden välisiä etuyhteyksiä, sillä se koskee vain yhteisöverovelvollisia¹⁵⁰. Kyseistä seikkaa on käsitelty tutkielman luvussa 3.1.

Lain esitöissä on annettu listaus VYL 2.4 §:n 4 kohdan luonnollisen henkilön lähipiiriin kuuluvista henkilöistä. Luettelon mukaan luonnollisen henkilön lähipiiriin kuuluvia henkilöitä ovat henkilön aviopuoliso, avioliiton omaisessa suhteessa oleva puoliso, sisarus sekä sisarpuoli. Lähipiiriin kuuluvat lisäksi henkilön ”ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva sukulainen sekä mainittujen henkilöiden aviopuolisot tai heihin avioliitonomaisessa suhteessa olevat henkilöt”. Edellä mainittujen henkilöiden ohella lähipiiriin lasketaan kuolinpesä, johon luonnollisella henkilöllä tai edellä mainituilla henkilöillä on osuus¹⁵¹. Lain esitöistä nähdään, että luonnollisen henkilön lähipiiriin kuuluvaa toista henkilöä määritellään yleiskieleen vakiintuneiden käsitteiden avulla.

Väliyhteisölain 2.4 §:n 4 kohdan mukaista avioliitonomaista suhdetta ei ole määritelty laissa eikä siihen liittyvässä lainsäädäntöaineistossakaan. Apua tulkintaongelmaan saadaan TVL 7 §:stä. Tämän mukaan puolisoita ovat sellaiset henkilöt, jotka ovat solmineet avioliiton ennen verovuoden päättymistä. Avioliitonomaisella suhteella tarkoitetaan myös TVL 7.3 §:n mukaan henkilöitä, jotka ovat verovuoden aikana asuneet jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliittoa solmimatta. Vaatimuksena avioliitonomaiselle suhteelle on TVL 7.3 §:n perusteella lisäksi se, että kyseiset henkilöt ovat olleet aiemmin keskenään avioliitossa tai heillä on tai on ollut yhteinen lapsi. Avioliitonomaisella suhteella

---

¹⁴⁸ Engblom (et al.) 2021, s. 717.

¹⁴⁹ HE 218/2018 vp, s. 47.

¹⁵⁰ HE 218/2018 vp, s. 23.

¹⁵¹ HE 218/2018 vp, s. 47.

tarkoitetaan täten sitä, kun kaksi henkilöä ovat solmineet avioliiton tai sitä, kun avioliitosta eronneet henkilöt asuvat keskeytyksettä yhdessä. Sen sijaan VYL 2.4 §:n 4 kohdan lähipiiriin eivät kuulu keskenään avoliitossa olevat henkilöt. Väliyhteisölaki on siinä mielessä vanhanaikainen, että sen mukaan avoliitossa olevat henkilöt eivät voi muodostaa keskenään etuyhteyttä. Koska avoliittojen määrä on alati kasvamassa, olisi perusteltua, että avioliiton solmineet henkilöt otettaisiin osaksi VYL 2.4 §:n 4 kohdan lähipiiriä. Tämä toteuttaisi väliyhteisölain tarkoitusta suomalaista veropohjaa turvaavana lainsäädäntönä.

4.2.2 Määräysvallan käsite

Etuyhteyden käsitteen määrittelyn jälkeen on olennaista tarkastella VYL 2.1 §:n 1 kohdan mukaista määräysvaltaa:

Verovelvollisella on yksin tai yhdessä verovelvolliseen etuyhteydessä olevien yksiköiden ja luonnollisten henkilöiden kanssa suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia äänioikeuksista yksikössä, omistuksessaan suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia yksikön pääomasta tai oikeus saada vähintään 25 prosenttia yksikön voitosta tai varallisuuden tuotosta.

Lain sanamuodon perusteella määräysvalta voi muodostua yksin tai yhdessä, kuten tutkielman edellisessä luvussa mainittiin. Määräysvalta muodostuu yksin, kun verovelvollisen vallinnassa on vähintään 25 prosenttia ulkomaisen yksikön äänioikeuksista, pääomasta tai varallisuuden tuotosta. Toisin sanoen se riittää, että verovelvollinen omistaa tasan 25,00 prosenttia esimerkiksi äänioikeuksista. Sanamuodon mukaan riittävää määräysvaltaa ei muodostu, vaikka verovelvollinen omistaisi 24,99 prosenttia yksikön pääomasta, 24,99 prosenttia äänioikeuksista ja 24,99 prosenttia varallisuuden tuotosta.

Kun verovelvollinen omistaa jonkun toisen tahon kanssa yhdessä osan edellä mainituista määräysvallan komponenteista – äänioikeudesta, määräysvallasta ja osuudesta voittoon tai varallisuuden tuottoon – on otettava huomioon mahdollinen etuyhteys. Mikäli yksikkö tai luonnollinen henkilö ovat etuyhteydessä toisiinsa välittömästi tai välillisesti, tulee molempien edellä mainittujen komponenttien hallinta ottaa huomioon tulkittaessa sitä, ylittyykö määräysvallan 25 prosentin raja-arvo. Määräysvalta voi muodostua VYL 2.1 §:n 1

kohdan sanamuodon perusteella kahden tai useamman luonnollisen henkilön kesken, luonnollisen henkilön ja yksiköiden kesken tai useiden yksiköiden kesken.

Määräysvallalle ei ole annettu väliyhteisölaissa minkäänlaista suoraa, tarkkarajaista määritelmää. Verohallinnon ohjeen mukaan verovelvollisen omaan määräysvaltaan voidaan kuitenkin rinnastaa sellainen määräysvalta, joka voi ”syntyä vastaavin perustein” verovelvollisen ja yhdessä siihen etuyhteydessä olevien tahojen osuuksista. Tämän ohella Verohallinto katsoo joissakin tilanteissa erinäiset järjestelyt määräysvallaksi. Esimerkiksi osakassopimukset saattavat muodostaa verovelvolliselle määräysvallan yksikköön.¹⁵² Verohallinto ei ole kuitenkaan eritellyt sitä, mitä ”vastaavilla perusteilla” tarkoitetaan. Koska lain tarkoituksena on estää verojen välttämistä ja harmaata taloutta, määräysvallan syntyminen voisi täten syntyä ”vastaavin perustein” niissä tapauksissa, joissa olisi syytä epäillä verojen välttämistä tai harmaan talouden harjoittamista. Esimerkiksi määräysvalta syntyy silloin, kun verovelvollinen omistaa monitasoisen ketjutuksen kautta 25 prosenttia yksikön pääomasta; omistuksen ketjutuksessa on usein kyse verojen välttämisestä. Määräysvalta voisi muodostua ”vastaavin perustein” myös niissä tapauksissa, joissa verovelvollinen käyttää tosiasiallista valtaa yksikössä, vaikka nimellisesti sillä ei olisi minkäänlaista hallintaa yksiköstä. Tällöin määräysvalta muodostuu, jos siinä on käytetty bulvaaneja tai muita välikäsiä, kunhan 25 prosentin omistusraja ylittyy.

Edellä mainitun Verohallinnon kannanoton ja väliyhteisölain sanamuodon perusteella väliyhteisö muodostuu ikään kuin toisen verovelvollisen kautta. Toisin sanoen väliyhteisö ei voi muodostua itsenäisesti ilman minkäänlaista muun tahon riittävää kontrollia. Määräysvalta ei tarvitse tarkkaa käsitteenmäärittelyä¹⁵³, sillä se muodostuu edellä mainittujen kriteerien täytyttyä. Kyseistä tulkintaa tukee lainsäädäntöaineisto, jonka mukaan määräysvalta perustuu nimenomaisesti ulkomaisen yksikön pääoman, äänimäärän tai tuottojen hallintaan¹⁵⁴. Määräysvallassa onkin kyse ennen kaikkea omistuksesta ja päätösvalasta¹⁵⁵.

---

¹⁵² Verohallinto 2021, luku 3.2.

¹⁵³ Ks. toisin Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 23–24. Tämän mukaan määräysvallan tarkastelu on ollut merkityksellistä erityisesti tulojen salaamiseen liittyvissä järjestelyissä. Tämän perusteella olisi perusteltua luoda tarkkarajainen tai ainakin nykyistä tarkempi määritelmä määräysvallan käsitteelle.

¹⁵⁴ HE 218/2018 vp, s. 21.

¹⁵⁵ Karhu 2009, s. 177.

Väliyhteisölain 2.1 §:n 1 kohta ja siten määräysvalta on suurimmilta osin ATA-direktiivin mukainen. ATA-direktiivin 7(1)(a) artiklan mukaan määräysvalta muodostuu samalla tavoin kuin suomalaisessa väliyhteisölainsäädännössä: yksikköä on pidettävä ulkomaisena väliyhteisönä, mikäli verovelvollisella on yhdessä tai erikseen etuyhteydessä olevien yritystensä kanssa suoraan tai välillisesti yli 50 prosenttia yksikön äänioikeuksista, pääomasta tai yksikön tuottamista voitoista. Selkeimpänä erona suomalaiseen väliyhteisölakiin on 50 prosentin raja, joka on suomalaisessa lainsäädännössä edellä mainittu 25 prosenttia. Ennen ATA-direktiiviä suomalaisessa väliyhteisölainsäädännössä ei ollut mainintaa siitä, että määräysvalta voisi muodostua yksiköstä saatavasta voitosta¹⁵⁶. Määräysvallan käsite otettiin osaksi suomalaista väliyhteisölakia ATA-direktiivillä: määräämisvalta-termi korvattiin määräysvalta-käsitteellä. Muutos ei kuitenkaan muuttanut määräysvallan käsitteen sisältöä.¹⁵⁷

Vielä aikana ennen ATA-direktiiviä määräysvalta muodostui yksikköön vasta 50 prosentin hallinnalla yksikön äänistä, varallisuuden tuotosta tai pääomasta¹⁵⁸. Toisin sanoen raja määräysvallan soveltumiselle on kiristynyt. Yksi merkittävimmistä syistä muutokselle oli se, että ennen viimeisintä lakimuutosta väliyhteisötuloa voitiin verottaa sellaisella yksittäisellä osakkaalla¹⁵⁹, joka omisti väliyhteisöstä 25 prosenttia¹⁶⁰. Lakia on sittemmin yhdenmukaistettu, jolloin 25 prosentin hallinta osakkeista, äänimäärästä tai voitosta johtaa aina määräysvallan muodostumiseen, omistettiinpa väliyhteisö yksin tai yhdessä.

Määräysvallan 25 prosentin raja-arvoa voidaan perustella Euroopan unionin tuomioistuinten asian C-492/04 (Lasertec) päätöksellä, jonka mukaan 25 prosentin omistusosuudella saadaan pääsääntöisesti mahdollisuus käyttää ”selvää vaikutusvaltaa” tietyissä yhtiön päätöksissä ja sen toiminnan päättämisessä¹⁶¹. Lisäksi kiristäminen 25 prosentin määräysvallan raja-arvoon on ATA-direktiivin mukainen: 50 prosenttia tiukemmat raja-arvot ovat sallittuja, sillä kyse on EU-jäsenmaiden veropohjan turvaamisesta¹⁶². Toisaalta

---

¹⁵⁶ Vertaa väliyhteisölain vanhan sanamuodon (1217/1994) 3 §:ää ja lain nykyistä 2.1 §:n 1 kohtaa keskenään.

¹⁵⁷ Ks. HE 218/2018 vp, s. 21.

¹⁵⁸ Ks. väliyhteisölain aikaisemman sanamuodon (1217/1994) 3 §:ää.

¹⁵⁹ Ks. väliyhteisölain aikaisemman sanamuodon (680/2008) 4 §:ää.

¹⁶⁰ Harmaan talouden selvityksikkö 2021, s. 24.

¹⁶¹ Karhu 2009, s. 183.

¹⁶² Ks. ATA-direktiivin perustelukohta 12.

määräysvallan kiristys saattaa aiheuttaa Suomelle enemmän haittaa kuin hyötyä verokilpailun kannalta; liian tiukat väliyhteisölainsäädännön raja-arvot saattavat karkottaa Suomesta sellaisia verovelvollisia, jotka käyttävät liiketoiminnassaan väliyhteisöksi luokiteltavia yksiköitä. Tässä tapauksessa kuitenkin verotulojen menetys ei ole suurta, sillä väliyhteisöjä käyttävät verovelvolliset saattavat käyttää muitakin aggressiivisen verosuunnittelun keinoja Suomessa. Tällöin kiristys 50 prosentista 25 prosenttiin suojaa tehokkaasti suomalaista veropohjaa.

Kuten edellä on todettu, VYL 2.1 §:n 1 kohdan mukaan määräysvalta voi muodostua ”äänioikeuksista yksikössä”, ”yksikön pääomasta” tai oikeudesta saada ”yksikön voittoa” tai ”varallisuuden tuottoa”. Kyseisiä käsitteitä ei ole määritelty väliyhteisölaissa, eikä kolmea ensin mainittua termiä ole käsitelty oikeuskirjallisuudessa eikä oikeuskäytännössä. Sen sijaan oikeuskirjallisuudessa keskitytään käsittelemään varallisuuden tuoton käsitettä.

Koska sekä väliyhteisölaki että oikeuskirjallisuus sivuuttavat kokonaan äänioikeuden ja yksikön pääoman määrittelyn, voidaan näitä pitää oikeustieteellisesti vakiintuneina termeinä. Toisin sanoen määrittelylle ei ole tarvetta, sillä ne on jo määritelty muissa säädöksissä. Äänioikeus ja yksikön pääoma on määritelty osakeyhtiölaissa (21.7.2006/624) (OYL), sillä monet vero-oikeudelliset seikat tukeutuvat kyseiseen lakiin. OYL 8:1 §:ssä¹⁶³ säännellään oman pääoman lajeista, johon VYL 2.1 §:n 1 kohta viittaa. OYL 3:3 §:ssä¹⁶⁴ ja 3:4 §:ssä¹⁶⁵ puolestaan säännellään äänivallasta ja äänivallattomista osakkeista – väliyhteisölaissa äänivallalla tarkoitetaan viimeksi mainitun lainkohdan sisältöä. ATA-direktiivissä pääomalle ja äänioikeuksille ei ole annettu omia määritelmiä, vaikka ne on mainittu direktiivin useissa eri määräyksissä¹⁶⁶. Tämä puolestaan signaloi sitä, että

---

¹⁶³ OYL 8:1 §:n mukaan yhtiön oma pääoma jaetaan sidottuun omaan pääomaan ja vapaaseen omaan pääomaan. Kyseisen lainkohdan mukaan ”osakepääoma sekä kirjanpitolain mukainen arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto ovat sidottua omaa pääomaa”. Sen sijaan ”muut rahastot sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitto ovat vapaata omaa pääomaa”.

¹⁶⁴ OYL 3:3 §:n perusteella yksi osake tuottaa yhden äänen yhtiökokouksissa järjestettävissä äänestyksissä, ellei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty.

¹⁶⁵ OYL 3:4 §:n mukaan, mikäli yhtiöjärjestyksessä ei toisin määrätä, äänivallattomalla osakkeella on äänestysvoimien puuttumista lukuun ottamatta samanlaiset oikeudet kuin tavallisella äänivaltaisella osakkeella.

¹⁶⁶ Vertaa HE 218/2018 vp, s. 21. Tämän mukaan direktiivissä säänneltäisiin osuudesta pääomaan, äänioikeuksiin sekä voittoon, muttei varallisuuden tuottoon. Hallituksen esityksessä ei ole kuitenkaan eritelty sitä, millä tavoin direktiivissä olisi määritelty kyseiset termit.

pääoman ja äänioikeuden määritelmässä pitää tukeutua EU-jäsenmaiden kansalliseen lainsäädäntöön. Tukeutuminen kansalliseen lainsäädäntöön on ongelmallista, sillä se saattaa voi aiheuttaa erilaista oikeus- ja verotuskäytäntöä eri jäsenmaissa. Toisaalta EU-valtioiden yhtiö- ja yhteisöoikeudelliset säännökset voivat olla keskenään niin erilaiset, että yhtenäisen äänioikeuden ja pääoman määrittely eivät kykene ottamaan tehokkaasti huomioon jäsenmaiden erilaisia oikeusjärjestelmiä.

Äänioikeus ja omistusosuus voivat muodostua monin eri tavoin, kuten erinäisillä kau-poilla ja sopimuksilla. Määräysvallan määrää laskettaessa tälle seikalle ei ole annettu merkitystä, sillä sitä ei ole käsitelty oikeuskirjallisuudessa eikä itse väliyhteisölaissa. Verovelvollisen tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota määräysvallan mahdollisiin muutoksiin omistamassaan yksikössä, mikäli verovelvollinen tekee jonkin toisen osapuolen kanssa sopimuksia tai esimerkiksi osakevaihdon, joka vaikuttaa ulkomaisen yksikön määräysvaltaan. Koska äänioikeus ja omistusosuus perustuvat osakeyhtiölakiin, on niihin liittyvät rajanveto-ongelmat yhtiöoikeudellisia, eivätkä niinkään vero-oikeudellisia. Toisaalta väliyhteisölain kansainvälisen luonteen vuoksi äänioikeuden ja omistusosuuden käsitteitä ei voida tarkastella pelkästään suomalaisen yhtiöoikeuden perusteella. Suomeen sijoittautunut verovelvollinen on voinut esimerkiksi solmia ulkomaisen yksikön kanssa sellaisen sopimuksen, joka tosiasiallisesti antaa verovelvolliselle ainakin 25 prosentin omistusosuuden yksikön osakkeista tai äänioikeuksista. Kuten edellä on todettu, määräysvallan muodostumisen tulisi perustua nimellisen hallinnan ohella todelliseen määräysvaltaan, mikä aiheutuu lain veron kiertämisestä estävästä tarkoituksesta. Tällöin äänioikeutta ja omistusosuuden määrää tulisi tarkastella tapaus- ja sopimuskohtaisesti. Mikäli verovelvollisen ja jonkin toisen osapuolen solmiman sopimuksen todellisenä tarkoituksena on välttää verojen maksamista Suomeen ulkomaisen yksikön avulla, verovelvolliselle muodostuu ääni- tai omistusosuutta yksikköön.

Varallisuuden tuotto viittaa erityisesti sellaisiin tapauksiin, joissa ulkomainen yksikkö on muodostettu erityisen varallisuusmassan, kuten trustin, muotoon. Tällaisissa tapauksissa muodollinen omistusoikeus sekä edunsaajataho on voitu erottaa toisistaan esimerkiksi yksikön perustamisasiakirjan mukaan.¹⁶⁷ Varallisuuden tuoton määritelmä trustin tai

---

¹⁶⁷ HE 218/2018 vp, s. 21.

muun vastaavan varallisuusmassan tuottona ei ole muuttunut ajan saatossa: lain alkuperäisen sanamuodon vuoden 1994 lainsäädäntöaineistossa on viitattu trusteihin¹⁶⁸. Trustin tai vastaavanlaisten varallisuusmassayksiköiden tosiasiallinen sisältö sekä merkitys voivat kuitenkin olla erilaiset eri oikeusjärjestelmissä tai jopa yhden oikeusjärjestelmän sisällä. Tämän vuoksi varallisuuden tuoton perusteella muodostuvaa määräysvaltaa on tutkittava tapauskohtaisesti.¹⁶⁹ Esimerkiksi Isossa-Britanniassa on seitsemän erilaista trustin muotoa¹⁷⁰. Varallisuuden tuoton arviointia hankaloittaa se seikka, että trusti ei ole tuttu instituutio suomalaiselle oikeusjärjestelmälle.

Trustiin tulisi kuitenkin suhtautua kuten mihin tahansa muuhun verovelvolliseen – kuten tutkielman luvussa 3.3 on todettu, trusti tai muunlainenkin oikeudellinen järjestely on ulkomainen yksikkö, kunhan sitä kohdellaan tuloverolain mukaisesti erillisenä verovelvollisena. Tällöin huomiota tulee kiinnittää trustin tai muun varallisuusmassan perustamisasiakirjoihin: Kuka saa varallisuuden tuottoa varallisuusmassasta? Entä miten ja milloin varallisuuden tuottoa jaetaan? Tarkastelussa tulee painottaa näiden kriteereiden ohella sitä, kuka tosiasiallisesti hyötyy varallisuusmassan jakamista varoista. Perustamisasiakirjoista ja varallisuusmassan järjestyssääntöihin rinnastettavista asiakirjoista tulee tarkastella näiden kysymysten ohella sitä, voidaanko varallisuusmassaa pitää tosiasiallisesti erillisenä verovelvollisena. Mikäli sitä ei voida pitää erillisenä, ei kyseistä ulkomaisesta yksikköä voida edes pitää lain tarkoittamana väliyhteisönä. Tarkastelu on varsin tapauskohtaista, sillä kaikilla varallisuusmassoilla on toisistaan poikkeavat perustamis sopimukset ja niihin liittyvät muut sopimukset. Tapauskohtaista tarkastelua korostaa lisäksi se, että jokaiseen trustiin ja muuhun varallisuusmassaan liittyy oman sijaintivaltionsa erilaiset lainsäädännöt.

Oikeus saada voittoa on tullut suoraan ATA-direktiivistä suomalaiseen väliyhteisöläkiin¹⁷¹. ATA-direktiivissä ei ole määritelty sitä, mitä tarkoitetaan oikeudella saada voittoa ulkomaisesta yksiköstä. Toisaalta direktiivin 8(5) artiklassa mainitaan voitonjaosta etuyhteydessä olevalle taholle ja sen vaikutuksesta veropohjan laskennalle; tässä ei

---

¹⁶⁸ Ks. HE 155/1994 vp, s. 13.

¹⁶⁹ Engblom (et al.) 2021, s. 719.

¹⁷⁰ Ks. isobritannialaisista trusteista tarkemmin Yhdistyneen kuningaskunnan hallinto 2023, Types of trust.

¹⁷¹ HE 218/2018 vp, s. 21.

kuitenkaan anneta selväpiirteistä määritelmää voitonjaolle. Direktiivissä ei ole myöskään annettu tarkkarajaista määritelmää varallisuuden tuotosta¹⁷². Oikeutta saada voittoa ei ole määritelty oikeuskirjallisuudessa, mikä kertoo samankaltaisesta lähestymistavasta: oikeutta saada voittoa on oikeudellisesti vakiintunut termi. Toisin voitolla tarkoitetaan OYL 13:1 §:n¹⁷³ mukaisia varojenjako tapoja, joita pidetään TVL 32 §:n mukaisena pääomatu-lona.

Oikeus voittoon tarkoittaa sanamuotonsa perusteella sitä, että verovelvollinen saa sopi-muksen tai jonkin muun järjestelyn mukaisesti voittoa ulkomaiselta yksiköltä. Huomiota tulee kiinnittää siihen, saako verovelvollinen tosiasiallisesti oikeuden voittoon: verovel-vollinen voi saada oikeuden siitäkin huolimatta, että voitonjaosta ei ole solmittu minkään-laista sopimusta. Tällöin voitonjako voi tapahtua konkludenttisesti. Koska kyse on oikeu-desta saada voittoa, viittaa lain sanamuoto siihen, että voitonsaajan ei ole tarvitse tosiasi-allisesti vastaanottaa ulkomaisen yksikön jakamaa voittoa. Tällöin määräysvalta muodos-tuu jo silloin, kun verovelvollisella on tosiasiallinen *mahdollisuus* vastaanottaa vähintään 25 prosenttia ulkomaisen yksikön voitosta. VYL 2.1 §:n 1 kohdan sanamuodon perus-teella verovelvollisella voi olla oikeus saada voittoa yksin tai yhdessä etuyhteydessä ole-vien yksiköiden kanssa suoraan tai välillisesti. Arvioitaessa oikeutta saada voittoa vero-velvollisella itsellään ei tarvitsekaan olla oikeutta saada voittoa, vaan oikeus voi olla sen etuyhteydessä olevalla yksiköllä tai luonnollisella henkilöllä. Arvioinnin onkin kohden-nuttava varsin laajaan verovelvollisjoukkoon – laaja verovelvollisten tarkastelualue tukee lain tarkoitusta, sillä tällä tavoin mahdollisimman moni verovelvollinen voi tulla osaksi väliyhteisölain soveltamisalaa. Tämä puolestaan lisää väliyhteisölain luomaa pelotetta, jota on käsitelty tutkielman luvussa 2.1.

4.2.3 Määräysvallan laskeminen

Määräysvallan laskemistapa riippuu siitä, muodostuuko verovelvollisen määräysvalta yk-sikköön suoraan vai välillisesti. Määräysvallan laskutapaa ei ole määritelty mitenkään

---

¹⁷² Direktiivissä käsitellään lähinnä varojen siirtämistä maastapoistumisverotuksen (5 artikla) yhteydessä, mutta tässäkin kohtaa varallisuuden tuottoja ei määritellä.

¹⁷³ OYL 13:1 §:n perusteella laillisia varojenjako tapoja ovat osingonjako, varojenjako vapaan oman pää-oman rahastosta, osakepääoman alentaminen, omien osakkeiden hankinta ja lunastaminen sekä yhtiön pur-kamisesta saatavien varojen jako.

VYL 2.1 §:n 1 kohdassa, mutta kyseisen lainkohdan ”suoraan tai välillisesti”-sanayhdistelmän runsaan käytön perusteella laskutapa voidaan toteuttaa jommallakummalla tavalla. Mikäli verovelvollinen omistaa yksinään määräysvallasta ainakin 25,00 prosenttia, täyttää tämä lain tarkoittaman 25 prosentin määräysvallan vaatimuksen.

Sen sijaan laskentaa monimutkaistavat tilanteet, joissa verovelvollinen omistaa yhdessä jonkun etuyhteyteensä kuuluvan yksikön tai luonnollisen henkilön kanssa osuuksia ulkomaisesta yksiköstä. Väliyhteisölain nykyisen sanamuodon mukaan määräysvallan 25 prosentin raja-arvon ylittymistä tarkastellaan etuyhteydessä keskenään olevien tahojen *yhteenlaskettujen osuuksien* perusteella, olivatpa ne Suomessa yleisesti verovelvollisia tai ei¹⁷⁴. Välillistä omistusosuutta laskettaessa otetaan huomioon nimenomaisesti pelkästään etuyhteydessä olevien tahojen kautta syntyvä välillinen omistus¹⁷⁵.

Edellä mainittu välillisen omistuksen laskentatapa on ollut ennen ATA-direktiivin tuomia muutoksia erilainen, sillä lain vanhan sanamuodon mukaan välillinen määräysvalta laskettiin *suhteellisten osuuksien* perusteella¹⁷⁶. Lain vanha laskentatapa johti siihen, että verovelvollisen ja ulkomaisen yksikön välillä olevassa omistusketjussa jokaisen yksikön tuli omistaa vähintään 50 prosenttia ketjun seuraavasta yksiköstä, jotta verovelvollisella ja ketjun loppupään ulkomaisen yksikön välillä olisi ollut lain mukainen määräysvalta. Sen sijaan nykyinen laskentatapa mahdollistaa sen, että omistusketjun¹⁷⁷ jokaisen yksikön ei tarvitse omistaa toisesta yksiköstä 50 prosenttia.¹⁷⁸ Väliyhteisön määräysvallan arviointi on tiukentunut ATA-direktiivin¹⁷⁹ vuoksi, sillä laskentatavan siirtyminen suhteellisesta laskennasta yhteenlaskettuihin osuuksiin muodostaa riittävän määräysvallan määrän yhä useammille lain mukaisille verovelvollisille.

---

¹⁷⁴ HE 218/2018 vp, s. 35–36.

¹⁷⁵ Verohallinto 2021, luku 3.2.

¹⁷⁶ HE 218/2018 vp, s. 21.

¹⁷⁷ Ks. esimerkkinä omistusketjusta HE 218/2018 vp, s. 43. Tämän mukaan A Oy omistaa 25 prosenttia EU-valtiossa sijaitsevasta D-yhtiöstä, joka puolestaan omistaa 80 prosenttia väliyhteisö X:stä. Lain vanhan sanamuodon mukaan A Oy:n määräysvalta X:stä on 20 prosenttia ($0,25 \times 0,8$), kun taas nykyisen lain mukaan A Oy:n määräysvalta on 80 prosenttia, sillä D-yhtiö omistaa väliyhteisö X:stä 80 prosenttia.

¹⁷⁸ HE 218/2018 vp, s. 42.

¹⁷⁹ ATA-direktiivissä ei ole kuitenkaan käsitelty määräysvallan laskentatapaa. Ks. Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 26.

4.3 Verotuksen tosiasiallinen taso ulkomailla

4.3.1 Verotuksen tasosta yleisesti

Väliyhteisölain edellä mainitun määräysvallan vaatimuksen täytyttyä on ulkomaisen väliyhteisön muodostumisessa tarkasteltava ulkomaisen yksikön verotuksen tasoa. Verotuksen tasosta on säännelty VYL 2.1 §:n 2 kohdassa seuraavalla tavalla: ”yksikön verotuksen tosiasiallinen taso yksikön verotuksellisen kotipaikan mukaisella lainkäyttöalueella on alhaisempi kuin 3/5 Suomessa asuvan yhteisön verotuksen tasosta täällä”. Kyseisestä lainkohdasta nähdään, että ulkomaisen yksikön verotuksellisen kotipaikan verotuksen tasoa vertaillaan siihen, mitä se olisi silloin, jos yksikkö sijaitsisikin Suomessa. Vertailu tulee tehdä suomalaiseen yhteisöverotukseen¹⁸⁰. Tätä tukee ATA-direktiivin 7(1)(b) artikla, jonka mukaan verotuksen tosiasiallista tasoa tulee verrata siihen, miten yksikköä olisi verotettu EU-jäsenvaltiossa. Tämä on lisäksi todettu lainsäätäjän tarkoituksessa¹⁸¹.

Mikäli ulkomaisen yksikön verotuksen tosiasiallinen taso on enemmän kuin 3/5 Suomen verotuksen tasosta, ei yksikköä voida pitää väliyhteisölain mukaisena väliyhteisönä. Koska 3/5 on 60 prosenttia, voidaan tätä tarkastella prosenttitasolla: jos ulkomaisen yksikön tosiasiallinen veroaste on esimerkiksi 59 prosenttia Suomen tosiasiallisesta veroasteesta, yksikköä pidetään pääsääntöisesti väliyhteisönä – olettaen, että määräysvaltaa on riittävästi.

Väliyhteisölaissa verotuksen tason rajaksi määrätty 3/5 eli 60 prosenttia on tiukempi kuin ATA-direktiivin mukainen 50 prosenttia¹⁸². Kyseistä 3/5:n raja-arvoa ei ole lainkaan muutettu lain alkuperäisestä sanamuodosta¹⁸³, jolloin 3/5 on ollut raja-arvona jo lain voimaantulosta eli vuodesta 1995 lähtien. Hallituksen esityksen mukaan¹⁸⁴ 3/5 on perusteltavissa oleva arvo, sillä kotimaisessa väliyhteisölainsäädännössä verotuksen tasoja vertaillessa otetaan huomioon ulkomaisen yksikön tuloverotuksen taso, kun taas direktiivin

---

¹⁸⁰ Ks. HE 155/1994 vp, s. 12.

¹⁸¹ Ks. HE 218/2018 vp, s. 45.

¹⁸² Ks. HE 218/2018 vp, s. 23. Vaikka ATA-direktiivissä ei ole määritelty suoraan 50 prosentin raja-arvoa verotuksen tasoksi, on se kuitenkin käytännössä tämä.

¹⁸³ Ks. HE 155/1994 vp, s. 12.

¹⁸⁴ Ks. HE 218/2018 vp, s. 24.

mukaan otetaan huomioon ulkomaisen yksikön maksama yhteisövero. Lisäksi kyseinen raja-arvo on siinä mielessä tarkoituksenmukainen, että sen muuttaminen saattaisi aiheuttaa Verohallinnolle lisää hallinnollista taakkaa tai oikeudellisen nykytilan liian suurta muutosta. Tarpeeksi kireällä verotuksen tasolla näiden ohella väliyhteisölain tarkoitus veropohjan turvaamisesta toteutuu.

Väliyhteisölain 2.1 §:n 2 kohdan mukaisen verotuksen tosiasiallisen tason rajasta on noussut erinäisiä näkemyksiä. Eräät tahot ovat halunneet nostaa alarajan 75 prosenttiin, kun taas toiset ovat halunneet laskea alarajan ATA-direktiivin mukaiseen minimisäänökseen eli 50 prosenttiin. Valiokunnan mietinnössä on kuitenkin todettu, että 3/5 on tarkoituksenmukainen, sillä sen on katsottu toteuttavan tehokkaasti lain tarkoitusta.¹⁸⁵

4.3.2 Väliyhteisön verotuksellinen kotipaikka

Väliyhteisölain 2.1 §:n 2 kohdassa mainitaan ”yksikön verotuksellisen kotipaikan mukainen lainkäyttöalue”. Kotipaikan termiä ei ole määritelty millään tavoin väliyhteisölaissa. Yksikön verotuksellinen kotipaikka on käsitteenä uusi, sillä ennen ATA-direktiiviä väliyhteisölaissa käytettiin asuinvaltio-käsitettä¹⁸⁶.¹⁸⁷ Verotuksellisella kotipaikalla tarkoitetaan kuitenkin samaa asiaa kuin vanhalla asuinvaltion käsitteellä: kyse on sellaisesta lainkäyttöalueesta, jossa yksikkö verotuksellisesti asuu. Verotuksellisen kotipaikan on myös oltava valtiollinen tai ei-valtiollinen lainkäyttöalue, jolla on itsenäinen veronkanto-oikeus.¹⁸⁸ Ulkomaisen yksikön voidaan katsoa asuvan lainkäyttöalueellaan rekisteröinnin, johtopaikan¹⁸⁹ tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi¹⁹⁰.

Valtiollisen ja ei-valtiollisen lainkäyttöalueen käsitteet ovat väliyhteisölaille ominaisia käsitteitä, sillä niitä ei käytetä missään muissa suomalaisissa säädöksissä. Kyseisiä käsitteitä ei ole määritelty itse väliyhteisölaissa eikä lainsäädäntöaineistossakaan. Valtiollisen lainkäyttöalueen tarkoitus huomataan jo termin sanamuodosta ja asiayhteydestä:

---

¹⁸⁵ Ks. VaVM 24/2018 vp, s. 4–5.

¹⁸⁶ Vertaa väliyhteisölain vanhan sanamuodon (680/2008) 2.1 §:n 1 ja 2 kohtia nykyisen väliyhteisölain 2.1 §:n 2 kohtaan.

¹⁸⁷ Ks. asuinvaltion määräytymisestä tarkemmin Verohallinto 2023, luku 7.

¹⁸⁸ HE 218/2018 vp, s. 45.

¹⁸⁹ Ks. tarkemmin tosiasiallisesta johtopaikasta esim. Malmgrén 2020.

¹⁹⁰ Engblom (et al.) 2021, s. 719.

valtiollinen lainkäyttöalue tarkoittaa käytännössä itsenäistä valtiota, kuten Suomea tai Isoa-Britanniaa. Ei-valtiollisia lainkäyttöalueita ovat muun muassa Hongkong, Kanaalisaaret, Gibraltar, Bahamasaaret sekä Caymansaaret¹⁹¹. Ei-valtiolliset lainkäyttöalueet ovat jonkin itsenäisen valtion hallitsemia itsehallintoalueita: esimerkiksi itsenäinen Iso-Britannia omistaa monia Karibianmerellä sijaitsevia pieniä saarivaltioita, joita usein pidetään veroparatiiseina.

Ei ole kuitenkaan selvää, miten väliyhteisölaki suhtautuu osittain tunnustettuihin valtioihin, kuten Taiwaniin tai Palestiinaan. Lainsäädäntöaineistossa on mainittu Taiwan¹⁹², muttei Palestiinaa. Väliyhteisölain soveltuminen tiettyyn lainkäyttöalueeseen riippuu siitä, onko sitä mainittu lainsäädäntöaineistossa, EU:n yhteistyöhaluttomia lainkäyttöalueita koskevassa luettelossa¹⁹³ tai Verohallinnon valkoisella listalla¹⁹⁴. Kyseiset lähteet ovat perusteltuja tälle tulkinnalle, sillä ne perustuvat pitkälti EU:n harmonisoimiin väliyhteisösäännöksiin. Mikäli lainkäyttöaluetta ei mainita missään edellä mainituissa lähdeaineistoissa, Suomen verotuksen tasoa verrataan osittain tunnustetun valtion todelliseen hallitsijaan. Tällöin esimerkiksi Taiwanin verotuksen tosiasiallista tasoa pystytään tarkastelemaan, sillä se on mainittu lainsäädäntöaineistossa. Sen sijaan Palestiinan verotuksen tasoa tulkitaan sen tosiasiallisen hallitsijan eli Israelin verotuksen tason perusteella, koska Palestiinaa ei ole mainittu lainsäädäntöaineistossa eikä sitä ole kummallakaan listalla. Toisaalta on muistettava, että väliyhteisölain kannalta sillä ei ole sinänsä mitään merkitystä, onko ulkomainen yksikkö sijoittautunut valtiolliselle vai ei-valtiolliselle lainkäyttöalueelle¹⁹⁵.

---

¹⁹¹ Verohallinto 2021, luku 3.1.

¹⁹² Ks. HE 218/2018 vp, s. 28. Tässä on mainittu Taiwan yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden luettelossa. Toisaalta kyseisessä kohdassa ei ole mainittu sitä, olisiko Taiwan valtiollinen vai ei-valtiollinen lainkäyttöalue.

¹⁹³ Kyseistä luetteloa käsitellään tarkemmin tutkielman luvussa 5.

¹⁹⁴ Ks. Verohallinto 2019. Valkoinen lista on sinänsä merkittävä, että siinä mainitaan sellaisia lainkäyttöalueita, jotka eivät ole itsenäisiä. Valkoista listaa käsitellään tarkemmin tutkielman luvussa 5.

¹⁹⁵ Jaottelu valtiolliseen ja ei-valtiolliseen lainkäyttöalueeseen on kuitenkin käsitelty tässä yhteydessä, jotta lainkäyttöalueen käsite voitaisiin ymmärtää mahdollisimman kattavasti. Lisäksi kyseinen jaottelu on korostunut väliyhteisölainsäädäntöön keskittyvissä oikeuslähteissä ja -kirjallisuudessa. Jaottelua tarvitaan toisaalta siinä mielessä, että VYL 3 §:n soveltamisen varalta on tunnistettava, asuuko ulkomainen yksikkö ETA-alueella vai sen ulkopuolella. Yksikön sijoittautumista ETA-alueelle tai sen ulkopuolelle käsitellään tutkielman luvussa 5.

Ratkaisussa KHO 2012:118 on otettu kantaa valtion käsitteeseen väliyhteisölain kontekstissa. Kyseisessä tapauksessa suomalainen osakeyhtiö B Oyj pyrki perustamaan tytäryhtiön Hongkongiin, joka on erityinen hallintoalue Kiinan kansantasavallassa. B Oyj osti vuonna 2001 hongkongilaisen W Ltd:n koko osakekannan, ja tämä puolestaan omisti hongkongilaisen X Ltd -yhtiön koko osakekannan. Tapauksessa oli kysymyksenä se, pidetäänkö Hongkongiin perustettavaa tytäryhtiötä väliyhteisölain mukaisesti Kiinan kansantasavallassa verotuksellisesti asuvana, jos kyseinen tytäryhtiö hankkii X Ltd:n liiketoiminnan ”management buy-out”-kaupalla. Sekä keskusverolautakunta että korkein hallinto-oikeus päätyivät samanlaiseen ratkaisuun, jonka mukaan perustettava tytäryhtiö katsotaan Hongkongissa asuvaksi.

Perusteluna ratkaisussa KHO 2012:118 oli teollisen tuotantotoiminnan harjoittamattomuuden ohella¹⁹⁶ valtion käsite. Keskusverolautakunta viittasi hallituksen esitykseen (HE 155/1994 vp), jonka mukaan väliyhteisölaissa ei ole määritelty asuinvaltion käsitettä; tämän vuoksi kyseistä lakia sovellettaessa ei voida käyttää yleistä valtion käsitettä. Lautakunta viittasi lain tarkoitukseen, jolloin lainsäädännön ensisijaisena soveltamiskriteerinä on väliyhteisön sijainti matalan verorasituksen alueella. Lautakunta katsoi jokseenkin epäsuorasti, että *ei-valtiollinen lainkäyttöalue on sellainen alue, jota ei ole tunnustettu valtioksi mutta jolla on itsehallinto ja itsenäinen verotusoikeus*. Koska Hongkongilla on itsenäinen verotusoikeus, omat verolainsäädäntönsä sekä suppeahko verosopimus Suomen kanssa, katsotaan tytäryhtiön asuinvaltioksi Hongkong, ei Kiinan tasavalta. Myös VOVA päätyi samanlaiseen lopputulokseen kuin KHO ja KVL, sillä se viittaa itsehallintoon, itsenäiseen verotusoikeuteen sekä siihen, että tapauksessa ei sovelleta Suomen ja Kiinan kansantasavallan välistä verosopimusta, vaan suppeampaa Suomen ja Hongkongin välistä verosopimusta.

Arvioitaessa ulkomaisen yksikön asuinpaikkaa on otettava huomioon erityisesti yksikön maantieteellisen sijoittautumispaikan ohella kyseisen lainkäyttöalueen itsehallinnon taso, verotusoikeuden itsenäisyys sekä se, sovelletaanko Suomen ja lainkäyttöalueen välillä verosopimuksia. Arviointi ulkomaisen yksikön asuinvaltiosta on jossain määrin

---

¹⁹⁶ Teollista tuotantotoimintaa käsitellään tutkielman luvussa 5.

tapauskohtaista, sillä erityisesti lainkäyttöalueen itsehallinnon ja verotusoikeuden laajuudelle ei ole minkäänlaisia tarkkarajaisia määritelmiä.

Ulkomaisen yksikön kotivaltiota määriteltäessä on muistettava, että yksikkö voi muuttaa toiseen valtioon, jolloin tätä ei enää pidetä väliyhteisölain mukaisena väliyhteisönä. Tällöin yksikkö katsotaan väliyhteisöksi aina siihen hetkeen saakka, kunnes se lakkaa olemasta ensimmäisessä valtiossaan asuva.¹⁹⁷ Esimerkiksi KVL:n ennakkoratkaisussa 2009/50¹⁹⁸ oli kyse tällaisesta tilanteesta: tapauksessa Suomessa yleisesti verovelvollinen A Oy omisti Mansaarella sijaitsevan B Ltd:n, joka katsottiin tuolloin väliyhteisöksi. Kun B Ltd muutti pois Mansaarelta kesken tilikauden, ei sen arvioitu olevan väliyhteisö enää silloin, kun se lakkasi olemasta Mansaarella asuva.

4.3.3 Verotuksen tosiasiallisen tason laskeminen

Verotuksen tasojen vertailu on yksi haasteellisimmista ja tulkinnanvaraisimmista seikoista väliyhteisölainsäädännössä sekä verovelvollisten että veronsaajien kannalta. Tämä aiheutuu erityisesti siitä seikasta, että laissa ja sen esitöissä ei ole kuvailtu tarkasti sitä, miten Suomen ja ulkomaisen yksikön verotuksellisen kotipaikan välinen vertailu tulisi tehdä¹⁹⁹.

Suomalaisen yhteisöverokannan muutokset vaikuttavat siihen, mikä kyseisen kotivaltion tosiasiallinen veroprosentti tulisi olla, jotta väliyhteisölaki ei soveltuisi yksikköön. Tällöin on kyse niin sanotusta kriittisestä pisteestä. Esimerkiksi Suomen vanhalla 26 prosentin yhteisöverokannalla ulkomaan yksikön kriittisenä rajana oli 15,6 prosenttia²⁰⁰ (3/5 26 prosentista), kun taas nykyisellä Suomen 20 prosentin yhteisöverokannalla ulkomaan kriittinen verotuksen tosiasiallinen taso on 12 prosenttia²⁰¹ (3/5 20 prosentista). Suomalaisen yhteisöveroprosentin laskiessa huomataan, että myös kriittinen raja on laskenut.

---

¹⁹⁷ Verohallinto 2021, luku 3.1.

¹⁹⁸ Vaikka ennakkoratkaisu koskee verovuosia 2009 ja 2010, on ratkaisu vielä kirjoitushetkellä käypä, sillä väliyhteisölain asuinpaikkasäännökset eivät ole muuttuneet näistä vuosista juuri lainkaan.

¹⁹⁹ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 26–27.

²⁰⁰ Karhu 2009, s. 176–177.

²⁰¹ Holkeri – Rajala 2015, s. 48.

Suomalaista 20 prosentin yhteisöverokantaa pitää verrata yksikön kotipaikan verotuksen tosiasialliseen tasoon. Yksikön kotipaikan verotuksen *nimellisellä* tasolla ei ole merkitystä, sillä tuloverotuksen taso perustuu efektiiviseen eli tosiasialliseen verokantaan, joka tarkoittaa tosiasiallista verorasitusta²⁰². Tosiasiallinen verokanta ottaa huomioon ulkomaisen yksikön kotipaikan verojärjestelmän erityispiirteet, jotka saattavat nostaa tai laskea tosiasiallista verokantaa nimelliseen verokantaan verrattuna. Esimerkiksi verokannustimet vaikuttavat merkittävästi verojen määrään²⁰³. Ulkomaista efektiivistä verokantaa määriteltäessä on muistettava, että kyseisellä kotipaikan lainkäyttöalueella verotusoikeus voi olla niin valtiolla kuin sen muilla valtiollisilla osilla sekä paikallisyhteisöillä – kuten osavaltiolla, kantonilla²⁰⁴ tai kunnalla. Tällöin eri veronsaajille maksetut verot lasketaan yhteen, kun verotuksen tosiasiallista tasoa arvioidaan.²⁰⁵ Huomioon otetaan yksikön lainkäyttöalueella maksetut tuloverot, jotka ovat määräytyneet tulon perusteella²⁰⁶.

Ei ole selvää, miten veronluonteisiin maksuihin tulisi suhtautua verotuksen tasoa laskettaessa. Veronluonteisia maksuja ovat veronsaajien keräämät pakolliset, vastikkeettomat maksut. Näitä ovat muun muassa sosiaaliturvamaksut, EU-jäsenvaltioiden keräämät tulit, maatalousmaksut sekä sokerimaksut.²⁰⁷ VYL 2.1 §:n 2 kohdan ”verotuksen taso”-sanamuodosta ei kyetä päättämään tätä. Väliyhteisölain tarkoituksena on estää harmaata taloutta ja verojen kiertämistä. Edellä mainittuja esimerkkejä veronluonteisista maksuista ei voida pitää luonteeltaan sellaisina, että niitä voitaisiin käyttää ainakaan kovin tehokkaasti osana harmaata taloutta. Täten veronluonteisia maksuja ei oteta huomioon laskettaessa ulkomaisen yksikön verotuksen tasoa.

ATA-direktiivin 7(1)(b) artiklassa on määrätty karkeasti siitä, miten verotuksen tosiasiallinen taso lasketaan. Vertailu tehdään samalla tavalla kuin suomalaisessa väliyhteisölaissa: yksikön verotuksen taso suhteutetaan siihen, mitä se olisi joutunut maksamaan sijoittautuessaan EU-jäsenvaltioon. Kyseisestä suhteutetusta verosta vähennetään yksikön

---

²⁰² Engblom (et al.) 2021, s. 719.

²⁰³ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 25.

²⁰⁴ Ks. kantonista KVL 2016/29, jonka mukaan sveitsiläiselle kantonille maksettu Minimalsteuer-vero laskettiin osaksi verotuksen tosiasiallista tasoa.

²⁰⁵ HE 218/2018 vp, s. 4.

²⁰⁶ Engblom (et al.) 2021, s. 719.

²⁰⁷ Tilastokeskus 2023.

voitoistaan tosiasiallisesti maksama yhteisövero. Väliyhteisölakia sovelletaan siten silloin, kun yksikön tosiasiallinen yhteisövero on alhaisempi kuin edellä mainittu erotuksen tulos²⁰⁸. ATA-direktiivi ei kuitenkaan tarjoa ohjeita sille, miten verotuksen tasoja yksikön kotipaikassa ja sen omistajan sijaintivaltiossa tulisi verrata. Koska direktiivin väliyhteisösäännökset ovat minimisääntelyä ja koska direktiivissä ei ole annettu määräyksiä verotuksen tasojen vertailulle, saavat EU-jäsenmaat päättää varsin itsenäisesti siitä, miten vertailua tulisi toteuttaa käytännössä. Toisin sanoen direktiivissä ei ole minimisääntelyä verotuksen tason laskemisesta.

Esimerkiksi Luxemburgissa yhteisöverokanta on 17 prosenttia, ja tämän ohella yhteisöjen tulee maksaa 1,19 prosentin työttömyysrahastomaksua, 6,75–10 prosentin kunnallisveroa sekä nettovarallisuusveroa. Erinäisten verojen moninaisuudesta huolimatta Luxemburgissa sijaitsevassa ulkomaisessa yksikössä matalan verotuksen tasoa määriteltäessä otetaan huomioon pelkästään 17 prosentin verokanta.²⁰⁹ Kun ulkomailla sijaitsevan yksikön lainkäyttöalueen verotuksen tosiasiallista tasoa lasketaan, on huomattava, että eri lainkäyttöalueilla saattaa olla hyvinkin erilaisia veroja, jotka tulee ottaa huomioon laskennassa.

Suomessa määritellään laskennallinen yhteisövero eli vero, jota ulkomailla sijaitseva yksikkö olisi joutunut maksamaan, jos se olisi sijoittautunut Suomeen. Aluksi ulkomaisen yksikön kirjanpidon tulos oikaistaan suomalaisen verolainsäädännön eli EVL:n, TVL:n tai MVL:n mukaiseksi. Laskennallista tuloa määriteltäessä otetaan huomioon myös TVL:n tappiontasauksesta koskevat säännökset²¹⁰. Tämän jälkeen laskennallinen yhteisövero saadaan kertomalla edellä laskettu verotettavan tulon määrä Suomen yhteisöverokannalla eli 20 prosentilla. Laskennallisessa tuloverossa otetaan huomioon lisäksi mahdollinen YLE-vero sekä Ahvenanmaan yhteisön mediamaksu.²¹¹

---

²⁰⁸ Ks. HE 218/2018 vp, s. 10.

²⁰⁹ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 70–71.

²¹⁰ Ks. tappiontasauksesta esim. KHO 2003:49. Kyseisessä tapauksessa JP Oyj oli hankkinut sveitsiläisen E AG:n koko osakekannan. Vaikka E AG:ta ei pidetty ulkomaisena väliyhteisönä, oli sen tosiasiallisen verotuksen tason laskennassa otettava huomioon vuonna 1999 tapahtunut TVL 122 §:n mukainen omistajanvaihdos. Omistajanvaihdoksen vuoksi verovuosien 1996 ja 1997 tappioita ei voitu vähentää E AG:n vuoden 1999 verotuksessa. Tämän vuoksi E AG:n tuloverotuksen tosiasiallista tasoa vertailtaessa aikaisempien vuosien tappioita ei voitu ottaa huomioon Suomessa eikä Sveitsissä.

²¹¹ Verohallinto 2021, luku 3.3.

Verotuksen tasojen vertailua voidaan havainnollistaa käytännön esimerkillä²¹². Kuwaitilainen yksikkö A harjoittaa elinkeinotoimintaa Kuwaitissa. Suomessa yleisesti verovelvollinen X Oy omistaa 100 prosenttia A:n osakkeista, jolloin näiden välille muodostuu väliyhteisölain mukainen tarpeellinen määräysvalta. A on maksanut Kuwaitin tuloveroa 800 euroa verovuodelta 2022. A ei ole maksanut Kuwaitiin mitään muita tuloveroja tai siihen rinnastettavia maksuja. Tämän ohella A:lla ei ole ollut aiemmilta verovuosilta tappioita, eikä se ole saanut osinkoja väliyhteisöiltä. Mikäli A olisi Suomessa yleisesti verovelvollinen, sovellettaisiin sen verotuksessa EVL:ää. EVL:n mukaan A:n verotettava tulo on vuonna 2022 yhteensä 5 000 euroa. A:n laskennallinen vero on täten 1 000 euroa eli 20 prosenttia 5 000 eurosta. YLE-veron määrä on 0 euroa, sillä sen verotettava tulo on alle 50 000 euroa²¹³. Ahvenanmaan yhteisön mediamaksua ei oteta huomioon tässä tapauksessa, sillä A:lla ei ole toimintaa Ahvenanmaalla. A:n verotuksen taso on 4/5 (eli 800 euroa jaettuna 1 000 eurolla). Koska A:n verotuksen tason ollessa 4/5 verrattuna Suomen laskennalliseen 3/5:n verotuksen tasoon, ei väliyhteisölakia sovelleta A:han verovuonna 2022.

Eroavaisuus suomalaisen ja luxemburgilaisen verotuksen tason laskennassa korostuu silloin, kun ulkomaisen yksikön kirjanpidon tulos oikaistaan suomalaisen verolainsäädännön mukaiseksi. Väliyhteisölaissa ei ole kuitenkaan määritelty sitä, tulisiko toisen valtion mukaiset jälkikäteiset palautukset ottaa huomioon verotuksen tosiasiallista tasoa laskettaessa²¹⁴. Koska väliyhteisölaki on veron kiertämistä estävä säädös, ei jälkikäteisiä palautuksia tulisi tässä määrin ottaa huomioon.

Verotuksen tosiasiallista tasoa arvioitaessa väliyhteisön kotipaikassa pitää ottaa huomioon edellä mainittujen VYL 2.1 §:n 2 kohdan laskentasäännösten ohella VYL 2.3 §, jossa on määritelty se, mitä ulkomaisen yksikön²¹⁵ tosiasiallista verotuksen tasoa määriteltäessä *ei oteta huomioon*. Viimeksi mainittu lainkohta sisältää kaksi kohtaa: VYL 2.3 §:n 1 kohdan mukaan väliyhteisön verotuksen tasoa laskettaessa ei oteta huomioon sellaista

---

²¹² Ks. Verohallinto 2021, luku 3.3. Kyseinen esimerkki on mukaelma vero-ohjeen esimerkistä 5.

²¹³ Verohallinto 2022, luku 1.

²¹⁴ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 27.

²¹⁵ VYL 2.3 §:ssä käytetään ”ulkomaisen yksikön” tilalla käsitettä ”väliyhteisö”, mutta lain kontekstista päätellen ne tarkoittavat kaiketi samaa asiaa. On kuitenkin epäjohdonmukaista, että kaikissa muissa VYL 2 §:n momenteissa käytetään ”ulkomaisen yksikön” käsitettä.

väliyhteisön kiinteää toimipaikkaa, ”joka ei ole veronalainen tai joka on vapautettu verosta ulkomaisen väliyhteisön lainkäyttöalueella”. VYL 2.3 §:n 2 kohdan perusteella verotuksen tasossa ei oteta huomioon tarkastelun kohteena olevan ulkomaisen yksikön toiselta väliyhteisöltä saamaa osinkoa, ”joka on jaettu voitosta, joka on jonkin osingonjakoa välittömästi edeltävän viiden verovuoden osalta otettu Suomessa huomioon viimeksi mainitun väliyhteisön tuloverotuksen tasoa arvioitaessa”.

Väliyhteisölain 2.3 §:n 1 kohdan kiinteän toimipaikan käsitteeseen liittyy kaksi ominaisuutta: kiinteä toimipaikka ”ei ole veronalainen” tai se on ”vapautettu verosta”. Kyseisiä määreitä ei ole käsitelty laissa tämän enempää, mikä kuvastaa sitä, että ne ovat oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä vakiintuneita käsitteitä. VYL 2.3 §:n 1 kohdan sanamuodon mukaan nimenomaisesti väliyhteisön omistama kiinteä toimipaikka ei saa olla veronalainen, jotta tältä saatuja tuloja ei otettaisi huomioon. Sanamuoto on sinänsä hämäävä, sillä siinä ei kerrota suoraan, pitäisikö kiinteän toimipaikan olla omalla lainkäyttöalueellaan vapautettu verosta vai pitäisikö sen olla suomalaisen verolainsäädännön mukaan vapautettu verosta. Lainsäädäntöaineiston mukaan arviointi kohdistuu ulkomaisen väliyhteisön lainkäyttöalueeseen²¹⁶: mikäli väliyhteisön omistama kiinteä toimipaikka on väliyhteisön lainkäyttöalueella verovapaa tai se ei ole veronalainen, ei kyseiseltä kiinteältä toimipaikalta saatuja tuloja oteta huomioon arvioitaessa väliyhteisön lainkäyttöalueen verotuksen tosiasiallista tasoa²¹⁷. Tällöin väliyhteisön omistaman kiinteän toimipaikan veronalaisuutta ei tutkita suomalaisen verolainsäädännön perusteella.

Väliyhteisölain 2.3 §:n 2 kohdassa ei ole määritelty sitä, mitä väliyhteisön toiselta väliyhteisöltä saamalla ”osingolla” tarkoitetaan. Osingon määritelmä ei käy ilmi oikeuskirjallisuudesta. Voidaan ajatella, että ”osinko” kattaa kaikenlaiset varojenjakotavat tarkastelun kohteena olevalle väliyhteisölle, sillä voittoa jakavan väliyhteisön lainkäyttöalueen määritelmä osingosta saattaa erota merkittävästi suomalaisesta osingon käsitteestä, mikä puolestaan aiheuttaa kansainvälisiä vero-oikeudellisia ongelmia. Lainsäädäntöaineistossa on kuitenkin päädytty varsin suoraviivaiseen osingon määrittelyyn, jonka mukaan osinko

---

²¹⁶ HE 218/2018 vp, s. 23.

²¹⁷ Ks. myös HE 218/2018 vp, s. 45–46: ”Kiinteän toimipaikan verovapaus väliyhteisön lainkäyttöalueella voisi perustua lainkäyttöalueen kansalliseen sääntelyyn tai verosopimuksiin”.

määritellään suomalaisen lainsäädännön perusteella²¹⁸. Osingon määritelmä on ennen kaikkea yhtiöoikeudellinen käsite, minkä vuoksi sitä ei käsitellä tässä tutkielmassa tämän tarkemmin. Kyseisen osingon tulee olla jaettu ja verotettu viiden edeltävän verovuoden ajalta Suomessa. VYL 2.3 §:n 2 kohdassa viiden vuoden sääntö liittyy lain sanamuodon perusteella varoja jakavan väliyhteisön verotuksen tosiasiallisen tason arviointiin. Toisin sanoen väliyhteisön toiselta väliyhteisöltä saamaa osinkoa ei oteta huomioon, mikäli Suomeen sijoittunut verovelvollinen tai siihen etuyhteydessä oleva taho on saanut kyseisen osingon osingonjakoa edeltäneen viiden verovuoden aikana. Tällöin samoja tuloja ei oteta huomioon moniportaisissa väliyhteisörakenteissa useita kertoja²¹⁹, mikä ehkäisee kaksinkertaista verotusta.

---

²¹⁸ Ks. HE 218/2018 vp, s. 24: ”Verotuksen tasoa vertailtaessa ei oteta huomioon väliyhteisön toiselta väliyhteisöltä saamaa osinkoa, joka on jaettu voitosta, joka on jonkin osingonjakoa välittömästi edeltävän viiden verovuoden osalta otettu Suomessa huomioon viimeksi mainitun väliyhteisön tuloverotuksen tasoa arvioitaessa”. Tässä ei viitata suoraan suomalaisen verolainsäädännön käyttöön, mutta ”Suomessa huomioon viimeksi mainitun väliyhteisön tuloverotuksen tasoa arvioitaessa” viittaa siihen, että kyse on suomalaisesta osingon määritelmästä.

²¹⁹ HE 218/2018 vp, s. 24.

5 TALOUDELLISEN TOIMINNAN POIKKEUS VÄLIYHTEISÖN MUODOSTUMISELLE

5.1 Taloudellisen toiminnan taustasta

Väliyhteisölakiin sisältyy poikkeus VYL 2 §:n muodostamalle pääsäännökselle väliyhteisön muodostumisesta. Kyseinen taloudellisen toiminnan poikkeussäännös on määritelty VYL 3 §:ssä. Poikkeussäännöksen peruseriaate on määritelty VYL 3.1 §:ssä:

Sen estämättä, mitä 2 §:ssä säädetään, ulkomaisena väliyhteisönä ei pidetä ulkomaista yksikköä, jonka kotipaikka on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa ja joka on todellisuudessa asettautunut asuinvaltioonsa ja tosiasiallisesti harjoittaa siellä taloudellista toimintaa.

”Sen estämättä, mitä 2 §:ssä säädetään”-sanavalinnasta havaitaan, että kyse on poikkeuksesta, jota sovelletaan siitä huolimatta, täytyykö VYL 2 §:n vaatimukset väliyhteisön muodostumiselle vai ei.

Väliyhteisölain 3.1 §:n vaatimukset kohdistuvat kaikkiin ulkomaisiin yksiköihin, jolloin sillä ei ole merkitystä, onko yksikkö sijoittautunut ETA-valtioon vai ei. Tämä paljastuu VYL 3.2 §:n sanamuodosta: ”Edellä 1 momentissa säädettyä sovelletaan myös yksikköön, jonka verotuksellinen kotipaikka on Euroopan talousalueen ulkopuolisella lainkäyttöalueella²²⁰, jos...”. Kyseisten yhteisten vaatimusten mukaan yksikön tulee olla asettautunut tosiasiallisesti asuinvaltioonsa ja sen tulee harjoittaa siellä taloudellista toimintaa. Molempien vaatimusten on täyttyvä²²¹, jotta ETA-valtiossa sijaitsevaa yksikköä ei pidettäisi väliyhteisönä. Kaikkia yksiköitä koskevia asettautumista ja liiketoiminnan harjoittamista käsittäviä vaatimuksia on täsmennetty VYL 3.3 §:ssä²²².

---

²²⁰ Ks. verotuksellisesta kotipaikasta ja lainkäyttöalueista tutkielman luku 4.3.2.

²²¹ Nimenomaisesti molempien vaatimusten tulee täytyä, koska VYL 3.1 §:n vaatimusten välissä käytetään ja-sanaa.

²²² Kyseistä lainkohtaa käsitellään tarkemmin tutkielman luvussa 5.4.

Jotta ETA:n ulkopuolella sijaitsevaa yksikköä ei pidettäisi väliyhteisönä, on sen täytettävä VYL 3.1 §:n vaatimusten ohella edellä mainitun VYL 3.2 §:n erityisvaatimukset. Kaikkien erityisvaatimusten on täytyttävä, mikä ilmenee edellä mainitussa lainkohdassa käytetystä ja-sanasta. Kyseisten vaatimusten mukaan yksikkö ei saa sijaita Euroopan unionin neuvoston päätöksen mukaisella yhteistyöhaluttomalla lainkäyttöalueella, lainkäyttöalueen kanssa riittävän tietojenvaihdon tulee olla käytännössä mahdollista ja yksikön tulee harjoittaa tietynlaista vapautettua toimintaa²²³. ETA:n ulkopuolelle sijoittautuneisiin yksiköihin kohdistuu selvästi tiukemmat vaatimukset kuin ETA-valtiossa sijaitsevaan yksikköön. ETA:n ulkopuolisia yksiköitä voidaan kohdella tiukemmin, sillä ATA-direktiivi sisältää tällaisen option²²⁴. Taustalla on myös EU-oikeuden sisämarkkinoiden peruseriaatteet, jotka eivät rajoita ETA:n ulkopuolelle asettautuneiden yksiköiden toimintaa²²⁵. ETA:n ulkopuolisia lainkäyttöalueita voidaan kohdella tiukemmin myös siksi, että väliyhteisölain tarkoituksena on ehkäistä harmaata taloutta, jota harjoitetaan ennen kaikkea ETA:n ulkopuolella. Täten ETA:n ulkopuolelle sijoittautuneisiin yksiköihin kohdistuvat tiukat vaatimukset toteuttavat edellä mainittua lain tarkoitusta.

Viimeksi mainittu vapautettu toiminta eli nykyään kumottu toimialapoikkeus otettiin käyttöön jo lain alkuperäisessä sanamuodossa vuonna 1995. Toimialapoikkeus käsitti tuolloin vain teollisen tuotantotoiminnan²²⁶. Tuotantotoiminta perustui pitkälti teollisten investointien väliaikaisesta investointituesta annettuun lakiin (444/94)²²⁷. Perusteena toimialapoikkeukselle oli Suomen elinkeinoelämän kilpailukyvyn säilyttäminen sekä se, että tuotannollista toimintaa tuskin koskaan sijoitettaisiin mihinkään valtioon pelkästään veronvälttämistarkoituksessa²²⁸. Tämän ohella toimialapoikkeuksella on haluttu jättää tietynlaiset toimialat lain soveltamisalan ulkopuolelle²²⁹.

Toimialapoikkeuksen soveltamisalaan sisällytettiin vuonna 1999 lainvanvarustustoiminnan ohella teolliseen tuotantotoimintaan verrattava muu tuotantotoiminta sekä tietyt

---

²²³ VYL 3.2 §:n erityisvaatimuksia käsitellään tarkemmin tutkielman luvussa 5.3.

²²⁴ VaVM 24/2018, s. 6.

²²⁵ Toisaalta väliyhteisölakia muutettiin varsin merkittävästi vuonna 2009 EU-vero-oikeuden sijoittautumisvapauden vuoksi. Ks. tarkemmin EUT C-196/04 (Cadbury Schweppes).

²²⁶ Ks. HE 155/1994 vp, s. 14.

²²⁷ HE 155/1994 vp, s. 12.

²²⁸ HE 155/1994 vp, s. 10.

²²⁹ Viherkenttä 2014, s. 422.

myynti- ja markkinointitoiminnot²³⁰. Jo tuona vuonna teollisella tuotantotoiminnalla oli verotuskäytännössä varsin laaja tulkinta. Toimialapoikkeukseen sisältyi täten muun muassa kaivostoiminta, malminetsintä, rakennus- ja energiatuotanto sekä huolto- ja korjaustoiminta. Kyseisenä vuonna lisättiin myynti- ja markkinointitoiminnot siitä syystä, että suomalaiset yritykset usein harjoittavat edellä mainittuja toimintoja alueellisten myynti- ja markkinointiyhtiöiden kautta. Kyseisen myynnin ja markkinoinnin oli kuitenkin tuettava teollista tuotantotoimintaa.²³¹ Laivanvarustustoiminta oli osana toimialapoikkeusta, sillä sitä on suosittu muunkinlaisessa sääntelyssä, kuten EU:n valtiontukipolitiikassa²³². Lisäksi laivanvarustustoiminta on Suomessa merkittävä teollisuudenala.

Toimialapoikkeusta pidettiin oikeuskirjallisuudessa varsin mutkikkaana ja osittain vanhentuneena²³³. Tästä huolimatta toimialapoikkeukselle ei tehty muutoksia edes vuoden 2008 hallituksen esityksessä, jolla luotiin nykyisen VYL 3 §:n poikkeussäännöksen erityiset vaatimukset ETA:n ulkopuolelle sijoittautuneille yksiköille²³⁴. Kyseinen vanhanmuotoinen toimialapoikkeus on siirtynyt lähestulkoon muuttumattomana väliyhteisölain vanhan sanamuodon (1091/1998) 2.3 §:n 1 kohdasta väliyhteisölain nykyisen muodon 3.2 §:n 3 kohtaan.

Vanhan ja nykymuotoisen toimialapoikkeuksen systematiikassa oli suuri ero: ennen viimeisintä lakimuutosta vapautus oli voinut koskea käytännössä mitä tahansa yksikköä, joka harjoitti toimialapoikkeuksen piiriin kuuluvaa toimintaa. Tällöin poikkeuksen soveltamiselle ei ollut muita vaatimuksia.²³⁵ Nykyään ETA:n ulkopuolelle sijoittautuneen yksikön pelkkä toimialapoikkeuksen harjoittaminen ei riitä sille, että yksikköä ei pidettäisi väliyhteisönä. Tämän lisäksi yksikön on täytettävä aiemmin mainitut VYL 3.2 §:n erityisvaatimukset. Toimialapoikkeuksen muutoksen perusteella VYL 3 §:n soveltaminen on tiukentunut, jolloin yhä useampaan ulkomaiseen yksikköön soveltuu väliyhteisölaki. Toimiala ei ole käsitteenä juurikaan muuttunut, ja siihen liittyvää vanhaa oikeus- ja

---

²³⁰ HE 149/1998 vp, s. 1.

²³¹ HE 149/1998 vp, s. 2.

²³² Viherkenttä 2014, s. 423.

²³³ Myrsky 2009, s. 98.

²³⁴ HE 74/2008 vp, s. 14.

²³⁵ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 53.

verotuskäytäntöä voidaan hyödyntää nykyäänkin²³⁶. Toimialapoikkeuksen nykytilaa tarkastellaan tutkielman luvussa 5.3.3.

Edellä mainittu jaottelu ETA- ja ei-ETA-valtioiksi on VYL 3 §:n muodostaman poikkeussäännöksen uusin lisäys, ja se toimeenpantiin osaksi väliyhteisölakia verovuodesta 2009 lähtien. Tuolloin erottelu tapahtui VYL 2 a §:ssä, jonka sisältö on lain nykyisen sanamuodon 3 §:ssä. Nykyään kumotussa VYL 2 a §:ssä säänneltiin riittävästä tietojenvaihdosta veroviranomaisten välillä, yksikön tosiasiallisesta asettautumisesta asuinvalti-oon- ja siellä harjoitettavasta taloudellisesta toiminnasta. Väliyhteisölain nykyistä 3 §:ää ja jo kumottua VYL 2 a §:ää vertailemalla huomataan, että viimeksi mainitun lainkohdan sisältämät peruseriaatteet eivät ole juurikaan muuttuneet vuodesta 2009 nykyaikaan verrattuna²³⁷. VYL 2 a §:n sisältämissä ideoissa ainoastaan jotkin sanavalinnat ovat muuttuneet²³⁸, mutta ne eivät ole muokanneet kyseisen lainkohdan perusajatuksia.

Väliyhteisölain 2 a §:n taustalla oli Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asia C-196/04 (Cadbury Schweppes), jonka perusteella väliyhteisölainsäädäntöä ei voida soveltaa ETA:ssa, mikäli väliyhteisö harjoittaa aitoa ja tosiasiallista taloudellista toimintaa kyseisellä talousalueella. Kyseisen tuomion perusteella muun muassa Suomen tuolloinen väliyhteisölaki katsottiin EU-oikeuden vastaiseksi, sillä se rajoitti sijoittautumisvapautta EU:ssa ja ETA:ssa.²³⁹ Sijoittautumisvapaudella ei kuitenkaan ole vaikutusta EU:n ja ETA:n ulkopuolisiin maihin²⁴⁰. VYL 2 a §:n säätäminen on osoitus EU:n tuloverotuksen negatiivisesta integraatiosta, jossa direktiivin implementoinnin sijaan toimeenpantiin tuolloisen EY:n tuomioistuimen ratkaisu²⁴¹. Kyseistä pykälän säätämistä voitiin pitää odotettuna, sillä suomalaisen väliyhteisölain katsottiin olevan ongelmallinen sijoittautumisvapauden kannalta jo 2000-luvun alulla²⁴². Väliyhteisölaki on nykymuotoisena EU-oikeuden mukainen, sillä se perustuu ATA-direktiiviin.

---

²³⁶ HE 218/2018 vp, s. 40.

²³⁷ Ks. esim. HE 218/2018 vp, s. 57–59.

²³⁸ Esimerkiksi VYL 2 a §:n asuinvaltio-käsite on muutettu lainkäyttöalueeksi.

²³⁹ HE 74/2008 vp, s. 5.

²⁴⁰ Ks. sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) 64 art.

²⁴¹ Myrsky 2009, s. 91.

²⁴² Ks. esim. Hintsanen 2002.

Väliyhteisölain 3 §:n nykyinen sanamuoto ja siihen liittyvä taloudellisen toiminnan poikkeussäännös perustuu pitkälti ATA-direktiivin 7 artiklaan. ATA-direktiivi velvoittaa kaikkia EU-jäsenmaita implementoimaan kansalliseen väliyhteisölainsäädäntönsä taloudelliseen toimintaan perustuvan poikkeuksen ainakin ETA-alueella sijaitseville yksiköille.

ATA-direktiivi tarjoaa EU-jäsenmaille kaksi vaihtoehtoista tapaa implementoida taloudellisen toiminnan poikkeuksen lainsäädäntöihinsä. Direktiivin 7(2) artiklassa käsitellään sitä, mitä tuloja väliyhteisön veropohjaan tulee laskea. Kyseinen määräys sisältää alakohdat a ja b, joissa on määritelty hieman epäsuoralla tavalla vaihtoehtoiset periaatteet sille, miten taloudellisen toiminnan poikkeus tulisi toteuttaa. ATA-direktiivin 7(2)(b) artiklan mukaan poikkeuksen soveltuminen perustuu siihen, onko kyse epäaidoista järjestelyistä vai ei. Edellä mainitun määräyksen mukaan ulkomaisen yksikön harjoittaman epäaidon järjestelyn tuottamat jakamattomat tulot tulee laskea osaksi tämän veropohjaa.

Direktiivin toinen poikkeussäännön rakennevaihtoehto on direktiivin 7(2)(a) artiklassa. Tämän mukaan samaisessa määräyksessä määritellään useita tuloluokkia, jotka lasketaan osaksi yksikön veropohjaa. Tuloja ei lasketa kuitenkaan kyseisen määräyksen mukaan osaksi veropohjaa eli direktiivin kyseistä alakohtaa ei sovelleta, mikäli ”asiaan liittyvistä tosiseikoista ja olosuhteista käy ilmi, että ulkomainen väliyhtiö harjoittaa merkittävää taloudellista toimintaa, johon liittyy henkilöstöä, laitteita, varoja ja tiloja”. Suomi on valinnut tämän vaihtoehdon taloudellisen toiminnan poikkeuksen soveltamiseksi. Tämä havaitaan vertailemalla edellä mainittua direktiivin alakohdan suoraa lainausta VYL 3 §:n säännöksiin. Direktiivin 7(2)(a) artiklan ”merkittävällä taloudellisella toiminnalla” tarkoitetaan VYL 3.1 §:n mukaista ETA-valtioon tosiasiallista asettautumista ja siellä harjoitettavaa tosiasiallista taloudellista toimintaa. Direktiivin ”henkilöstöstä, laitteista, varoista ja tiloista” on puolestaan säännelty VYL 3.3 §:ssä, jossa on täsmennetty taloudellisen toiminnan harjoittamista. Väliyhteisölaki on siten ainakin tältä osin ATA-direktiivin mukainen.

Direktiiviin sisältyy edellä mainittu optio ETA:n ulkopuolisille lainkäyttöalueille. ATA-direktiivin 7(2)(a) artiklan mukaan ”jos ulkomaisen väliyhtiön kotipaikka on tai jos se

sijaitsee sellaisessa kolmannessa maassa, joka ei ole ETA-sopimuksen osapuoli, jäsenvaltiot voivat päättää olla soveltamatta edellistä alakohtaa”. Optio koskee direktiivin samuodon perusteella vain niitä EU-jäsenmaita, jotka ovat valinneet väliyhteisölainsäädäntönsä taloudellisen toiminnan poikkeussäännöksi direktiivin 7(2)(a) artiklan, jossa huomio kohdistuu edellä mainitulla tavalla tosiasiallisen talouden toiminnan harjoittamiseen. Suomi on hyödyntänyt direktiiviin perustuvaa optiota VYL 3.2 §:n säännöksillä.

ATA-direktiiviin sisältyvä sääntely on minimisääntelyä, jolloin EU:n jäsenvaltiot saavat säätää vähimmäisvaatimuksia tiukempia määräyksiä väliyhteisölainsäädäntöönsä²⁴³. Koska Suomen pitää noudattaa minimisääntelyä, on sen tullut esimerkiksi muuttaa vanhanaikaista toimialapoikkeamaansa²⁴⁴, jota on käsitelty edellä. Sen sijaan toimialapoikkeukseen ei ole tehty muita merkittäviä muutoksia direktiivin minimisääntelyn perusteella²⁴⁵. Minimiluonteensa vuoksi ATA-direktiivi asettaakin pakottavat vähimmäisvaatimukset sille, millaiset säännökset väliyhteisölaissa on oltava esimerkiksi toimialapoikkeuksesta.

EU-jäsenmaat saavat säätää tiukempia määräyksiä esimerkiksi direktiiviin sisältyvien optioiden avulla. Yllä mainittu taloudellisen toiminnan kolmansia maita koskeva optio on yksi väliyhteisöihin liittyvistä optioista²⁴⁶. Optioiden ohella jäsenmaa saa halutessaan säätää muullakin haluamallaan tavalla ATA-direktiiviä tiukemmista väliyhteisösäännöksistä. Direktiivin 3 artiklan mukaan direktiivin ei ole tarkoitus estää soveltamasta sellaisia kansallisia määräyksiä, joilla pyritään suojaamaan kotimaista yhteisöveropohjaa. Minimisääntelyä tiukemmat määräykset eivät saa kuitenkaan rikkoa EU:n perusvapauksia. Tällöin Suomi voisi halutessaan säätää väliyhteisösäännöksensä nykyistä väliyhteisölakia tiukemmaksi, kunhan säännökset täyttävät direktiivin minimisääntelyn ja kunhan ne noudattavat perusvapauksia. Lisäksi Suomen tulisi perustella sitä, millä tavoin tiukemmat säännökset suojaisivat suomalaista veropohjaa. Toisaalta direktiivin määräykset ovat

---

²⁴³ HE 218/2018 vp, s. 3.

²⁴⁴ HE 218/2018 vp, s. 25.

²⁴⁵ Ks. HE 218/2018 vp, s. 27.

²⁴⁶ Ks. HE 218/2018 vp, s. 18. Tämän mukaan muut väliyhteisölainsäädäntöä koskevat optiot liittyvät niin sanottujen passiivisten tulojen kertymiseen transaktiomallissa. Lisäksi optiona on se, että transaktiomallissa rahoitusalan yrityksiä ei pidetä väliyhtiöinä tiettyjen edellytysten täytyessä.

tosiasiallisesti varsin tiukat²⁴⁷, minkä vuoksi EU-jäsenmailla ei ole kovin runsaasti tosiasiallisia keinoja toteuttaa tiukentavia muutoksia taloudellisen toiminnan poikkeussääntöön. Täten Suomi ei voi mielivaltaisesti säätää ATA-direktiiviä tiukemmasta väliyhteisösääntelystä. Väliyhteisölain taloudellisen toiminnan poikkeus on ollut suurimmilta osin samankaltainen direktiiviin verrattuna jo ennen tämän implementoimista, minkä vuoksi Suomella ei ole ollut tarvetta tehdä tähän suuria muutoksia.

5.2 ETA-alueella sijaitsevat ulkomaiset yksiköt

Kuten tutkielman edeltävässä luvussa 5.1 on todettu, ulkomaisen yksikön sijaitessa ETA-alueella on sen täytettävä pelkästään VYL 3.1 §:ssä säädetyt ehdot, jotta taloudellisen toiminnan poikkeussäännös soveltuu eli kyseistä ulkomaista yksikköä ei pidetä lain mukaisena väliyhteisönä. Tällöin yksiköiden tarvitsee olla pelkästään tosiasiallisesti sijoittautuneita ETA-alueella sijaitsevalle lainkäyttöalueelle ja niiden tulee tosiasiallisesti harjoittaa siellä taloudellista toimintaa²⁴⁸. Sen sijaan ETA-alueen ulkopuolelle sijoittautuneelle yksikölle on asetettu VYL 3.2 §:ssä lisävaatimuksia, jotta sitä ei pidettäisi väliyhteisönä.

ETA:n sisäpuolelle asettautuneet yksiköt ovat ETA:n ulkopuolelle asettautuneita yksiköitä edullisemmassa asemassa, koska väliyhteisölakia sovelletaan ensin mainittuihin harvemmin. Vuoden 2009 uudistus kavensi merkittävästi väliyhteisölain soveltamisalaa niin EU- kuin ETA-maissa²⁴⁹. Syynä on EU-oikeuteen perustuva VYL 2 a §, joka loi jaottelun ETA-valtioihin ja ETA:n ulkopuolisiin lainkäyttöalueisiin. Nykymuotoinen VYL 3.1 § on sisällöltään nykyään kumotun VYL 2 a.1 § mukainen²⁵⁰. Käytännössä väliyhteisölain soveltuminen ETA-valtioon asettautuneeseen yksikköön on harvinaista lain moniportaisuuden ja monenlaisten vaatimusten vuoksi. VYL 2.1 §:n 1 kohdan mukainen yksikön yli 25 prosentin hallinta on varsin yleistä ETA:ssa, mutta VYL 2.1 §:n 2 kohdan mukainen alhainen verotuksen taso ei sovellu kovin moneen ETA-valtioon. VYL 3.1 §:n poikkeussäännöksellä puolestaan tavoitellaan sitä, että väliyhteisölaki soveltuisi

---

²⁴⁷ Viitala 2016, s. 338.

²⁴⁸ Näitä vaatimuksia käsitellään tutkielman luvussa 5.4.

²⁴⁹ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 5.

²⁵⁰ HE 218/2018 vp, s. 48.

mahdollisimman harvaan ETA-alueelle sijoittautuneeseen yksikköön; lain tarkoituksena onkin toimia ennen kaikkea ETA-valtioiden ulkopuolisia lainkäyttöalueita vastaan, sillä näissä harjoitetaan varsin runsaasti harmaata taloutta väliyhteisöjen avulla.

ETA-alueeseen kuuluvat EU-jäsenmaiden ohella Islanti, Liechtenstein sekä Norja. Iso-Britannia alusmaineen ei kuitenkaan kuulu enää ETA-alueeseen.²⁵¹ Ison-Britannian erotua EU:sta kyseisessä valtiossa ja sen alusmaissa sijaitsevia yksiköitä on kohdeltu 1.1.2021 lähtien kuin ETA:n ulkopuolisella lainkäyttöalueella sijaitsevia yksiköitä²⁵². Isoon-Britanniaan tai sen alusmaihin sijoittautuneeseen ulkomaiseen yksikköön sovelletaankin väliyhteisölakia todennäköisemmin kuin ennen vuotta 2021 vallinneeseen tilanteeseen. Täten kyseisille brittiläisille lainkäyttöalueille sijoittautuneiden yksiköiden on täytettävä VYL 3.1 §:n ja 3.2 §:n säännökset, jotta taloudellisen toiminnan poikkeussäännös soveltuisi niihin.

5.3 ETA-alueen ulkopuolella sijaitsevat ulkomaiset yksiköt

5.3.1 Yhteistyöhaluton lainkäyttöalue

Jotta VYL 3 §:n mukaista taloudellisen toiminnan poikkeusta voitaisiin soveltaa ETA:n ulkopuolelle sijoittautuneeseen yksikköön, on sen täytettävä ensinnäkin VYL 3.1 §:n mukaiset vaatimukset tosiasiallisesta asettautumisesta ja taloudellisen toiminnan harjoittamisesta – aivan kuten ETA-alueelle sijoittautuneen yksikönkin. Näiden ohella ETA:n ulkopuolelle asettautuneiden yksiköiden on täytettävä VYL 3.2 §:n kaikki kolme lisävaatimusta.

Väliyhteisölain 3.2 §:n 1 kohdassa on ensimmäinen ETA:n ulkopuoliseen yksikköön kohdistuva vaatimus: ”lainkäyttöalue ei ole ollut Euroopan unionin neuvoston hyväksymissä päätelmissä lueteltuna veroasioissa yhteistyöhaluttomaksi lainkäyttöalueeksi verovelvollisen verovuoden päättyessä sekä verovuotta edeltävän verovuoden päättyessä”. Sanamuodon mukaan taloudellisen toiminnan poikkeussäännös jää automaattisesti

---

²⁵¹ Verohallinto 2021, luku 4.3.

²⁵² Engblom (et al.) 2021, s. 724. Tämän mukaan Ison-Britannian alusmaita ovat Guernsey, Jersey sekä Mansaari.

soveltumatta, mikäli yksikkö sijaitsee kyseisen listan mukaisella yhteistyöhaluttomalla lainkäyttöalueella.

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi luettelon veroasioissa yhteistyöhaluttomista lainkäyttöalueista (The EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes) vuonna 2017. Luettelon tarkoituksena on edistää verotuksen läpinäkyvyyttä, ehkäistä veron välttämistä ja suojata EU-jäsenvaltioiden veropohjaa. Luetteloa voidaan käyttää sekä verotuksen eri aloilla että muillakin aloilla. Kriteerinä lainkäyttöalueen lisäämiselle yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden luetteloon on se, että kyseinen lainkäyttöalue ei ole ilmaissut sitoutuvansa sellaisiin muutoksiin, joilla lisättäisiin läpinäkyvyyttä ja estettäisiin mahdollisuuksia veron välttämiseksi. Lisäksi kriteerinä saattaa olla alueen tietynlainen veropolitiikka. Yhteistyöhaluton lainkäyttöalue voidaan kuitenkin poistaa luettelosta, mikäli se sitoutuu edellä mainittuihin muutoksiin.²⁵³ Mikäli lainkäyttöalue otetaan osaksi luetteloa kesken verovuoden, taloudellisen toiminnan poikkeusta voidaan soveltaa kyseisellä lainkäyttöalueella vielä tuona verovuotena²⁵⁴. Listausta yhteistyöhaluttomista lainkäyttöalueista ei ole mainittu missään kohtaa ATA-direktiiviä. Syy tälle on se, että luettelo laadittiin vasta direktiivin antamisen jälkeen²⁵⁵. Vaikka lista ei ole osana ATA-direktiiviä, se silti sitoo Suomea.

Yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden luetteloon kuuluu lähinnä pieniä taloudellisesti ja poliittisesti suhteellisen merkityksettömiä saarivaltioita sekä Väli-Amerikan valtioita. Listalle on kuitenkin lisätty viime aikoina kansainvälisen verotuksen ja politiikan kannalta merkittävä valtio eli Venäjä.²⁵⁶ Edellä mainitun perusteella Venäjään ei voi soveltaa taloudellisen toiminnan poikkeus siellä sijaitsevan yksikön seuraavasta verovuodesta (2023 tai 2024) lähtien. Toisin sanoen väliyhteisölain soveltuminen Venäjällä sijaitseviin yksiköihin soveltuu tulevaisuudessa herkemmin, koska taloudellisen toiminnan poikkeus ei voi soveltaa siellä. Venäjän asettaminen osaksi listaa aiheutuu sen vuonna 2022

---

²⁵³ HE 218/2018 vp, s. 27–29.

²⁵⁴ Verohallinto 2021, luku 4.4.2.

²⁵⁵ HE 218/2018 vp, s. 29.

²⁵⁶ Ks. Euroopan unionin neuvosto 2023a. Luetteloon kuuluvat Amerikan Samoa, Anguilla, Bahamasaaret, Brittiläiset Neitsytsaaret, Costa Rica, Fidzi, Guam, Marshallsaaret, Palau, Panama, Venäjä, Samoa, Trinidad ja Tobago, Turks- ja Caicossaaret, Yhdysvaltain Neitsytsaaret sekä Vanuatu. Listaa on päivitetty viikoksi 14.2.2023.

säätämistä haitallisista verolaeista, jotka koskevat kansainvälisiä holdingyhtiöitä. Lisäksi syynä on osittain Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan.²⁵⁷ Listalle päätymiselle saattaakin olla nykyään vero-oikeudellisten syiden ohella puhtaasti poliittisia syitä.

Yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden listaa on pidetty oikeuskirjallisuudessa hyödyllisenä, sillä sen alati päivittyvän luonteensa vuoksi EU-jäsenmaat kykenevät torjumaan verovälttelyä ja veronkiertoa²⁵⁸. Toisaalta luetteloa on kritisoitu siitä, että se aiheuttaa hallinnollista taakkaa sekä oikeusvarmuuden horjumista. Lisäksi listan kriteereiden katsotaan olevan vaillinaiset: luettelosta puuttuvat esimerkiksi matalan yhteisöverotuksen tason vaatimus sekä haitallisten verokannustimien käyttö.²⁵⁹ Listauksen voisi kuitenkin katsoa kasvattaneen merkitystään, sillä siihen on lisätty Venäjä. Tämä voi tarkoittaa sitä, että tulevaisuudessa listalle lisätään yhä merkittävämpiä taloudellisia toimijoita. Yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden lista on tehokas kriteeri, sillä sen täytyminen on hyvin suoraviivaista: lainkäyttöalue joko on tai ei ole listalla. Tällöin listan täyttymiseen ei liity oikeudellisia ongelmia.

5.3.2 Lainkäyttöalueen riittävä tietojenvaihto

Toinen ETA:n ulkopuolelle sijoittautuneille yksiköille määrätty vaatimus liittyy yksikön lainkäyttöalueen tietojenvaihtoon, josta on säännelty VYL 3.2 §:n 2 kohdassa: ”lainkäyttöalueen kanssa on sovittu viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta veroasioissa, joka mahdollistaa tämän lain soveltamisen kannalta riittävän tietojenvaihdon ja tietojenvaihto lainkäyttöalueen kanssa tosiasiallisesti toteutuu”. ”Lainkäyttöalueella” tarkoitetaan sitä ETA:n ulkopuolista lainkäyttöaluetta, jonne tarkastelun kohteena oleva yksikkö on sijoittautunut. ”Viranomaisilla” tarkoitetaan puolestaan kyseisen lainkäyttöalueen ja Suomen veroviranomaisia.

Viranomaisten välisen tietojenvaihdon sopiminen veroasioissa tarkoittaa käytännössä sitä, että kyseistä ETA:n ulkopuolista lainkäyttöaluetta koskee virka-apudirektiivi. Virka-apudirektiivin ohella tietojenvaihto katsotaan viranomaisten välillä tarpeellisella tavalla

---

²⁵⁷ Ks. Euroopan unionin neuvosto 2023b.

²⁵⁸ Koutsouva 2020, s. 192.

²⁵⁹ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 34–35.

sovituksi, mikäli sopimusosapuolet ovat osana Euroopan neuvoston ja OECD:n yleissopimusta (SopS 21/1995²⁶⁰ ja SopS 40/2011²⁶¹). Veroasioista sopiminen tarkoittaa tämän lisäksi vaihtoehtoisesti niitä tilanteita, joissa sopimusvaltioiden sisäinen lainsäädäntö mahdollistaa väliyltelylain soveltamisen kannalta riittävän tietojenvaihdon.²⁶² Toisin sanoen sekä Suomen että yksikön lainkäyttöalueella ei saa olla sellaista lainsäädäntöä, joka tosiasiallisesti estäisi kyseisten viranomaisten välisen tietojenvaihdon. Esimerkiksi monissa anonymitteettisuoja painottavissa maissa sisäinen lainsäädäntö kieltää ulkomalaisomisteisten yhtiöiden tietojenvaihdon²⁶³. Tällöin esimerkiksi pankkisuoja ei enää pidetä pätevänä syynä sille, ettei tietoja luovutettaisi muiden valtioiden viranomaisille²⁶⁴. Lainsäädännön arvioinnissa huomiota tulee kiinnittää nimenomaisesti tietojenvaihdon estämisen tosiasiallisuuteen – toisin sanoen ulkomaisen lainkäyttöalueen lainsäädännön muodollisuudella ei ole merkitystä.

Riittävällä tietojenvaihdoilla tarkoitetaan sitä, että Verohallinnolla on mahdollisuus saada tietoja yksikön lainkäyttöalueelta ainakin pyynnöstä – automaattinen tietojenvaihto Suomen ja yksikön lainkäyttöalueen välillä ei ole riittävää. Pyyntö tapahtuvasta tietojenvaihdosta tulee olla sovittu. Tosiasiallista mahdollisuutta saada tietoja ei ole esimerkiksi silloin, kun lainkäyttöalue ei täytä kansainvälisen tietojenvaihdon vaatimuksia. Pyyntö tapahtuvasta tietojenvaihdosta sovitaan voimassa olevassa virka-apudirektiivissä, yleissopimuksessa, kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevista sopimuksista sekä tietojenvaihtoa veroasioissa koskevista sopimuksista.²⁶⁵ Edellä mainitut tavat sopia riittävästä tietojenvaihdosta vaikuttavat ehdottomilta, sillä lain tarkoitus veron kiertämistä estävänä säädöksenä ei voi suoda kovin laajaa VYL 3 §:n soveltamisalaa. Täten Suomen ja yksikön lainkäyttöalueen veroviranomaisten väliset epämuodolliset sopimukset eivät ole riittäviä sille, että tietojenvaihto olisi riittävää.

---

²⁶⁰ SopS 21/1995:ssä (asetus veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta) on määryksiä muun muassa veroasioihin liittyvästä tietojenvaihdosta, virka-avusta perimisessä sekä asiakirjojen tietojenvaihdosta.

²⁶¹ SopS 40/2011:ssä (tasavallan presidentin asetus veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta) on määrätty erityisesti multilateraalisista sopimuksista.

²⁶² HE 218/2018 vp, s. 29.

²⁶³ HE 74/2008 vp, s. 7.

²⁶⁴ HE 129/2015 vp, s. 4.

²⁶⁵ HE 218/2018 vp, s. 29–30.

Verohallinto ylläpitää alati päivittyvää listaa²⁶⁶ sellaisista lainkäyttöalueista, joissa edellä mainittu tietojenvaihtoa koskeva vaatimus täyttyy. Kyse on niin sanotusta valkoisesta listasta.²⁶⁷ Mikäli lainkäyttöalue kuuluu kyseiselle listalle, täyttää se automaattisesti VYL 3.2 §:n 2 kohdan vaatimuksen riittävästä tietojenvaihdosta. Valkoinen lista on tyhjentävä. Tämän perusteella lainkäyttöalueen poissaolo listalta tarkoittaa kategorisesti sitä, että vaatimus riittävästä tietojenvaihdosta ei täyty. Listan ulkopuolisiin lainkäyttöalueisiin ei voida täten soveltaa taloudellisen toiminnan poikkeusta.

Huomionarvoista on kuitenkin se, että valkoisella listalla on sellaisiakin lainkäyttöalueita, joita on lueteltu EU:n yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden luettelossa²⁶⁸. Tällöin taloudellisen toiminnan poikkeussäännöksen soveltumisen tarkastelussa ETA-alueen ulkopuolisiin lainkäyttöalueisiin kohdistuvia VYL 3.2 §:n kriteerejä on tutkittava erillään, ja edellä mainittuja listoja on kohdeltava toisistaan täysin riippumattomina. Valkoinen lista on Verohallinnolle raskas, sillä se on alati päivittyvä. Tämän ohella valkoinen lista aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta, sillä lainkäyttöalue voidaan lisätä tai poistaa listalta kesken verovuotta. Toisaalta lista on yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden luettelon tavoin varsin tehokas, koska lainkäyttöalue joko on tai ei ole listalla.

Tietojenvaihdon vaatimus on merkittävä osa harmaan talouden torjuntaa väliyhteisölain kontekstissa, sillä ilman tarpeellisia tietoja suomalaiset viranomaiset eivät kykene selvittämään kovin tehokkaasti verovelvollisen väliyhteisöjen avulla suorittamaa verojen välttelyä tai veronkiertoa. Veronkiertotarkoituksessa perustetut yksiköt perustetaankin usein sellaisille lainkäyttöalueille, joilla tietojenvaihto on vaillinaista.²⁶⁹ Riittävä tietojenvaihto on myös ennaltaehkäisevä pelote, ja se tukee lain veron kiertämisen estämisen tarkoitusta. Kriteeri lainkäyttöalueen riittävästä tietojenvaihdosta onkin onnistunut ja tarkoituksenmukainen lisäys VYL 3.2 §:n vaatimukseen.

---

²⁶⁶ Ks. Verohallinto 2019.

²⁶⁷ Verohallinto 2021, luku 4.4.3.

²⁶⁸ Engblom (et al.) 2021, s. 726.

²⁶⁹ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 36.

5.3.3 Toimialapoikkeus

ETA-alueen ulkopuolisia yksiköitä koskee vielä kolmas vaatimus, joka käsittää vaatimuksen tietynlaisesta toimialasta. Kyse on niin sanotusta toimialapoikkeuksesta, jota on käsitelty VYL 3.2 §:n 3 kohdassa seuraavalla tavalla:

Yksikön tulon on selvitetty pääasiallisesti kertyneen yksikön lainkäyttöalueellaan harjoittamasta teollisesta tuotantotoiminnasta, siihen verrattavista muusta tuotanto- tai palvelutoiminnasta tai laivanvarustustoiminnasta taikka siellä harjoitusta myynti- tai markkinointitoiminnasta, joka välittömästi palvelee teollista tuotantotoimintaa, siihen verrattavia muuta tuotanto- tai palvelutoimintaa tai laivanvarustustoimintaa harjoittavaa yksikköä, taikka suorituksista, joiden maksaja on sillä lainkäyttöalueella asuva ja siellä mainitunlaista toimintaa harjoittava, samaan osakeyhtiölain (624/2006) 8 luvun 12 §:ssä²⁷⁰ tarkoitettuun konserniin kuuluva yksikkö.

Lainkohdan luettelomaisen ja kattavan luonteen perusteella lainkohta on tyhjentävä. Mikäli ulkomainen yksikkö ei harjoita tässä mainittua toimintaa, ei siihen voida soveltaa taloudellisen toiminnan poikkeusta. Toimialapoikkeukseen liittyy monia käsitteitä, joita ei voida määritellä lain sanamuodon perusteella: esimerkiksi väliyhteisölaissa ei kerrota sitä, mitä tarkoitetaan tulon *pääasiallisella* kertymisellä tai teollisella tuotantotoiminnalla.

Väliyhteisölain 3.2 §:n 3 kohdan mukaan tulojen tulee kertyä *pääasiallisesti* lainkohdassa mainitusta vapautetusta toiminnasta. Verohallinnon kannanoton mukaan laskentaperusteena pääasiallisuudelle voidaan käyttää liikevaihtoa, kun yksikön tulojen katsotaan kertyvän käytännössä liikevaihdosta²⁷¹. Esimerkiksi KVL:n ennakkoratkaisussa 2019/59 A Oyj omisti kokonaan B S.A:n, jonka verotuksellinen kotipaikka oli Sveitsi ja jonka

---

²⁷⁰ OYL 8:12 §:n 1 kohdan mukaan konserni on määritelty seuraavalla tavalla: ”Jos osakeyhtiöllä on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta toisessa kotimaisessa tai ulkomaisessa yhteisössä tai säätiössä, osakeyhtiö on emoyhtiö ja määräysvallassa oleva on tytäryhteisö. Emoyhtiö tytäryhteisöineen muodostaa konsernin”. Konsernisuhde muodostuu kohtien 2 ja 3 mukaan myös silloin, kun osakeyhtiöiden välille muodostuu määräysvalta kirjanpitolain 1:5 §:n mukaisesti.

²⁷¹ Verohallinto 2021, luku 4.4.4.

tilikauden 2018 tulos oli kertynyt vain liikevaihdosta. B S.A:n liikevaihdosta yli 50 prosenttia oli muodostunut kyseisenä tilikautena Sveitsissä harjoitetusta myyntitoiminnasta. Keskusverolautakunnan mukaan B S.A täytti VYL 3.2 §:n 3 kohdan edellytyksen: toimiala oli ollut lainkohdan mukainen ja tulot olivat kertyneet pääasiallisesti tästä toiminnasta lainkäyttöalueella.

Liikevaihdon ohella tulojen pääasiallisuuden tarkastelussa otetaan huomioon korko- ja osinkotulot. Tulojen pääasiallisuudella tarkoitetaan oikeuskirjallisuuden mukaan sitä, että yhteisön tuloista yli 50 prosenttia kertyy VYL 3.2 §:n 3 kohdassa mainitusta vapautetusta toiminnasta. Toimialapoikkeuksen soveltuessa sillä seikalla, mistä yksikön muut tulot kertyvät, ei ole tässä yhteydessä mitään merkitystä.²⁷² Kysymyksenä tässä yhteydessä herää se, miten toimialapoikkeusta tulisi soveltaa, mikäli vapautetusta toiminnasta kertyneitä tuloja olisi tasan 50,0 prosenttia. Lain ”pääasiallisesti”-sanamuoto ei sinänsä paljasta sitä, voiko pääasiallisuus täytyä jo 50,0 prosentissa. Toisaalta pääasiallinen-käsitteellä tarkoitetaan yleiskielessä usein yli 50 prosentin osuutta jostakin asiasta, minkä vuoksi vielä 50,0 prosentin tulokertymä vapautetusta toiminnasta ei vielä riitä; sen sijaan 50,1 prosenttia täyttää kyseisen rajan.

Kuten tutkielman luvussa 5.1 on todettu, toimialapoikkeukseen soveltuvaan säännökseen voidaan hyödyntää vanhaa oikeus- ja verotuskäytäntöä. Toisaalta toimialasäännös on hieman laajentunut sitten vuoden 1999 uudistuksesta, mikä on aiheuttanut hieman tarvetta uudelle laintulkinnalle.²⁷³ Toimialapoikkeuksen tärkeimpiä käsitteitä ovat teollinen tuotantotoiminta ja siihen verrattava tuotanto- tai palvelutoiminta. Kyseinen kokonaisuus on saanut varsin laajan määritelmän, sillä niihin kuuluu toiminta, jossa kehitetään ja tuotetaan sekä fyysisiä että aineettomia hyödykkeitä tai palveluita markkinoilla myytäväksi. Palvelutoimintana ei kuitenkaan pidetä holding-tyyppisiä tilanteita tai konsernin sisäiseen rahoitukseen ja vakuuttamiseen liittyviä toimintoja.²⁷⁴

Palvelutoimintaa voidaan kuitenkin joka tapauksessa pitää vielä nykyään tulkinnanvaraisena, ja oikeustilan epävarmuutta voidaan hyväksikäyttää siirtämällä ulkomaiseen

---

²⁷² Engblom (et al.) 2021, s. 726–727.

²⁷³ HE 218/2018 vp, s. 40.

²⁷⁴ HE 218/2018 vp, s. 48–49.

yksikköön vain vähäinen määrä henkilökuntaa²⁷⁵. Tämän ohella palvelutoimintaa ei ole pelkät hallinnointi-, johto- ja valvontatehtävät sekä aineettoman omaisuuden hallinnointi²⁷⁶. Mikäli yksikkö hoitaa jokaista edellä mainittua ulossuljettua palvelutoimintaa, täyttyy toimialapoikkeuksen perusajatus toiminnan aktiivisuudesta. Toimialapoikkeusta sovellettaessa onkin kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka aktiivisesti yksikkö harjoittaa toimintaa. Ajatus aktiivisuudesta yhdistyy VYL 3.1 §:n mukaiseen taloudellisen toiminnan aktiiviseen harjoittamiseen, mitä tarkastellaan tutkielman seuraavassa luvussa.

Koska väliyhteisölain tarkoituksena on estää veron kiertämistä, tulisi VYL 3 §:n säännöksiä soveltaa harvoin. Täten toimialapoikkeuksen mukaisia aloja pitää tulkita varsin ahtaasti. Siten esimerkiksi toimialapoikkeuksen palvelutoiminnan tulee joko tukea varsinaista teollista tuotantotoimintaa tai palveluiden tulee tuottaa teollisen tuotantotoiminnan luomiin esineisiin verrattavia palveluita.

Ennen vuoden 2019 muutosta teollisena tuotantotoimintana pidettiin lähinnä kaivostuotantoa, malminetsintää sekä rakennus- ja energiatuotantoa. Lisäksi siihen voi kuulua huolto- ja tuotantotoiminta, jotka tukevat edellä mainittuja vapautettuja toimintoja.²⁷⁷ Teollista tuotantotoimintaa voi olla näiden ohella tuotteiden valmistustoiminta sekä sellainen suunnittelu-, tutkimus- ja kehittämistoiminta, joka tukee teollista tuotantotoimintaa tai siihen verrattavaa tuotanto- ja palvelutoimintaa²⁷⁸. Kyseiseen kokonaisuuteen on sittemmin lisätty maininta digitaalisten hyödykkeiden tuottamisesta²⁷⁹. On erikoista, että digitalisaation tuomat muutokset muuttivat väliyhteisö lakia vasta kahdenkymmenen vuoden viiveellä²⁸⁰. Vaatimus myynti- ja markkinointitoiminnan kohdistumisesta nimenomaisesti lainkäyttöalueelle poistettiin, minkä vuoksi alueellisiin myyntiyhtiöihin taloudellisen toiminnan poikkeus voi soveltua yhä helpommin²⁸¹. Myynti- ja markkinointitoiminnan on kuitenkin palveltava teollista tuotantotoimintaa tai siihen rinnastettavaa

---

²⁷⁵ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 34.

²⁷⁶ Verohallinto 2021, luku 4.4.4.

²⁷⁷ Ks. HE 218/2018 vp, s. 5.

²⁷⁸ Verohallinto 2021, luku 4.4.4.

²⁷⁹ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 33.

²⁸⁰ Toimialapoikkeusta muutettiin vasta vuonna 2019, kun sitä edeltävä sanamuoto oli ollut voimassa jo vuodesta 1999 lähtien.

²⁸¹ Harmaan talouden selvitysyksikkö 2021, s. 51.

tuotanto- tai palvelutoimintaa²⁸². Tällöin uudistuksen vuoksi toimialapoikkeuksen mu-
kaista myynti- ja markkinointitoimintaa voi olla esimerkiksi sellainen teollista tuotanto-
toimintaa markkinoiva toiminta, joka kohdistuu sähköisesti muille lainkäyttöalueille. Si-
ten vaatimuksena on se, että markkinointitoimintaa tuottavan yksikön on pitänyt tosiasi-
allisesti asettautua lainkäyttöalueelleen.

Toimialapoikkeuksesta on varsin runsaasti oikeuskäytäntöä. Esimerkiksi KVL:n ennak-
koratkaisussa 1996/37 suomalainen A Oy omisti chileläisen metallurgiyhtiön, malmin-
etsintäyhtiön ja kaivosyhtiön. Yhtiöt olivat sijoittautuneet Chileen, jossa ne paikansivat,
louhivat ja rikastivat kuparia pitkäkestoisella tuotantoprosessilla. Ratkaisun mukaan toi-
mialapoikkeuksen määritelmä täyttyi, minkä vuoksi chileläisiin yhtiöihin ei sovellettu vä-
liyhteisölakia. Ratkaisun perusteella huomiota tulee kiinnittää sekä itse harjoitettavaan
toimialaan että toiminnan laajuuteen, jolle ei kuitenkaan ole annettu tarkkoja laadullisia
tai määrällisiä rajoja.

KHO:n päätöksessä 2014:198 puolestaan oli kyse A Oyj:stä, joka omisti Malesiassa asu-
van tytäryhtiön. Tytäryhtiön toimintaan kuului maailmanlaajuinen tekninen tuki infor-
maatioteknologian parissa sekä virustentorjuntaan liittyvät suunnittelu- ja ylläpitopalve-
lut. KHO:n ratkaisun mukaan teollisen tuotantotoiminnan käsitettä on pidettävä tulkin-
nanvaraisena etenkin siitä syystä, että palveluiden ja teollisen toiminnan välinen rajanveto
on hämärtynyt²⁸³. Tästä huolimatta KHO katsoi, että malesialaisyhtiöön ei sovelleta vä-
liyhteisölakia, sillä sen harjoittama toiminta katsottiin toimialapoikkeuksen mukaiseksi
teolliseen tuotantotoimintaan rinnastettavaksi muuksi palvelutoiminnaksi. Perusteluiden
mukaan malesialaisyhtiön toiminta oli osa A Oyj:n tuotantoprosessia ja yhtiön toiminta
oli aktiivista. Lisäksi KHO:n mukaan tapauksessa ei ollut ilmennyt, että ”malesialaisyh-
tiöön olisi kanavoitu sellaisia tuloja, joiden sisällyttäminen Suomessa asuvan osakkaan
tuloon olisi väliyhteisölain tyypillisenä tarkoituksena”. Kyseinen KHO:n ratkaisu painot-
taa tapauskohtaista tarkastelua: ratkaisu olisi voinut olla erilainen, mikäli A Oyj:n ja ma-
lesialaisen tytäryhtiön toimialat olisivat olleet erilaiset. Myös oikeuskirjallisuudessa

---

²⁸² Ks. Harsu 2015, s. 546.

²⁸³ Ks. päätöksen Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu -luku.

toimialapoikkeusta tarkasteltaessa tapauskohtaista arviointia on pidetty tärkeänä lähestymistapana²⁸⁴.

Laivanvarustustoiminnalla tarkoitetaan sitä, kun yksikkö omistaa aluksen tai osuuden aluksesta, jota ”se käyttää rahtaamiseen, operoi, huoltaa tai miehittää”. Kaikkien edellä mainittujen seikkojen ei tarvitse täytyä. Aluksen tai sen osuuden omistamiseen rinnastetaan sen hallintaan bareboat-vuokrasopimuksella, leasingopimuksella tai vastaavalla rahoitussopimuksella. Näiden ohella omistamiseen voidaan rinnastaa epäsuorat omistusjärjestelyt.²⁸⁵ Laivanvarustustoiminnan käsite on selkeä, sillä siitä on vähiten oikeuskäytäntöä toimialapoikkeuksen kontekstissa²⁸⁶.

5.4 Taloudellisen toiminnan käsite

5.4.1 Taloudellisen toiminnan kokonaisarviointista ja yleisesti holdingyhtiöistä

Väliyhteisölakiin sisältyvään taloudellisen toiminnan poikkeukseen liittyy olennaisesti taloudellisen toiminnan käsite. VYL 3.1 §:n mukaan ulkomaisen yksikön on tosiasiallisesti tullut asettautua lainkäyttöalueelleen ja sen tulee tosiasiallisesti harjoittaa siellä taloudellista toimintaa, jotta VYL 3 §:n mukaista poikkeusta väliyhteisölain soveltamisesta voitaisiin hyödyntää. VYL 3.1 §:n ja 3.2 §:n sanamuodoista huomataan, että VYL 3.1 §:n määräys tosiasiallisesta sijoittautumisesta ja taloudellisen toiminnan harjoittamisesta tulee täytyä siihen katsomatta, onko yksikkö sijoittautunut ETA-alueelle vai sen ulkopuolelle. Tosiasiallista asettautumista ja taloudellisen toiminnan harjoittamista on eritelty VYL 3.3 §:ssä seuraavalla tavalla:

Ulkomainen yksikkö on 1 momentissa tarkoitettulla tavalla asettautunut verotuksellisen kotipaikkansa lainkäyttöalueelle ja harjoittaa siellä taloudellista toimintaa, kun yksikön harjoittaman toiminnan luonne huomioon ottaen:

---

²⁸⁴ Ks. Harsu 2015, s. 544.

²⁸⁵ Verohallinto 2021, luku 4.4.4.

²⁸⁶ Laivanvarustustoimintaan liittyvä oikeuskäytäntö käsittelee lähinnä sitä, minkälaista alusten hallintaa voidaan pitää väliyhteisölain tarkoittamana aluksen tai alusosuuden hallintana. Ks. esim. KHO 2003-T-2667.

- 1) yksiköllä on käytettävänään lainkäyttöalueella, jolla se sijaitsee, toimintansa harjoittamiseksi tarpeelliset toimitilat ja kalusto sekä varoja;*
- 2) yksiköllä on käytettävänään lainkäyttöalueella, jolla se sijaitsee, riittävä henkilökunta, joka on toimivaltainen itsenäisesti harjoittamaan yksikön liiketoimintaa; ja*
- 3) yksikön henkilökunta tekee itsenäisesti yksikön päivittäistä toimintaa koskevat päätökset.*

Yllä mainitusta VYL 3.3 §:n 2 kohdan ja-sanasta huomataan, että jokaisen edellä mainitun vaatimuksen on täytyttävä. Monien vaatimusten perusteella yksikön harjoittaman taloudellisen toiminnan tulee olla aktiivista. Tarpeellinen aktiivisuus puolestaan riippuu siitä, mitä ja millaista toimintaa yksikkö harjoittaa. VYL 3.3 §:n mukaiset vaatimukset ovat tarkoituksenmukaisia, sillä ilman näitä kriteereitä yksikön on hankala harjoittaa nimenomaisesti aktiivista toimintaa: ilman tarpeellisia resursseja tai henkilökuntaa toiminta ei voi olla aktiivista.

Taloudellisen toiminnan tosiasiallisuuden tarkastelu on kokonaisarviointia. Kyseisten vaatimusten täyttymistä arvioitaessa pitääkin ottaa huomioon ulkomaisessa yksikössä harjoitetun toimialan erityispiirteet sekä sen toiminnan luonne²⁸⁷. Tämä korostuu VYL 3.3 §:n sanamuodosta ”-- kun yksikön harjoittaman toiminnan luonne huomioon ottaen”. Toisin sanoen kalustolle, varoille ja henkilökunnalle ei voida asettaa minkäänlaisia tarkkoja määrällisiä tai laadullisia rajoja²⁸⁸. Lisäksi ”tarpeelliset toimitilat” ja henkilökunnan tekemät itsenäiset ”yksikön päivittäistä toimintaa koskevat päätökset” ovat jo sanamuodon perusteella sellaisia käsitteitä, että ne riippuvat luonnollisesti harjoitetusta toimialasta ja muista tosiasiallisista seikoista. Tämänkaltainen tapauskohtainen tarkastelu kuvastaa väliyhteisölain yleisen tason ongelmallisuutta: oikeustapaukset koskevat varsin rajattuja ja yksittäisiä tilanteita²⁸⁹. Kokonaisvaltaisuutta ja yksittäisiä tapauksia korostava

---

²⁸⁷ HE 218/2018 vp, s. 6.

²⁸⁸ Ks. toimialan vaikutuksesta taloudellisen toiminnan arviointiin KVL 2021/19. Ratkaisussa A Oy:n lainkäyttöalueella Z sijaitsevaa tytäryhtiötä C Ltd:tä pidettiin tosiasiallisesti tuonne asettautuneena ja sen katsottiin tosiasiallisesti harjoittavan taloudellista toimintaa siellä. Koska C Ltd harjoitti vakuutustoimintaa ja underwriting-liiketoimintaa, sen toiminnassa tarkasteltiin henkilöstön määrää, toimitilojen sijaintia sekä liiketoimintojen järjestäytymistä lainkäyttöalueella Z. Näiden ohella tosiasiallisen toiminnan tarkastelu kohdistui siihen, mistä toiminnoista C Ltd sai tulonsa.

²⁸⁹ HE 218/2018 vp, s. 16.

tarkastelutapa korostuu siinäkin mielessä, että ATA-direktiivissä ei ole määritelty sitä, mitä taloudellisella toiminnalla tarkalleen ottaen tarkoitetaan²⁹⁰.

Kokonaisarviointia toteutetaan siten, että tosiasialliselle taloudelliselle toiminnalle ja sijoittautumiselle on asetettu objektiiviset, ulkopuolisten havaittavissa olevat kriteerit, joiden tulee täyttyä. Tarkastelu keskittyy etenkin ulkomaisen yksikön *fyysisen olemassaolon tasoon*²⁹¹ VYL 3.3 §:n mukaisissa toimitiloissa, varoissa ja henkilöstössä. Tällöin verovelvollisen subjektiivisille tavoitteille ei anneta arvioinnissa minkäänlaista merkitystä.²⁹² Olosuhteiden kartoituksen perimmäisenä tarkoituksena on tarkastella sitä, pidetäänkö taloudellista toimintaa puhtaasti keinotekoisena järjestelynä²⁹³. Mikäli ulkomaisen yksikön toimintaa pidetään keinotekoisena järjestelynä, kyse ei ole taloudellisesta toiminnasta eikä siihen voi soveltua VYL 3 §:n taloudellisen toiminnan poikkeussäännös.

Tosiasiallisen taloudellisen toiminnan harjoittaminen on luonut tulkintaongelmia erityisesti holdingyhtiöiden parissa. Tämä aiheutuu siitä, että yksikön on tosiasiallisesti harjoitettava taloudellista toimintaa eikä se saa vain toimia emoyhtiönsä harjoittaman toiminnan kuorena. Toisaalta holdingyhtiöille voi olla taloudellinen peruste, ja väliyhteisölain tarkoituksena ei ole luokitella holdingyhtiöitä automaattisesti väliyhteisöiksi.²⁹⁴ Tällöin ulkomailla sijaitseviin holdingyhtiöihin voi soveltua VYL 3 §:n mukainen poikkeussääntö. Lisäksi nimenomaisesti holdingyhtiöt ovat ongelmallisia, koska ulkopuoliset tahot eivät usein kykene havaitsemaan sitä, kuinka aktiivista holdingyhtiön toiminta on; taloudellisen toiminnan arvioinnissa painotetaan harjoitettavan taloudellisen toiminnan aktiivisuutta. Pelkkää sijoitusten hallinnointia sekä yrityksen passiivista tulojen muodostumista ei voida lähtökohtaisesti pitää tosiasiallisena taloudellisen toiminnan harjoittamisena. Holdingyhtiöihin kohdistuvaa arviointia on kuitenkin harjoitettava tapauskohtaisesti, sillä väliyhteisölaissa ei ole erillisiä säännöksiä kyseisenlaisia järjestelyitä varten.²⁹⁵

---

²⁹⁰ HE 218/2018 vp, s. 30.

²⁹¹ Väliyhteisölaissa ja sen esitöissä ei ole kuitenkaan mainintaa siitä, miten ulkomaisen yksikön digitaalista läsnäoloa tulisi tarkastella. Koska väliyhteisölaki painottaa esimerkiksi VYL 3.3 §:ssä fyysisyyteen viittavia elementtejä, ei virtuaalisella läsnäololla ole tässä yhteydessä merkitystä.

²⁹² Myrsky 2009, s. 86. Vaikka kyseinen lähde kohdistuu nykyään kumotun VYL 2 a.2 §:n vaatimusten tarkasteluun, voidaan VYL 3.3 §:n vaatimuksia tarkastella ensin mainitun lainkohdan lähtökohdista. Tämä on todettu tutkielman luvussa 5.1.

²⁹³ Ks. HE 74/2008 vp, s. 7.

²⁹⁴ Ks. HE 74/2008 vp, s. 7–8.

²⁹⁵ Engblom (et al.) 2021, s. 723.

Holdingsyhtiöihin liittyvä problematiikka on kestänyt jo varsin pitkään, eikä EU-komissio ole ottanut kantaa kyseiseen rajanvetoon²⁹⁶. Tällöin holdingsyhtiöihin kohdistuvaa tarkastelua toteutetaan kokonaisvaltaisesti ja tapauskohtaisesti.

Holdingsyhtiöihin liittyvää rajanvetoa VYL 3.3 §:n kontekstissa on käsitelty KVL:n enakkoratkaisussa 2019/35. Tapauksessa A Oy omisti kokonaan luxemburgilaisen B S.à r.l. -osakeyhtiön, joka harjoitti sijoitustoimintaa. Sijoitusyhtiön taseen mukaiset varat koostuivat kolmen pörssiyhtiön osakkeista ja pienestä määrästä käteisvaroja. Kyseisellä luxemburgilaisella yhtiöllä ei ollut Luxemburgissa toimitiloja, kalustoa tai henkilöstöä, joka tekisi päivittäistä toimintaa koskevia päätöksiä. Yhtiön omistamaa varallisuutta ei hallinnoitu aktiivisesti, vaan siihen kohdistuvia päätöksiä tehtiin lähinnä parina kertana vuodessa. Näiden seikkojen vuoksi KVL päättyi ratkaisuun, jonka mukaan holdingtoimintaa harjoittavaan sijoitusyhtiöön ei voitu soveltaa VYL 3 §:n mukaista taloudellisen toiminnan poikkeusta.

Edellä kuvaillun enakkoratkaisun perusteella taloudellisen toiminnan tosiasiallisuutta holdingsyhtiöissä arvioidaan ennen kaikkea sillä, kuinka aktiivista varojen hallinta on ja sillä, millaisia konkreettisia resursseja holdingsyhtiöllä on käytettävissään. Hallinnoitavan varallisuuden määrälle ja hallinnoinnin aktiivisuudelle ei ole luotu minkäänlaisia tarkkoja määrällisiä rajoja. Näitä seikkoja tutkitaan seuraavassa luvussa. Tosiasiallisuutta arvioitaessa on myös tarkasteltava VYL 3.3 §:n mukaisten vaatimusten täyttymistä.

5.4.2 Tarpeelliset resurssit lainkäyttöalueella

Kuten tutkielman edeltävässä luvussa 5.4.1 on tullut ilmi, väliyhteisölaissa on annettu vaatimukset sille, milloin ulkomaisen yksikön voidaan katsoa tosiasiallisesti asettautuneen lainkäyttöalueelleen ja milloin sen voidaan katsoa tosiasiallisesti harjoittavan taloudellista toimintaa siellä.

Väliyhteisölain 3.3 §:n 1 kohtaan sisältyy ensimmäinen vaatimus: ”yksiköllä on käytettävään lainkäyttöalueella, jolla se sijaitsee, toimintansa harjoittamiseksi tarpeelliset

---

²⁹⁶ Malmgrén – Myrsky 2017, s. 460.

toimitilat ja kalusto sekä varoja”. Väilyhteisölaissa ei ole määritelty sitä, mitä *tarpeellilla* toimitiloilla, kalustolla ja varoilla tarkalleen ottaen tarkoitetaan. Toisaalta ”tarpeellisuus” liittyy edellä käsiteltyyn kokonaisarviointiin, eli toimitilojen, kaluston ja varojen tarpeellisuus riippuu yksikön harjoittamasta toimialasta. Tämä on tunnustettu oikeuskirjallisuudessa²⁹⁷. Toimitiloina voidaan pitää esimerkiksi toimistoa, kauppaa, tehdasta tai muuta rakennusta tai sen osaa. Oleellista on se, että toimitilojen tulee olla ulkomaisen yksikön käytössä ja hallinnassa taloudellisen toiminnan toteuttamista varten. Toimitilojen todellista luonnetta voidaan arvioida muun muassa vuokratulujen ja -sopimuksen sekä muiden asiakirjojen perusteella.²⁹⁸ Toimitiloille ei ole minkäänlaisia tarkkoja neliömääriä tai muita yleispäteviä raja-arvoja, joiden avulla kaikki yksiköt voitaisiin arvioida taloudellista toimintaa harjoittaviksi. Toisaalta pöytälaatikkoyhtiöt eivät voi koskaan täyttää aidon sijoittautumisen kriteereitä²⁹⁹.

Koska pöytälaatikkoyhtiöt eivät täytä VYL 3 §:n mukaista tosiasiallisen sijoittautumisen kriteeriä, on yksiköllä oltava tosiasialliset ja fyysiset toimitilat, kalusto sekä varoja. Tällöin on perusteltua olettaa, että yksikön on harjoitettava toimintaansa sellaisissa tiloissa, joissa liiketoimintaa voi tosiasiallisesti harjoittaa. Esimerkiksi myynti- ja markkinointitoimintaa harjoittavalle yksikölle toimitiloiksi riittää toimisto, kun taas esimerkiksi kaivos-toimintaa harjoittavalla yksiköllä on oltava toimiston ohella itse kaivosalue. Niin sanottu kotitoimisto eli työntekijän koti ei kuitenkaan voi muodostaa tarpeellista toimitilaa, sillä VYL 3 §:ää on sovellettava varsin poikkeuksellisesti, minkä vuoksi säännöstä on tulkittava ahtaasti. Yksiköllä on täten oltava vähintään fyysinen toimisto tai muu yllä mainittu rakennus.

Kalustoa sekä varoja tarkastellaan toiminnan luonteen ja toimialan perusteella³⁰⁰. Tarkastelu kohdistuu eritoten laatuun ja määrään. Kuten toimitilojen tarkastelussa, kaluston ja varojen tarpeellisuudelle ei ole asetettu mitään määrällisiä tai laadullisia raja-arvoja. Tarpeellisen kaluston on oltava sellaista, että se tukee yksikön taloudellista toimintaa ja sen avulla voidaan toteuttaa taloudellista toimintaa. Arvioinnissa pääasiana on se, että

---

²⁹⁷ Ks. esim. Verohallinto 2021, luku 4.2.

²⁹⁸ Engblom (et al.) 2021, s. 723.

²⁹⁹ Verohallinto 2021, luku 4.2.

³⁰⁰ Engblom (et al.) 2021, s. 723.

yksiköllä on tosiasiallisesti kalustoa, ja sitä on myös tosiasiallisesti käytettävä toiminnassa aktiivisesti. Yksikön kalustolla tarkoitetaan esimerkiksi valmistus- ja palvelutoiminnassa käytettäviä koneita, laitteita sekä muuta käyttöomaisuutta³⁰¹. Tarpeellisten varojen on tuettava yksikön toimintaa; tällöin varat eivät saa olla yksiköllä vain holdingyhtiötyyppisesti passiivisessa hallinnassa, vaan yksikön on käytettävä niitä päivittäisessä, aktiivisessa toiminnassaan. Toiminnan aktiivisuutta käsitellään myöhemmin henkilöstön tarpeellisuutta arvioitaessa.

Myös holdingyhtiöitä arvioitaessa on tarkasteltava holdingtoimintaa harjoittavan yksikön kalustoa, toimitiloja ja varoja. Koska holdingyhtiöiden toiminta nojautuu nimenomaisesti varojen hallintaan, ei niiden hallinnoimilla toimitiloilla tai kalustolla ole yhtä suurta merkitystä VYL 3.3 §:n vaatimusten täyttymisessä. VYL 3.3 §:n mukaan yksiköllä tulee olla käytettävänäään lainkäyttöalueella toimintansa harjoittamiseksi *tarpeelliset* toimitilat, kalusto ja varoja. Täten toimitilaksi riittää fyysinen rakennus, josta holdingtoimintaa tosiasiallisesti voidaan harjoittaa. Kalusto käsittää lähinnä tietokoneet tai muunlaiset tekniset laitteet, joilla varojen hallinnointia ja siihen liittyvää mahdollista kaupankäyntiä kyetään harjoittamaan. Kaluston tulee sijaita fyysisessä toimitilassa. Holdingyhtiöiden varojen tarpeellinen määrä riippuu esimerkiksi siitä, miten paljon yksikön omistajilla on taseellaan varallisuutta. Tarpeellinen varojen määrä riippuu siten usein siitä, kuinka taloudellisesti merkittävästä omaisuusjärjestelystä – kuten konsernirakenteesta – on kyse. Mikäli yksikköön on keskitetty yli puolet konsernin varoista, on yksiköllä ainakin tällöin käytävissään tarpeelliset varat.

Väliyhteisölain 3.3 §:n 2–3 kohtien vaatimukset liittyvät yksikön käytävissä olevaan henkilöstöön. VYL 3.3 §:n 2 kohdan mukaan ”yksiköllä on käytettävänäään lainkäyttöalueella, jolla se sijaitsee, riittävä henkilökunta, joka on toimivaltainen itsenäisesti harjoittamaan yksikön liiketoimintaa”, kun taas VYL 3.3 §:n 3 kohdan mukaan ”yksikön

---

³⁰¹ Ks. Verohallinto 2021, luku 4.2. EVL 12 §:n mukaan käyttöomaisuutta ”ovat elinkeinotoiminnassa pysyvään käyttöön tarkoitettut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet. Maa-alue, arvopaperit ja muut sellaiset hyödykkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta.” Mielenkiintoisena seikkana Verohallinnon vero-ohjeessa on se, että siinä on viitattu nimenomaisesti käyttöomaisuuden käsitteeseen. Kalustoa tarkastellaankin suomalaisen käyttöomaisuuskäsitteen perusteella.

henkilökunta tekee itsenäisesti yksikön päivittäistä toimintaa koskevat päätökset”. Kyseisten lainkohtien sanamuotojen perusteella ei voida päätellä suoraan sitä, mitä ”riittäväällä henkilökunnalla”, ”itsenäisellä yksikön liiketoiminnan harjoittamisella” tai ”itsenäisillä yksikön päivittäistä toimintaa koskevilla päätöksillä” tarkoitetaan. Väliyhteisölakiin ei anna näille termeille tarkempia määritelmiä. Toisaalta molemmissa lainkohdissa toistuu itsenäisyyden käsite, joka liittyy edellä mainittuun³⁰² seikkaan siitä, että yksikkö ei saa toimia vain fasadina emoyhtiöllensä, joka tosiasiallisesti harjoittaa taloudellista toimintaa yksikön lainkäyttöalueella.

Yksikön itsenäinen päätöksenteko tarkoittaa sitä, että yksikkö ja sen hallitus voivat tehdä jokapäiväisiä liiketoiminnallisia päätöksiä ilman omistajansa ohjausta. Tällöin esimerkiksi Suomessa yleisesti verovelvollinen yksikön omistaja ei voi vaikuttaa siihen, kuinka yksikössä toteutetaan *päivittäinen* toiminta. Toisaalta yksikön omistajalla saa olla valtaa yksikön *pitkäaikaiseen* strategiaan ja toimintatapoihin ilman, että yksikkö menettäisi itsenäisyytensä. Esimerkiksi sijoitustoimintaa harjoittava yksikkö on silloin itsenäinen, kun se saa harjoittaa päivittäistä ja tavanomaista kaupankäyntiä ilman ulkomaisen omistajansa ohjausta. Kyseinen omistaja saa kuitenkin luoda yksikön sijoitustoiminnalle pitkäaikaisen strategian, johon yksikön tulee sitoutua. Tämän ohella yksikkö on itsenäinen silloinkin, kun sen ulkomaiset omistajat tekevät itse päätöksen taloudellisesti merkittävästä sijoitustoimesta. Yksikön ja sen omistajan välistä päätöksentekoa voidaankin kuvata päämies–agentti-ongelmalla, jossa omistaja ei pysty koskaan täysin valvomaan sitä, miten yksikön johto hallinnoi toimintaa.

Henkilöstön tulee olla yksikön lainkäyttöalueella, ja työntekijöiden tulee olla ammattitaitoisia sekä yksikölle tosiasiallisesti tarpeellisia. Henkilöstöllä tulee olla näiden ohella riittävät valtuudet tehdä yrityksen päivittäistä toimintaa koskevia päätöksiä. Henkilöstön tarpeellista määrää tarkastellaan yksikön harjoittaman toiminnan perusteella.³⁰³ Henkilöstön on oltava tavallisesti työsuhteessa tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa yksikköön. Yksikön henkilöstön aitoutta tarkastellaan esimerkiksi yksikön palkkakulujen, työ- ja palvelussopimusten sekä muiden vastaavanlaisten asiakirjojen ja sopimusten

---

³⁰² Ks. tutkielman luku 5.4.1.

³⁰³ HE 74/2008 vp, s. 7.

perusteella.³⁰⁴ Henkilökunta on riittävää silloin, kun yksikön harjoittama toimiala huomi-
oon ottaen yksikköä voidaan tosiasiallisesti ylläpitää toiminnassa. Tällöin henkilöstöä tar-
kastellaan varsin samoilla perusteilla kuin edellä mainittuja kalustoa, toimitiloja ja varoja.
Päivittäistä toimintaa koskevia päätöksiä ei ole käsitelty oikeuskirjallisuudessa. Tämän
perusteella päivittäistä toimintaa pidetään varsin selvänä käsitteenä. Toisaalta ongelmaksi
muodostuu se, pitääkö päätöksiä tehdä tosiasiallisesti päivittäin vai mihin kohtaan raja
tarpeeksi usein tehtäville päätöksille tulisi asettaa.

Yksikön toiminnan päivittäisyys ei tarkoita sitä, että toimintaa tulisi harjoittaa joka päivä
tai edes joka arkipäivä. Sen sijaan päivittäisyys tulisi korvata mieluummin aktiivisuuden
käsitteellä, joka kuvaisi sitä, että yksikön harjoittama toiminta ei voi olla passiivisluon-
teista. Toisin sanoen toiminta on päivittäistä silloin, kun se on aktiivista eli jatkuvaa. Ak-
tiivinen toiminta on sellaista, että yksikkö kykenee harjoittamaan toimintaansa jatkuvasti.
Toisaalta toiminta voi tapahtua kausittain, kuten tiettyinä vuodenaikoina. Päivittäisyyteen
vaikuttaa kuitenkin se, mitä toimialaa yksikkö edustaa. Esimerkiksi holdingtoimintaa har-
joittavalla yksiköllä raja päivittäisyyteen saattaa olla erilainen, kun sitä verrataan yksik-
köön, joka harjoittaa malminetsintää.

Holdingtoimintaa harjoittavaa yksikköä arvioitaessa erityisesti yksikön varojen hallin-
noinnin aktiivisuudella on merkitystä, sillä tämänkaltaisten yksiköiden harjoittama toi-
minta on usein passiivista. Vaikka toiminnan aktiivisuudelle ei ole esitetty oikeuskirjalli-
suudessa minkäänlaista tarkkaa rajaa, voisi kaikkia holdingtoimintaa harjoittavia yksi-
köitä koskevana rajana olla se, että taloudellisia päätöksiä tehtäisiin ainakin kerran kuu-
kaudessa. On kohtuullista olettaa, että aktiivista liiketoimintaa harjoitettaisiin vähintään
kerran kuukaudessa. Tätä harvemmin liiketoimintapäätöksiä toteuttavia yksiköitä ei
voida pitää VYL 3 §:n mukaisina yksiköinä.

---

³⁰⁴ Verohallinto 2021, luku 4.2.

6 YHTEENVETO

Tämän tutkielman tutkimusongelmana on ollut se, milloin väliyhteisö voi muodostua ulkomaille väliyhteisölain perusteella. Tutkimuskysymysten on puolestaan ollut tarkoituksena vastata kyseiseen ongelmaan. Kysymykset ovat seuraavanlaiset:

1. Missä tapauksissa väliyhteisö muodostuu ulkomaille?
2. Missä tapauksissa VYL 3 §:n mukaisen poikkeussäännöksen perusteella väliyhteisö ei voi muodostua ulkomaille?

Tutkimuksen edetessä on huomattu, että kyseiset tutkimuskysymykset ovat vastanneet hyvin tutkimusongelmaan. Tutkielmassa tutkittiin ensin väliyhteisölainsäädännön tarkoitusta. Väliyhteisölailla onkin monia tavoitteita, joista tärkein on se, että se allokoii verotulojen jakautumisen Suomen ja jonkin toisen lainkäyttöalueen kesken. Tällä tavoin laki pystyy ehkäisemään verotettavan tulon siirtämisen Suomesta sellaiseen yksikköön, joka sijaitsee lainkäyttöalueella, jossa on matala verotuksen tosiasiallinen taso. Lisäksi väliyhteisölain tarkoituksena on turvata Suomen yhteisöveropohjaa, mikä on tullut suoraan ATA-direktiivistä. Näiden ohella väliyhteisölaki pyrkii estämään harmaata taloutta ja veronkiertoa, jota toteutetaan erityisesti veroparatiisien avulla.

Väliyhteisölailla on varsin monipuolisesti tavoitteita, etenkin kun otetaan huomioon se seikka, että väliyhteisöjä käyttäviä verovelvollisia on varsin vähän. Niiden vähäisestä käytöstä päätellään, että väliyhteisölaki on täyttänyt tarkoituksensa varsin hyvin; laki toimiikin ennaltaehkäisevänä pelotteena. Toisaalta laki ei ole aivan täydellinen pelote, sillä jotkut luonnolliset henkilöt jättävät ilmoittamatta omistamistaan väliyhteisöistä veroilmoituksellaan. Lain tarkoitus on pysynyt varsin muuttumattomana, vaikka laki perustuu nykyään ATA-direktiiviin. Lisäksi suomalaisen väliyhteisölain tavoitteet ovat olleet samankaltaiset, kun niitä verrataan muiden valtioiden väliyhteisölainsäädäntöön EU:ssa ja sen ulkopuolella. Lain tarkoituksen muuttumattomuudesta ja samankaltaisuudesta muiden maiden väliyhteisölainsäädäntöihin huomataan, että väliyhteisölainsäädäntö on kansainvälinen oikeudellinen ilmiö.

Väliyhteisölain soveltaminen ulkomaiseen yksikköön on hyvin moniportainen arviointiprosessi, jonka edellytykset on lueteltu VYL 1–3:issä. Arviointi alkaa siitä, kuka on Suomessa väliyhteisöstä saatavan tulon edunsaaja. Edunsaajana on VYL 1 §:n mukaan Suomessa yleisesti tai rajoitetusti verovelvollinen, mikä kuvastaa sitä, että lakia tulkitaan suomalaisen verovelvollisen kannalta. Erona ATA-direktiiviin on tässä mielessä se, että direktiivi koskee pelkästään yhteisöverovelvollisia, kun suomalainen väliyhteisölaki koskee heidän lisäksi luonnollisia henkilöitä. Tässä yhteydessä korostuukin se seikka, että direktiivi antaa melko paljon liikkumavaraa kansallisille erityissäännöksille väliyhteisölainsäädännössä. Liikkumavaraa rajoittaa lähinnä EU:n perusvapaudet sekä se, että ATA-direktiivin minimisääntelyä tiukempien säännösten tulee tosiasiallisesti turvata suomalaista veropohjaa.

Arviointiprosessi kohdistuu myös itse tarkastelun kohteena olevaan yksikköön, joka VYL 2 §:n mukaiset vaatimukset täytettyään katsotaan väliyhteisöksi. Yksikölle ja ulkomaiselle väliyhteisölle ei ole annettu laissa eikä ATA-direktiivissä minkäänlaista tarkkaa määritelmää, mikä saattaa aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta ja toisaalta oikeustieteellistä tutkimusta. Toisaalta yksikön ja ulkomaisen väliyhteisön käsitteiden määrittelemättömyys korostaa sitä, että väliyhteisölle ei sinänsä tarvita käsitteellistä määritelmää, koska arviointi kohdistuu nimenomaisesti VYL 2 §:n ja mahdollisesti VYL 3 §:n vaatimusten täyttymiseen. Tätä seikkaa korostaa ATA-direktiivin mukainen yksikkö-käsite, joka korostaa sitä, että ulkomaisen yksikön oikeudellista muotoa ei pidetä ratkaisevana, kun tutkitaan sitä, pitäisikö yksikköä pitää väliyhteisönä vai ei. Yksikön on kuitenkin oltava erillinen verovelvollinen, minkä vuoksi TVL:n mukaiset verotusyhtymät, elinkeinoyhtymät, konkurssipesät ja tietyt elinkeinotoimintaa harjoittavat kotimaiset kuolinpesät eivät ole väliyhteisölain tarkoittamia yksiköitä. Oikeuskirjallisuudessa ei ole kuitenkaan yksimielisyyttä siitä, ovatko ulkomaiset yhtymät yksikköjä vai ei. Tutkimuksessa päädyttiin siihen lopputulokseen, että ulkomaisia yhtymiä voidaan pitää yksiköinä. Yksikkö voi olla erilaisten verovelvollisten välimuoto, jota ei tunnisteta suomalaisessa verolainsäädännössä.

Väliyhteisölain 2 §:n mukaisen pääsäännöksen mukaan ulkomainen yksikkö katsotaan väliyhteisöksi, mikäli kaikki siihen sisältyvät vaatimukset täyttyvät. VYL 2.1 §:n

ensimmäisen vaatimuksen mukaan väliyhteisötulon saajan tulee omistaa yksin tai yhdessä etuyhteydessä olevan tahon kanssa suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia yksikön äänioikeuksista, pääomasta tai oikeudesta saada yksikön voittoa tai tuottoa. Tähän liittyvät määräysvallan ja etuyhteyden käsitteet, jotka ovat riippuvaisia toisistaan. Määräysvalta muodostuu, kun yksikön äänioikeuksista, pääomasta tai voiton tai tuoton oikeuksista omistetaan 25 prosenttia. Sen sijaan etuyhteydellä tarkoitetaan sitä, kuka tai ketkä voivat yhdessä tai erikseen saada hallintaansa edellä mainittua määräysvaltaa. Etuyhteys voi muodostua verovelvollisen ja tämän hallinnassa olevan yksikön kanssa. Lisäksi etuyhteys voi muodostua kahden luonnollisen henkilön kanssa sukulaisuussuhteen tai avioliiton perusteella; tosin avoliitossa olevat henkilöt eivät ole lain mukaan etuyhteydessä. Määräysvallan käsitteelle ei ole tarkkarajaista määritelmää, mikä kuvastaa väliyhteisölain peruseriaa: väliyhteisölaissa itse termeillä ei ole niinkään merkitystä, vaan sillä, että lakiin sisältyvät tietyt vaatimukset täyttyvät. Määräysvaltaan liittyviä komponentteja – äänioikeutta, omistusosuutta ja oikeutta yksikön tuloon tai voittoon – arvioidaan pääosin osakeyhtiölain säännösten perusteella. Väliyhteisölain määräysvallan ja etuyhteyden määritelmät ovat jokseenkin ongelmallisia, sillä niille ei ole annettu ATA-direktiivissä tarkkoja määritelmiä, mikä puolestaan saattaa haitata EU:n sisäistä vero-oikeudellista harmonisointiprosessia.

Väliyhteisölain 2.1 §:n toinen vaatimus on yksikön lainkäyttöalueen tarpeeksi matala verotuksen tosiasiallinen taso. Yksikön verotuksen tosiasiallisen tason on oltava alle 3/5 eli 60 prosenttia verrattuna siihen, että väliyhteisö olisi asettautunut Suomeen ja väliyhteisöä verotettaisiin suomalaisten verolakien mukaisesti. Kyseisen lainkohdan verotuksellisen kotipaikan lainkäyttöalueella tarkoitetaan sellaista aluetta, jossa yksikkö verotuksellisesti asuu. Yksikkö voi asua siellä verotuksellisesti rekisteröinnin, johtopaikan tai muun tämänkaltaisen syyn perusteella. Verotuksen tosiasiallisen tason vertaaminen suomalaisen yhteisöverotukseen on varsin tekninen toimenpide, jota ei ole määritelty väliyhteisölaissa lainkaan. Direktiivissä puolestaan tosiasiallisen verotuksen taso on määritelty ylimalkaisesti. Väliyhteisölain yhtenä suurimmista ongelmakohdista on verotuksen tason laskenta, ja se voi aiheuttaa ylimääräisiä hallinnollisia kustannuksia niin verovelvollisille kuin Verohallinnollekin. Tämä puolestaan voi aiheuttaa suuriakin menetyksiä suomalaiselle yhteiskunnalle. Toisaalta oikeudellinen epävarmuus on lain tarkoituksen perusteella

hyödyllistä: lain epävarman soveltamistilanteen vuoksi verovelvolliset eivät uskalla käyttää väliyhteisöiksi luokiteltavia ulkomaisia yksiköitä, joilla voitaisiin harjoittaa harmaata taloutta ja verojen välttelyä.

Mikäli VYL 2 §:n kaikki vaatimukset täyttyvät, on vielä tarkasteltava VYL 3 §:n taloudellisen toiminnan poikkeussäännöstä. Jos VYL 3 §:n säännökset täyttyvät, ei yksikköä pidetä väliyhteisönä siitäkään huolimatta, että VYL 2 §:n kaikki edellytykset täyttyisivät. VYL 3 § sisältämien vaatimusten määrä yksikköä kohtaan riippuu siitä, onko se sijoittautunut ETA-alueelle vai sen ulkopuolelle. Kaikkien yksiköiden on täytettävä VYL 3.1 §:n mukainen vaatimus tosiasiallisesta taloudellisesta sijoittautumisesta ja taloudellisen toiminnan harjoittamisesta. Sen sijaan ETA:n ulkopuolelle sijoittautuneiden yksiköiden on täytettävä vielä VYL 3.2 §:n vaatimukset. Huomionarvoista on se, että väliyhteisölain soveltaminen ETA-alueelle sijoittautuneisiin yksiköihin kaventui merkittävästi vuonna 2009. Tämän perusteella väliyhteisölain tarkoituksena onkin kohdistua lähinnä kyseisen alueen ulkopuolisiin lainkäyttöalueisiin. Erottelu ETA-alueeseen ja sen ulkopuolisiin lainkäyttöalueisiin korostaa EU-jäsenmaiden ja ETA-maiden pyrkimyksiä keskinäiseen integraatioon, joka puolestaan aiheutuu alati kiihtyvistä globalisaatiosta ja verokilpailusta. Lisäksi jaottelulle on EU:n perusvapauksiin pohjautuva peruste: sijoittautumisvapaudella ei ole SEUT 64 artiklan mukaisesti vaikutusta EU:n ja ETA:n ulkopuolisiin maihin.

Väliyhteisölain 3.2 §:n mukaan ETA:n ulkopuolisen yksikön pitää täyttää kaikki kyseisen lainkohdan kolme vaatimusta. Niiden mukaan yksikkö ei saa sijaita Euroopan unionin neuvoston päätöksen mukaisella yhteistyöhaluttomalla lainkäyttöalueella, lainkäyttöalueen kanssa riittävän tietojenvaihdon tulee olla käytännössä mahdollista ja yksikön tulee harjoittaa tietynlaista VYL 3.2 §:n 3 kohdassa määriteltyä vapautettua toimintaa eli sen tulee olla toimialapoikkeuksen alainen. Ensimmäinen ja toinen vaatimus ovat varsin kaavamaisia, eikä niihin liity juurikaan tulkinnanvaraa. Erityisesti yhteistyöhaluttomien lainkäyttöalueiden lista on kasvattanut merkitystään vuonna 2023, sillä siihen on lisätty Venäjä. Toisaalta yhteistyöhaluttomien alueiden lista ja riittävän tietojenvaihdon lista voivat sisältää keskenään ristiriitaisia lainkäyttöalueita: esimerkiksi valtio voi kuulua molempiin listoihin, jolloin VYL 3 §:n mukaista poikkeussäännöstä ei voida soveltaa kyseisessä

valtiossa sijaitsevaan yksikköön. Toimialapoikkeus on huomattavasti mutkikkaampi säännös, sillä siihen liittyy lukuisia epämääräisiä käsitteitä. Käsitteiden epämääräisyys liittyy ennen kaikkea siihen, mitä kuhunkin VYL 3.2 §:n 3 kohdan mukaiseen toimialaan voi sisältyä. Toimialapoikkeukseen liittyviä toimialoja onkin tutkittava tapauskohtaisesti. Tällainen systematisoinnin puute on luonut paljon epävarmuutta, mikä aiheuttaa vaivaa niin Verohallinnolle kuin verovelvollisillekin.

Väliyhteisölain taloudellisen toiminnan poikkeukseen liittyy kaikkia yksiköitä koskeva VYL 3.1 §, johon sisältyvää taloudellisen toiminnan sisältöä on täsmennetty VYL 3.3 §:ssä. Yksikkö harjoittaa taloudellista toimintaa, mikäli sillä on lainkäyttöalueellaan käytettävään tarpeelliset toimitilat, kalusto, varat sekä henkilökunta, joka kykenee tekemään liiketoimintaa koskevat päätökset itsenäisesti. Vaatimusten moninaisuudesta on huomattu, että kyseisille seikoille ei voi asettaa minkäänlaisia tiettyjä laadullisia tai määrällisiä raja-arvoja, vaan kyse on tapauskohtaisesta arvioinnista. Taloudellisen toiminnan tosiasiallinen harjoittaminen ja lainkäyttöalueelle asettautuminen on luonut tulkintaongelmia erityisesti holdingyhtiöiden parissa.

Väliyhteisölaissa korostuu ennen kaikkea se, että ulkomaista yksikköä arvioitaessa väliyhteisöksi siihen liittyy useiden vaatimusten kategorinen täyttyminen. Tämä on luonut väliyhteisöainsäädännön moniportaiseksi: monien ehtojen täyttymistä on tutkittava hyvin monipuolisista näkökulmista. Lisäksi erityisesti yksikön lainkäyttöalueeseen, toimialapoikkeukseen ja taloudelliseen toimintaan liittyy joitakin kriittisiä ongelmia, jotka voivat vaarantaa oikeudellisen varmuuden. Ongelmat liittyvät erityisesti siihen, että väliyhteisölaki on varsin riippuvainen oikeustapauksista, joita on kuitenkin muodostunut varsin vähän. Toisaalta väliyhteisölaki on täyttänyt tavoitteensa hyvin: aiheesta on syntynyt niukasti oikeuskäytäntöä, sillä verovelvolliset eivät ole uskaltaneet käyttää väliyhteisöiksi luokiteltavia yksiköitä. Täten väliyhteisölaki on kyennyt estämään harmaata taloutta ja esimerkiksi siihen liittyvien veroparatiisien käyttöä.

Väliyhteisölaki on varsin monipuolinen ja jokseenkin polveileva säädös. Koska tutkielmassa käsiteltiin pelkästään väliyhteisölain 1–3 §:iä, voisi tutkimusta tehdä seuraavaksi väliyhteisölain 4–7 §:istä eli väliyhteisön veronalaisesta tulosta, tappion vähentämisestä,

ulkomaisen veron hyvittämisestä ja mahdollisesti väliyhteisöön liittyvästä ilmoittamisvelvollisuudesta. Tällöin mahdollisia tutkimuskysymyksiä ovat esimerkiksi ”Miten vero-velvollisen väliyhteisöstä saamaa tuloa verotetaan?”, ”Miten aikaisempien verovuosien tappiot tulisi ottaa huomioon väliyhteisötuloa laskettaessa?” sekä ”Millä tavoin kaksinkertaista verotusta voidaan estää väliyhteisöstä saatavan tulon yhteydessä?”. Uusi tutkimus voisi myös keskittyä kiinteiden toimipaikkojen aiheuttamiin muutoksiin väliyhteisön muodostumisessa. Siten tutkimuskysymyksenä voisi olla ”Milloin kiinteää toimipaikkaa voidaan pitää väliyhteisönä?”.